

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

● Travestiler Pazartesi'ye konuştu

● Joan Baez İstanbul'daydı

● Şebnem Korur Fincancı görevinden alındı

● Oya Baydar ve yeni romanı Erguvan Kapısı

● TCK 'da namus takıntısı

■ Emmanuelle 30 yaşında

PAZARTESİ

Kadınların Mahpus Görevi

Sahibi Kadın Kültür ve İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Ayşe Düzkan
Yayın Yönetmeni Beyhan Demir
Görsel Yönetmen Ömer Süvari

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu-İstanbul
Tel-Faks 0212 249 5959 / 0 212 245 8358
GSM 0 532 510 09 65
E-Posta pazartesi@pazartesi.org
pazartesidergi@myynet.com

Katkıda Bulunanlar

Amy Spangler, Aslıhan Lodi, ayşe düzkan,
Ayşegül Babalık, Ayşegül Oğuz, Deniz Demir,
Devrim Gökçek, Emek Ergun, Emine Çelebi, Eylem
Polat, Firdevs, Hoşer, Gözde Akgüngör, Gülfer
Akkaya, Handan Çağlayan, Handan Koç,
Hatice Tekdal, Haziran, Hülya Gülbahar, Kiraz
Demirezen, Marina Crespin, Mürüvvet Yılmaz, Nazan
Askeran, Necla Akgökçe, Nermin Yıldırım, Nilgün
Yurdalan, Nur Gönül, Özlem Güneş, Övgü Güner,
Özgen Altaş, Özgün Akduran, Saniye Denli,
Vildan Yirmibeşoğlu, Yelda Yücel

Kapak Fotoğrafı Özlem Güneş

Renk Ayrımı Arda Grafik

Baskı Mart Matbaacılık Sanatları (212) 321 2300

Dağıtım Yay-Sat

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla
kadına ulaşmaya ihtiyacımız var.
10 abone bulana bir kitap veriyoruz.
Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı:
Adres:
Telefon:
E-Posta:
Abone Süresi 1 yıl ( ) 6 ay ( )
Başlangıç Tarihi:

Türkiye içi

Yıllık 24 milyon, altı aylık 12 milyon
Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi
Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı

Yıllık 40 Euro 6 aylık 25 Euro

Döviz Hesabı

T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No:
1052 301000 3330429
Beyhan Demir

Abone ücretini yatırdığınıza dair
belgeyi ve abone formunu bize
gönderin, biz de her ay
PAZARTESİzi gönderelim.

Şişli Belediyesi'ne dilekçe vermeye
giden kadınlar karşılarında onları
ilgiyle dinleyen görevlileri buldu!

merhaba,

Geçtiğimiz sayıyı hoş geldin yaz diye bitirme gafletinde bulunmuş idik. Bu yanılığın azabı içinde ve sıcaklardan kavrularak yeni bir sayı daha hazırlamış bulunmaktayız. İstanbul Kadına Yönelik Şiddete Karşı Platform TCK ve namus cinayetleriyle ilgili çalışmalarını son hızla sürdürüyor. İlk haberimiz platformun yaptıkları ve yapacaklarıyla ilgili. *Pazartesi Dergisi* olarak bizim de içinde olduğumuz platform şu anda Eylül ayında Ankara'ya gitmeyi tartışıyor. Meclis'in açılışında Ankara'da bir kez daha taleplerimizi duyuracağız ve umuyoruz ki Ankara'ya gidişimiz kalabalık ve kararlı olacak. Bu sayımızda Handan Çağlayan, GÖÇ-DER'in düzenlediği aile planlamasını, Saniye Denli de Eğitim-Sen'in Ankara'da yaptığı 1. Kadın Konferansını Pazartesi için yazdı. Geçtiğimiz ay Merter'de polisten kaçarken kimliği belirsiz bir arabanın çarpması sonucu bir travesti daha hayatını kaybetti. Travestiler, transseksüeller, KaosGL ve Lambdaİstanbul eşcinsellerin yaşadığı şiddeti *Pazartesi*'ye anlattılar. TCK ile ilgili gazetelerde çıkan haberlerin ardı arkası kesilmiyor. Her gün bir basın yayın organında kadınlar "lehine" bir takım değişikliklerin olduğu haberini okuyoruz. Bu sayımızda Av. Hülya Gülbahar TCK değişikliklerini yorumlarken, Av.

Vildan Yirmibeşoğlu da TCK Platformu olarak yasa üzerine yaptıkları çalışmaları ve hedeflerini yazdı. Tamer Karadağlı'nın seks kasetleriyle ilgili yorumu Devrim Gökçek, özellikle bir kuşak için unutulmaz hatıraları olan Emmanuelle filmlerinin 30. yıldönümünü ise Handan Koç kaleme aldı. İstanbul'da yaşayanlar için Beyoğlu'ndaki eski Cezayir Sokağı'nın adının Fransız Sokağı olarak değiştirilmesi ve yaratılan rüküş Fransız kültür sömürgesinin haberini de Haziran'ın kaleminden okuyacaksınız. Bu sayı birçok konuğumuz var, Oya Baydar'la yeni kitabı Erguvan Kapısı vesilesiyle Amy Spangler görüştü. Şebnem Korur Fincancı Adli Tıp Kurumu'ndaki görevinden alınmasının ardında yatanları anlattı, Nilgün Yurdalan yazdı. Cahide Birgül'le *Ah Tutku Beni Öldürür Müsün?* ve kadın yazar olmayı ise Nermin Yıldırım konuştu, yazdı. Gülfer Akkaya bu sayımızda Papa II. Jean Poul'un feministlere açtığı savaşı ve kadınların hiç olmazsa bazı mekânlarda ve anlarda erkeklerden hizmet görmesinin ne muazzam bir duygu olduğunu anlattı. Ayşegül Oğuz ve Gözde Akgüngör yeni çıkan kitapları değerlendirdi. Esin Özbek Penguen'deki yegane kadın olmanın hikayesini anlattı. **Önümüzdeki ay görüşmek üzere...**

SIĞINMAEVLERİ

hemen şimdi!

Istanbul Kadına Yönelik Şiddete Karşı Platform uzun süredir, özellikle kadına yönelik şiddet ve namus cinayetleri karşısında yaptığı eylemlerle adını basında sıkça duyurdu. Pazartesi Dergisi olarak bizim de içinde olduğumuz platformun son toplantıları oldukça heyecanlı ve dolu dolu geçiyor.

İşte platformdan eylem planları...

Kadına Yönelik Şiddete karşı platform son toplantılarında uzun tartışmalarla Eylül ayına ilişkin planlar yaptı. Geçtiğimiz ay en geniş katılımlı iki toplantıya katılan kadınlar Eylül ayının planlamasını ve içeriğini hazırladı. Ortaya çıkan eylemler platform bileşenlerinde görüşmeye de açıldı. Yapılan toplantılar düzenli olarak kadın kurultayı aracılığıyla internet alemlerinden kadınlara duyuruluyor. İstanbul Kadına Yönelik Şiddete Karşı Platform şu ana dek birçok eylem yaptı. Namus cinayetleriyle ilgili yapılan birçok basın açıklaması, pazarlarda ve mahallelerde bildiri dağıtma televizyonlarda ve diğer basın organlarında geniş ilgi gördü. Irak'taki işgalci askerlerin tecavüzleri de gözaltında taciz ve tecavüz de kadına yönelik şiddete karşı platformun eylemlerinde her

Fotografılar : DIHA

zaman birer ana başlık oldu. TCK yasa tasarısındaki değişikliklere yoğunlaşan platformun son eylemi Beyoğlu'nda yapılan basın açıklaması oldu. Açıklamada TCK'nın derhal değiştirilmesi gerektiği sığınmaevlerinin ise bir an önce açılıp kadınlar tarafından yönetilen yerler olması gerektiği bir kez daha vurgulandı. Platform toplantılarında görüşülen ve detaylandırılan konular ana hatlarıyla şöyle:

- İstanbul özelinde Bağcılar, Ümraniye ve Gaziosmanpaşa ve Şişli ilçelerinde belediyelere sığınak talep dilekçelerinin verilmesi. Şişli hariç diğer ilçelerde kadın çalışması yapan

arkadaşların özellikle çalışma alanlarındaki kadınların da katılımını sağladıkları bir başvuru yapılacak ve dilekçeye kadınlar bireysel imzalarını atacaklar. Şişli Belediyesi'ne genel katılımla başvuru yapılabilmesine çalışılacak.

- Eylül ayında meclis açıldığında tüm ülkeden yığınsal olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ziyaret yapılması ve hazırlanan Türk Ceza Kanunu(TCK)değişikliği dosyasının ilgililere tekrar iletilmesinin kamuoyunda etkili olacağı üzerinde ortaklaşıldı. TCK Platformu, Kadın Sığınakları Kurultayı ara toplantısında ve gruplarda bu eylemin konuşulması ve Ağustos ayı ortalarında eylemin detaylandırılması hedeflendi.

- İstanbul ilçelerinde sahadaki kadınların belediyelerine yapacağı sığınak başvuruları sonrasında oluşacak gündeme bağlı olarak namus cinayetleri ve TCK değişiklikleri için Eylül ayında mahallelerde yerel yığınsal kadın eylemlerinin yapılması önerildi. Sahada çalışan gruplar bu öneriyi desteklediler.
- Hükümetin ve iktidarın kadınlar lehine bazı değişiklik yaptığını sürekli vurgulamasına ve Avrupa Birliği'ne katılım koşullarına uygun sosyal değişikliklerin gerçekleşmesi için yasa değişikliklerine gitmesi son günlerde illüzyona dönüştü. Kamu Yönetimi Reformu Yasa tasarısına bağlı olarak SHÇEK(Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu) bir çok çalışanını işten çıkarmaya başladı. Toplum Merkezleri'nin içi boşaltılıyor. Eğitimli ve kadın konusuna duyarlı kadroların yerine kimler yerleştirilecek belli değil. Tren kazasında yaşanan gerçekler biz kadınların bugüne kadar kazandıkları mevzilerin de tehlikede olduğunu gösteriyor. Kaybetmemek için sahip çıkmalıyız. İstanbul Valiliği'nin kadınlarla yaptığı toplantı sonucunda valinin kadınların sorunlarını anlayan ve kadınlar lehine çözüm üretici yaklaşımı çok sıkı takip edilmeli. İstanbul'da atılacak adımlar diğer illerde ve İçişleri Bakanlığı'nda etkili olacaktır. Bu iki konu bilgilendirme amaçlı olarak toplantıda konuşuldu.

* 2004-2005 sonbahar- kış aylarında kadın ve şiddet konulu bir dizi forum planlama üzerine niyetler konuşuldu, ancak bir derinleşme olmadı bu konularda.

Birinci eylem İstanbul'da

5 Ağustos Perşembe günü saat 11.00 de Şişli Belediyesi'ne sığınak açma talep dilekçesi verildi.

Belediye binası önünde basın açıklaması yapıldı. Yaklaşık kırk kadının katıldığı basın açıklamasının ardından belediyeye dilekçeler iletildi.

İkinci eylemimiz Ankara'da

Meclisin açıldığı ilk hafta içinde (Eylül ayında) Ankara'da Mecliste buluşacağız. Bu eylem TCK platformu, Kadın Sığınakları Kurultayı bileşenleri ve tüm illerdeki platform bileşenlerini ve bağımsız feministleri kapsayan yığınsal bir eylem olacak.

Hemen şimdi TCK yasa tasarıları kadınların talepleri doğrultusunda, yazıp komisyona verilen şekliyle Mecliste görüşülsün ve yasalasın diyoruz.

Bu eylemleri organize etmek için tüm kadınların önerilerini bekliyoruz. Tarih, ulaşım şekli, kimlerle nasıl görüşüleceğini, kimlerin katılacağını planlayalım. Güçlü ses getiren yığınsal kadın eylemini mecliste gerçekleştirilelim.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne verdiğimiz sığınak talebi dilekçemize cevap geldi. Belediye İnsan Kaynağını Geliştirme Vakti ile yaptığı protokol çerçevesinde onların açacağı kadın sığınasının ihtiyaçlarını karşılayacakmış. Basında takip ettiğimiz haberlere göre Vakfın açacağı sığınak özel içerikli bir sığınak. Türkiye'deki yabancı seks işçisi kadınlar için bir sığınak. Bu durumun hukuksal boyutunu incelemek üzere avukat kadınlarla bir toplantı yaparak durum değerlendirmesi yapılmalı. Bu grupta olan tüm kadınlara ve kadın gruplarına çağrımız var. Sesimize ses vererseniz hep birlikte birkaç eylem gerçekleştirebilir ve kamuoyu oluşturabiliriz.

GÖÇ-DER'den aile planlaması

Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği (Göç-Der), İstanbul'un varoşlarında, Kürtçe aile planlaması ve çocuk sağlığı eğitimi vermeye başladı. Derneğin Başkanı Şefika Gürbüz daha önceden yapmış oldukları kimi alan araştırmalarının sonucunda böyle bir eğitim programı başlatmaya karar verdiklerini belirtiyor. Eğitime katılan kadınlar ise derneğin bu hizmetinden hayli memnun olduklarını dile getiriyorlar ve devam etmesini istiyorlar.

Göç-Der, 1990'ların başında yaşanan zorunlu göçün ardından, göç edenlerin sorunların çözülmesine dönük kamuoyu yaratmak, dayanışma geliştirmek ve yaralarının sarılmasına katkı sunmak amacıyla kurulmuş bir dernek. Kurulduğu 1997 yılından itibaren de bu amacı doğrultusunda mütevazı ama ısrarlı bir çalışma yürüttü. Gerçi bu çalışmaları, ne köye dönüşü sağlamaya ne de gelinen

olmayan bu olguya dil problemi de eklenince kadınların iş bulma olanaklarının çok kısıtlı olduğu, geldikleri kentlerin varoşlarında neredeyse evlerinin dört duvarına hapsoldükleri sonucu çıkmaktadır. Bu araştırma kadınların ciddi sağlık sorunları yaşadıklarını ve sağlık güvencesinden yoksun olmalarının yanı sıra, sorunlarının çözümüne ilişkin başka problemler yaşadıklarını da göstermiştir. Mahallenin dışına çıkmaları, bir sağlık kurumuna gitmeleri dil ve ulaşım engeline takılmaktadır.

Bu verilerden yola çıkan Göç-Der, bu kadınların sağlık sorunlarını mercek altına alan yeni bir araştırma yürüttü. İstanbul'un altı mahallesinde, 598 kadınla yürütülen bu son araştırma, 15-45 yaş arasındaki kadınların başta gebelik, doğum ve çocuk sağlığına ilişkin sağlık sorunları yaşadıklarını; kadınların günlük yaşamlarında Kürtçe ile birlikte Türkçe'yi de kullanmaya başladıklarını, ancak günlük yaşamlarında Türkçe dışında dil kullananların %75'inin bu nedenle "kendini ifade edememe", "kamusal alanda zorluk yaşama" gibi sorunlarla karşılaşmaya devam ettiklerini göstermiştir. Araştırma verileri, dil sorununun, halen, özellikle orta yaş üstü kadınlar için kamusal alana çıkmaya, sağlık kurumlarına ulaşmaya ve burada kendisini yeterince ifade etmeye engel oluşturduğu yolundadır. Ulaşılan kadınların tamamı, anlayabilecekleri bir şekilde, menopoz, ana-çocuk sağlığı, aile planlaması ve gebelik konularında eğitim ihtiyacı duyduklarını belirtmişlerdir. Böylece Göç-Der'in "Topluma Dayalı Aile Planlaması; Sağlık Eğitimi Projesi" ortaya çıkmış. Göç-Der şimdi, araştırmayı yürüttükleri altı mahallede, gruplar halinde kadınlara aile planlaması eğitimi vermeye başlamış. Eğitimler Türkçe ve Kürtçe veriliyor. Aile planlaması eğitimi tamamlanınca, kadınların istemine göre başka konularda sağlık eğitimi verilecek. Unutmadan talebin oldukça yüksek olduğunu belirtelim. Bu nedenle Göç-Der'in kapısı projeye gönüllü destek vermek isteyenlere açık.

Göç-Der: Halıcılar Cad. Uğur Saray Ap.
No:92/15 Fatih/İstanbul
Tel: 0212 635 61 22

Lambdaİstanbul Eşcinsel danışma hattı, buyrun!

Türkiye'de kendini yaratmaya çalışan bir hareket var, eşcinsel hareketi. Çıkara, bencilliğe, düşmanlığa, özgürlük yanlısalarına bulanmış günümüzde kendini var etme mücadelesinde bir hareket. Toplum ahlakına tehdit olarak algılananların, toplumsal erkeklik ve kadınlığın altını boşaltanların hareketi. Eşcinsel hareketi son beş yıla kadar travesti ve transseksüellerin mücadeleleri dışında kendi içine dönük çalışmalarla beslenirken, artık yavaş yavaş topluma açılıyor. Eylemler, basın açıklamaları, sempozyumlar derken görünürlüğümüz yeni bir boyuta daha taşınıyor. Eşcinselliğin bir sınımaşmasına yaşanması dışında çıkışlarımız sınırlıyken, Temmuz ayının sonunda İstanbul sokakları eşcinsel kelimesi ile yüzleşmeye başladı, Lambdaİstanbul Eşcinsel Danışma Hattı'nın çalışmaya başladığını eşe dosta ilan eden küçük kâğıtlar dört bir yanda. Hattımız şimdilik günde üç saat çalışacak. Eşcinseller olarak psikologlara değil, birbirimize ihtiyacımız olduğunun bilinciyle başladık bu çalışmaya. Eşcinselliği hastalık olarak görüp bizi "iyileştirmeye" çalışanlar kadar, hastalık olmadığını bilse de, önyargılarla yaklaşan psikolog ve psikiyatlara ihtiyacımız yok. Yaşadığımız sorunların çözümü için, eşcinseller açısından genellikle para tuzağı olan psikologlar yerine birbirimizi arıyoruz. Lambdaİstanbul ve Kaos GL'nin yıllardır biriktirdikleri deneyimler bir çalışmaya daha akıyor. Lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transseksüeller... Kendinizi yalnız, çaresiz, dışlanmış, anlaşılabilir hissediyor olabilirsiniz. Ama bu baskılar karşısında NE YANLIŞ, NE DE YALNIZSINIZ!!! Hattımızı sadece eşcinseller değil, herkes arayabilir... Eşcinsel yakınları, eşcinselliğinden emin olamayanlar, sadece eşcinselliği merak edenler, herkes... Sosyal, psikolojik, hukuksal ve sağlıkla ilgili sorular, sorunlarınız için veya sadece sohbet etmek, dertleşmek, yalnız olmadığınızı hissetmek için bizi arayabilirsiniz. (212) 244 57 62, Pazartesi, Salı, Çarşamba (18:00-21:00), Perşembe, Cuma (16:00-19:00), Cumartesi, Pazar (13:00-16:00). Bekliyoruz...

Lambdaİstanbul Eşcinsel Sivil Toplum Girişimi

yerdeki sorunların çözümüne yetmedi ama, en azından sorunun kamuoyunun gündeminde kalmasını sağlayabildiler. Bu doğrultuda düzenli araştırmalar yaparak kamuoyunu bilgilendirdiler. Bu yıl başlattıkları Kürtçe sağlık eğitimi fikrinin doğmasına da bu araştırma verileri neden olmuş. İki yıl önce, Diyarbakır, Van, Batman, İstanbul, İzmir ve İçel illerinde zorunlu göç yaşamış 2000 kişi ile görüşmeler yaparak, bu kesimin yaşam koşulları, sorunları ve olası çözüm yolları üzerine kapsamlı bir çalışma gerçekleştirerek, bir rapor halinde yayınlamış dernek çalışanları. Araştırma, kimi konularda kadınların daha ağır problemlerle yüz yüze olduklarını göstermiştir. Örneğin erkeklerin tamamına yakını Kürtçe biliyorken, kadınların yarısından fazlası Kürtçe dışında dil bilmediklerini, evin dışına çıkmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Görüşülenlerin ağırlıklı sorunları, işsizlik, sağlık, beslenme ve barınma sorunlarıdır. Kadınların okur yazarlık oranı da erkeklerden düşüktür, hiç şaşırtıcı

EĞİTİM-SEN kadın kurultayı

Temmuz ayında Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası kadın kurultayı yaptı. Kurultaya katılan kadın delegeler, eğitim hayatında ve toplumda kadınların yaşadıklarını tartıştı. Kurultay **Pazartesi** için Saniye Denli yazdı.

2-3-4 Temmuz 2004 tarihinde 1. Kadın Kurultayını yaptı. Kadın üye oranı %41 olan Eğitim-sen, eğitim iş kolunda yaklaşık on dört yıllık örgütlülüğü ile önemli mesafeler kat etmiş. Kadın çalışanları adına pek çok olumlu politikalar üretmiştir. Kadın çalışanlar örgütlülük sürecinde, mevcut olan sınıf örgütlerine alternatif, bakış, yapı ve tarz oluşturarak, diğer iş kollarında örnek olacak örgütlenme süreci yürütmüşlerdir. Merkezi Kadın Sekreterliğinden, şube kadın sekreterliklerine kadar bir örgütlenme çalışması yaparak. Kadınların siyasal ve yönetsel sürecin içine girmesine yardımcı olmuşlardır. Örgütlenme modelini geliştiren Sendika; toplumsal ve sendikal alanda kadınlara karşı uygulanan her türlü ayrımcılığı görünür kılmak ve bilinçle çıkarmak için kurultayla birlikte bilinçlenme ve farkındalık süreci başlatmıştır. Delegelik üzerinde kurultaya katılan 500'e yakın kadın delege dört ana başlık üzerinde üretimde bulundular.

1. Kapitalist kürselleşme kadınları nasıl etkiliyor?
2. Eğitim iş kolunda kadınların sorunları ve toplu iş sözleşmesi talepleri.
3. Şiddete karşı politikalar.
4. Olumlu eylem ve güçlenme politikaları. Amaçlarının; Eğitim emekçisi kadınların özgün ihtiyaçlarının tespiti. Özel ve kamusal alanda var olan cinsiyetçi politika ve uygulamaların saptanarak çözüm önerileri geliştirmek. Cinsiyet eşitliği politikaları geliştirerek, sendikal politikaların bir parçası haline getirilmesi. İstihdam, işe girmede, terfi ve yükselmeye cinsiyetçi anlayışlara dayanan tutum ve uygulamalardan doğan ayrımcılığa karşı politikaların geliştirilmesi. Sendikal ve toplumsal alanda kadın örgütlenmesinin güçlenmesini sağlayacak politikaların üretilmesi olduğunu deklere ettiler. Başarılı ve keyifli bir hava içinde geçen

kurultayda, kadın alanında farklı görüş ve önerilerinde tartışılması olgunluk içinde geçti. Geçen karar önerilerinde çoğunluk değil, ortaklaşma çabası başarılıydı.

Kurultay sonuç bildirgesinden:

- 2005 yoksulluğa karşı kadın yürüyüşüne somut taleplerimizle katılmaya,
- Uluslararası sendikal hareketler ve kadın hareketleri ile dayanışmanın geliştirilmesine ve ortak eylem programlarının oluşturulmasına karar verilmiştir.
- Eğitim alanında çalışan kadınların ve öğrencilerin istekleri dışında bekâret ve cinsel ilişki kontrolüne tabi tutulmasına, böyle durumlarda sendikamızın mağdurlara hukuksal

ve psikolojik destekte bulunmasına karar verilmiştir.

- Örgütümüzün aile içi şiddet ve cinsel taciz konusunda duyarlı hale getirilmesine,
- Namus cinayetleri konusunda bağımsız kadın hareketiyle birlikte politikalar geliştirilmesine ve işbirliği içinde eylem programları hazırlanmasına,
- Şiddete karşı duyarlılık geliştirmek için hizmet içi seminerler düzenlemek amacıyla MEB'e önerilerde bulunmaya ve uygulama için zorlayıcı olmaya,
- Önümüzdeki eğitim öğretim yılı başında eğitimde cinsiyetçiliğe karşı kampanya başlatılmasına,
- Öncelikle kız çocukları ve kadınların eğitim hakkını kullanmalarının önündeki engellerin kaldırılması için çaba gösterilmesine
- Eğitim fakültelerinde ders programlarına "Toplumsal Cinsiyet" dersinin zorunlu olarak konulmasına karar verilmiştir,
- Sendikamızda varolan kadın sekreterliklerinin tüzükle güvence altına alınmasına
- Sendikamızda işyeri temsilciliğinden başlayarak şube ve genel merkez delegeliği ve yönetim kurullarının seçimlerinde her organ için ayrı ayrı hesaplanmak üzere %40 kadın kotasının uygulanmasına,
- Sendika yönetimlerine bildirilen taciz ve şiddet olaylarına yönelik cezai yaptırım uygulanması için merkez disiplin kurulu yönetmeliğinin yeniden düzenlenmesine, Biz kadınlar sendikamızın kapatılması amacıyla açılan davanın bizi yıldırma amaçladığını biliyoruz ve sonuna kadar mücadele etme kararlılığında olduğumuzu basına ve kamuoyuna duyuruyoruz.

kimseye tersimiz olmaz

Tarlabaşı'nda bir ev Canan'ın yirmi yıldır çalışması sonucunda sahip olduğu tek şey, çatı katı Tarlabaşı manzaralı, teraslı, kedili dayanışmacı, sevimli, kapısı her "dost" a açık yegane malvarlığı. Bedeli mi? Yirmi yıl seks işçiliği, müşterilerin, eşcinsel düşmanlarının, polislin saldırıları, horlanma, aşağılanma... Ama yalnız değil hiçbirinin karşısında, Ebru, Elvan, Biricik.... Hep yanında, yanı başındalar...

İSTANBUL Merter'de travesti ve transseksüellerin yoğun olarak "iş"e çıktıkları otoyolda geçtiğimiz ay bir travesti öldürüldü. Öldü diyemiyorum çünkü, polisler onları kovalarken otoyolda kaçmaya çalışıyordu. Kimliği belirsiz kalmaya mahkûm bir araba çarpıp kaçtı ona. Adını bilmiyoruz. Çok gençmiş görenlerin anlattığına göre, Ebru, "daha on dakika önce bize iki sigara vermişti, on dakika sonra beyni fırlamış bir şekilde yolun ortasında cansız yattığını gördük," diye anlatıyor olayı. Lambda İstanbul, olay üzerine bir basın açıklaması yaptı. Biz de gidip muhataplarıyla konuşalım dedik.

Fotoğraflar Özlem G. in ş

Neler yaşıyorlardı? Seks işçiliği dışında bir seçeneği olmayan sırf eşcinsel olduğu için hastalıklı görülen, yüz kızartıcı bir durum olarak lanse edilen, savcılarının yolda gezerken çoluğu çocuğu görmesin istediği travestiler, transseksüeller... Ebru'nun telefonuna ulaştınca, görüşmek istediğimizi söyledik. "Çözümüne bir katkısı olacaksa tabii görüşelim," deyip bir arkadaşının adresini verdi. Canan'ın evine gittiğimizde, lafı fazla uzatmadan konuya girdik. Canan konuşmakta oldukça isteksiz. Biraz da ailesinin dergiyi okumasından korkuyor. Hatta bu korkusu yer yer arkadaşlarının kıkırdaşmasına sebep oluyor. "Allahın Malatya'sının bilmem ne köyünde kim okur kız Pazartesi'yi?" diyor arkadaşları. Canan'a sorular soruyoruz ama yirmi yıldır İstanbul'da olduğu, seks işçiliği yaparak hayatını kazandığı, kazandığı tüm parayı bu sevimli eve yatırdığı ve yaşadığı eziyetli hayat dışında fazla konuşmuyor, "Ne anlatayım ki, ekmeğimizi mücadele ederek kazanıyoruz. Ama rahatımız olmuyor. Ekiplerden dolayı, polislerden dolayı da

rahatımız olmuyor tabii. Bu işi yapmaktan başka çare de yok. Başka iş yapmaya da çalışmadım, olmuyor ki zaten." Biz de üzerine fazla gitmemeye çalışıyoruz. Ebru, konuşmak konusunda evdeki herkesten daha rahat. Ne de olsa politikacı olmak istermiş. Gerçekten de çok yetenekli. Belagati kuvvetli. Bu arada, "bunu mutlaka yaz," dediği, "Kürt hareketine sempati duyuyorum," sözünü de unutmadan yazayım. Ebru'ya daha nerelisin der demez başladı anlatmaya, "Adım Ebru, transseksüelim. Zonguldaklıyım. On sekiz seneden beri İstanbul'dayım. Tabii birçok zorluk yaşıyoruz. Toplum bir kere dışlıyor bizi. Sokağa çıktığımız vakit gündüzleri sanki uzaydan gelmiş yaratıklarımız gibi bakıyorlar bize. İş imkanımız da yok. Birincisi bu. İkincisi TCK'da zaten eşcinsellik, yüz kızartıcı bir durum olarak tanımlanıyor. Ben daha önce Zonguldak'ta belediyede çalışıyordum. Burada İstanbul'da travesti olarak yakalandım ve bu sebeple beni işten attılar. Çünkü yasalar arkalarında. Biz bir resmi kuruma giremiyoruz. Devletin aynı sakatlara uyguladığı kontenjan gibi eşcinsellere de bir sayı ayırması lazım. Ben lise sanat okulu mezunuyum. Mesleğim torna tesviyecilik ama mesleğimi yapacak bir yere işe giremiyorum. Ama biz seks işçiliği yapmak zorunda bırakılıyor. Ve ayrıca bir de devletin kolluk güçlerinin baskısına maruz kalıyoruz. Arkadaşlarımı, E-5, Merter, Harbiye, Beyoğlu, Tarlabaşı bölgelerinde geceleri sivil polisler tarafından alınıp karakola götürülüyorlar, ertesi

gün de savcılığa çıkarılıp, para cezalarına çarptırılıyorlar. Hem de en ağır para cezası. 520.000.000 milyon lira arkadaşlarımın para cezası yediğini bilirim ben. Gerekçesi de ne bilmiyor musunuz? İki tane maddeleri var onların bir tanesi teşhircilik bir tanesi daha var onu bilmiyorum. Bu iki maddeden savcılık karşısına çıkarıyorlar bizi. Nitekim bana da yaptılar aynı şeyi Merter’de. Ki ben gayet normal bir kıyafetleydim. Üzerimde askılı bluzum ve kot pantolon vardı. Beni aldılar, kelepçelediler. Bakırköy Adliyesi’ne götürdüler. Bir de Zeytinburnu Adliyesi’ne götürdüler. 111.000.000 lira bir ceza, bir de 98.000.000 milyon lira bir ceza kestiler. Eskiden böyle uygulamalar yoktu. Bunlar AKP Hükümetinin iktidara geldikten sonra bize karşı ayrı bir saldırı başlatıldı. Biz bu parayı nasıl ödeyeceğiz? Beni Gayrettepe’ye şubeye götürdüler. Orada ifade vermeme hakkımı kullandım. Sonra savcıya çıkarıldığımda ifade verdim. Orada da savcıya, “ efendim bakın üzerimde pantolon var. Normal bir bluzum var. Bunun teşhircilikle ne alakası var. Üzerimde şort ya da mini etek yok ki, olsa bile ne fark eder. İran’da mı yaşıyoruz biz?” dedim ama savcı bütün bunları dinleyip cezayı kesti. Ben de öyle arkama baka baka geldim. Ne yapayım.” Transseksüel Demet Demir’in uzun zamandır süren emeklilik mücadelesini hatırlıyoruz birlikte. Pembe nüfus cüzdanıyla aldığı ilk emeklilik maaş gününde Demet’in mutluluğu da gözlerinden okunuyordu. Ebru’ya soruyoruz. Sizlerin de emeklilikle ilgili bir girişiminiz var mı diye. “Uzun süre ödeme yaptım. Epeyce de çalışmışlığım var. E, şimdi param olmadığı için ödeme yapamıyorum. Ödeme yapsam, yaşım da kırk üç zaten birkaç yıl sonra emekli olurum aslında. Düşünüyorum yani öyle bir şey.” Hoş sigortalı olsalar ne yazar? Cinsiyet değiştirme ameliyatları dahil birçok ameliyat sigorta kapsamına alınmıyor. Bu lafımız üzerine Ebru kendi cinsiyet değiştirme “ameliyatını” anlatıyor. “Kimlik değiştirdiğinde, yani erkek kimliğiyle sigortalı olmuşsun, sonra

Canan

gidip kadın kimliğiyle onu devam ettiriyorsun. Bunda bir sorun yok. Ama cinsiyet değiştirme ameliyatı sigorta kapsamında değil. Benim ameliyatım mesela Şişli’de bir doktorun yazıhanesinde olmuştu. Aslında gayet sağlıklı ve güvencesiz bir ortam ama başka çare yok. O doktor çok insanı ameliyat etti.” Günlük hayatlarını soruyoruz biraz da. Daha iki hafta önce bir arkadaşlarını Merter’de karşıdan karşıya geçerken kaybetmişlerdi. Ne hissediyorlardı? Neler yaşıyorlardı? Ebru olayın doğrudan şahidi, “Ben şahidim o olaya. Gözümüzün önünde oldu. Ben arkadaşlarımla birlikte Merter’de çalışıyorum. Gece saat iki sularındaydı. Yeni travestilerden birisiydi. İsmi de bilmiyorum. Önümüzden geçti. Yanımızdan geçti bir ara. Hatta sigaramız yoktu. Arkadaşımın birlikte sigara istedik sigara verdi bize. Polisler tabii sıkıştırıyor orada. Ellerinde sopalarla burada durmayın, kenara geçin falan. Ne yapsın travesti, polisten kaçmak için karşıdan karşıya geçecek. Öyle bir durum oldu. Biz kaçtık. O travestiyi

de görüyorum ben. Travesti karşıdan karşıya geçiyordu. Tam orta şeride geldiğinde en son şeritteki araba hızla geldi çarpıp gitti. Hayatta da bulunmaz o araba. O kadar sinirim bozuldu ki, polislere de dedim. Bizler sizin kardeşiniz olabiliriz, yeğeniniz, çocuğunuz olabiliriz, nedir bu sizin yaptığınız uygulama? Üç yıldızlı bir başkomserdi. Neden insanları böyle kovalayıp, canlarına kastediyorsunuz dedim. Ben orada sinirden midem bulanıyor vaziyette kalakaldım tabii. İki dakika önce bize iki sigara veren kızcağız şimdi otopanın ortasında beyni dağılmış bir şekilde yatıyor. Yüzu tanınmayacak vaziyeteydi. İnsan dayanamıyor tabii. Polisler geldi. Savcı falan gelmedi. Beş dakika içinde yolu trafiğe şöyle bir kapatıp cesedi kaldırıp sonra hiçbir şey olmamış gibi devam etti her şey. Başkomiser savcı gelmeden kaldıramazsınız cesedi dedim. O da bana arkadaşlar savcıya sormuştur da öyle kaldırmışlardır gibi bir cevap verdi. Gencecik bir hayat, geri gelir mi bir daha? Gelmez. Ayol, insan hayatı bu kadar ucuz mu bu ülkede? Beş dakikada bir genç öldü. Beş dakika sonra, bize, ‘hadi kızlar dağılın,’ dendi, otopan normal seyrine döndü.” Lambdaİstanbul, bu olay üzerine bir basın açıklaması yaparak olayı kınadı. Ebru’ya göre tartışılan TCK ve AB uyum yasaları “ayağına” yapılan bu değişikliklerin hepsi göstermelik. Eşcinsellik hâlâ yasalarca kabul edilen bir olgu değil. Olmadığı sürece de hiçbir şey değişmeyecek. Yani diyor Ebru, “Bize yapılan işkenceler onların yanına kâr kalacak.” O kadar çok hikâyeleri var ki çektikleri işkenceler konusunda. Peki nasıl baş edebiliyorlar bütün bu ezayla. Ebru devam ediyor, “halk tarafından şiddete maruz kalıyoruz. Polis tarafından, müşterilerimiz tarafından... Ayol ben Merter’de E-5’in kenarında müşterim tarafından bıçaklandım. Bir hafta yattım bu arkadaşımın evinde. O adam benim kalbime soksa bıçağı ölüp gideceğim orada. Müşteri bu. Anlaşamadım, döndüm gidiyordum. Arkadan gelmiş. Elinde bıçak varmış ne bileyim. Bacağıma soktu. Bir baktım bacağım kan içinde kaldı. Taksim Hastanesi’ne geldim. Adam da yakalanmadı. Hiçbirimizin can güvenliği yok anlayacağınız. Ama güçlü olmak zorundayız. Tek gezmeyoruz. Ama polislere de elinde sopayla karşı koyamıyoruz ki. İki üç araba

Biricik

sarıyorlar etrafımızı. Ne var yani, ben de bu ülke vatandaşıyım, kırk üç yaşındayım başka yapabileceğim iş yok. Göster bana bir alternatif iş, yapayım. Bir sardılar geçen etrafımızı, ellerinde demirler, sopalar, adam ince demir almış eline resmen. 'bu ne ayol almışsınız demirleri,' dedim. Buradan gidin dediler. Yapabilecek hiçbir şey yok. Bindik taksiye ayrıldık oradan. Yoksa adamlar demirlerle saldıracak bize." Bu kadar eziyete karşılık gelirleri o kadar düşük ki. Ebru bu durumu, "Günlük yaşıyoruz biz, hiçbir şeyimizin garantisi olmadığı gibi kazancımızın da bir garantisi yok," diye özetliyor. "Kimi gün elli kazanıyorsan, ertesi gün üç kuruş ancak kazanıyorsun, ya da bir araba sana çarpabiliyor, sakat kalabiliyorsun. Bir çok arkadaşımız var, koltuk değnekleriyle geziyorlar." Bu aralar kime sorsak travestilerin sayısında artış olduğu izlenimine kapıldığını söylüyor. NATO Zirvesi zamanı Harbiye'de çalışan travestileri Taksim'e ya da başka yerlere sürdüklerini biliyoruz. Acaba böyle bir zorunlu göç mü diye soruyoruz. Ebru'ya göre İstanbul'da bir milyonu bulurmuş bu sayı. Biricik, Ankara'daki Balyoz Timini hatırlatıyor. İstanbul'daki Hortum Süleyman'ın tim haline gelmişini düşünün. Adını Balyoz Timi koymuş kızlar. Ankara'dan zorla sürüyorlarmış travestileri. Başka illere göndermeye çalışıyorlarmış. Ankara'nın görüntüsü bozuluyormuş çünkü. Biraz da müşterilerinden konuşmak istiyoruz. Bu konuda da buraya sığdıramayacağımız kadar çok tecrübeleri var. Erkeklerin kiminle yatarsa yatsın toplumdaki erkek imajlarından bir şey kaybetmek istemediklerini, halbuki travestilerle yatanların da eşcinsel olduğunu söylüyorlar. Bu konuda erkeklere, "biz sizin ciğerinizi biliriz ama hadi öyle olsun, erkekliğinize halel gelmesin," der gibi bir ifade var evdeki kızların suratında. Hatta Ebru, "Her insanın içinde eşcinsellik vardır. Kimi bastırmıştır. Kimi de yaşar bunu. Adamın bebek gibi karısı var, eşcinsel olmasa niye gelip seninle yatsın? Ama onlar maço erkekler, bunu kabul etmezler. Arkadaşlarım daha iyi bilirler. Ben transseksüel olduğum için onu bilmiyorum. Ama travesti arkadaşlarıma bir çok delikanlı erkek gelip de yatakta kadınsı rol oynamak istediğini söyler. Sonra kapıdan çıkarken yine

erkek olurlar. O seni becerecek zannedersin. Halbuki o sana kendini becertir. Çıkarken de senden benden erkek çıkıyor, oradan da çıkıp karısına gidiyor. Allah bilir karısını da dövüyordur evde." Peki örgütlenmeye niyetleri yok muydu? Ya da neden örgütlenemiyorlardı. Ebru bunu biraz okumamaya ve kültür eksikliğine bağlıyor. "zamanında bir dernek kurmaya çalıştık. Tüzüğünü falan da hazırladık. Sağolsun Av.Alp Selek vardır, Pınar Selek'in babası. O da çok yardımcı olmuştu bizlere. Ama sonra olmadı bir türlü. Şimdi Lambdaİstanbul var. Oraya gidip gelen arkadaşlar var. Ben de gidiyorum fırsat buldukça." Elvan da bu konuyu konuşurken biraz da çuvaldızı kendilerine batırmak gerektiğini söylüyor. "Eskiden ben mahalleme girerken uzun eteğimi giyer öyle girerdim sokağıma. İşe çıkacağım vakit de takside uzun eteğimi çıkarır altındaki kısa etekle işe çıkardım. Şimdikiiler öyle mi? Teşhircilik yapıyorlar. Artık çok bozuldu. Çok kavga çıkarıyorlar, küfür

ediyorlar şimdikiiler. Biz eskiden mahallelerimizde abla muamelesi görürdük. Şimdi çığırından çıktı her şey. Herkes hor görüyor bizleri. Bizimkilerde de suç var yani. Daha efendi olsalar..." Ebru bu konuda biraz daha dobra, çünkü yeri gelince erkekleşiyorsun dediği bazı ortamların oluştuğunu kabul ediyor. "Erkek olarak geliyorsun dünyaya, sonra kestiriyorsun biçtiriyorsun ve hayatına kadın olarak devam ediyorsun. Ama tabii erkekleşiyorsun canım. Bu hayatta napalım." Sohbetimiz daha da uzadı. Sonra terasa çıkıp fotoğraflarını çektik. Ebru ayrılırken, "Mutlaka dergiyi getir bize, eve de bekleriz. Bizim dostluğumuz iyidir. Kimseye tersimiz olmaz," dedi. Özlem'le birlikte yeni dostlarımızın evinden güle oynaya, mahallelinin bize bakışlarına aldırmadan ayrılıyor.

Ebru'ya not: Bizim de dostluğumuz fena değildir. Görüşürüz...

Ebru

KADAV'da inecek var!

Köseköy'deki Yeni Adım Sitesi'nde sertifika töreni vardı. Kendileri için bir şeyler yapmak isteyen kadınlar, belgelerini aldıktan sonra tiyatro gösterisi ile gülüp, şarkılarla göbek atıp coştular. Kambersiz düğün olur mu, tabii ki biz de oradaydık.

İzmit'te incek oradan Köseköy Merkez minibüslerine binecek şoföre "Beni KADAV'da indireceksiniz" diyecektim, KADAV gönüllülerinden Şükran (Şakir) bana böyle tarif etmişti yolu... Amacımız Kadınlarla Dayanışma Vakfı'nın KADAV'ın Köseköy'deki Yeni Adım Kadın Eğitim ve Kültür Sitesi'ne gitmekti... Günlerden 9 Temmuz Cuma'ydı ve sitede ilk açılan kurslara katılan kadınların sertifika töreni vardı...

Minibüse bindim, parayı verirken şoföre merakımı anlattım, "Tamam abla" dedi. Öndeki koltukta yanında küçük erkek çocuğu bulunan başı kapalı bir kadın oturuyordu... Yola koyulduk... Birkaç durak sonra bir elinde küçük bir kız çocuğu diğer elinde kocaman çiçek sepeti bulunan genç bir kadın bindi minibüse. Çiçekli kadın diğer kadını selamladı ve konuşmaya başladı, "Sen de benim gibi gecikmişsin haa.. Kömür geldi onu taşıyayım dedim. Başka kimse yok biraz uzun sürdü... Ama ancak başlamıştır zaten." Diğeri ev işlerini bitirememişti sanıyorum... Yani doğrudan doğruya sesini yükseltme olayına henüz girememiş bir "eviçi emek" hadisesi vardı. Sonra, kurslardan, konuşmaya başladılar, işin dedikodusuna girdiler. Minibüse önce binen kadın da sertifika alacaktı... Yirmi dakika sürdü yolculuk. Yolun sol tarafında köy yeri için çok büyük ve modern binanın hizasına geldiğimizde, kadınlardan biri: "KADAV'da incek var" dedi. İndik hep beraber.

Salondan içeri girdiğimizde program başlamıştı. KADAV'ın 1999 depreminden bu yana bölgedeki faaliyetlerini anlatan dıalar beyaz ekrandan akarken Zelal (Ayman) açıklamalarda bulunuyordu...

Dia gösterisi ilerledikçe, bu gösterinin de kursun temel bölümleri tarafından hazırlandığını ortaya çıktı. İngilizceciler, Türkçeciler, bilgisayarlı kurslarda yapılanları ve amaçlarını yansıtıyorlardı sahneye birer birer.

Salonda her yaştan kadın vardı... Çoğu türbanlı veya bir biçimde kafasını örtmüş kadınların süslerinin de yerinde olduğunu, tesettür modasının buralarda yakından takip edildiğini söylemeden edemeyeceğim... Turkuaz ve yavru ağzı bluzlar altında beyaz uzun popo tarafı dar etekler... Pek çoğu bir sinema filmi izliyorlarmış gibi dikkatle bakıyordu sahneye... Çocukların bir kısmı annelerinin kucağında oturuyor, bir

kısmı oradan oraya koşuşturuyordu. Onların bu devinimine kadınların kendi aralarındaki fısıldaşmalar eklenince, önde oturan belediye başkanı ve resmi kişilere rağmen tören bir türlü resmi bir hava kazanamıyordu...

Büyük bir bölümü erkek olan bu çocuklar, umarız kadın toplantılarına gide gele biraz feyz alırlar. Ataerkil bir toplumda bilinç altına itilmiş bir "kadın dostu olma" halinin bile zaman zaman faydası olabilir. Yani mesela, diyorum. Çünkü aile adını verdiğimiz patriyarkanın o sağlam kalesi, yalnızca anneden ibaret olmadığı gibi toplum da tek tek ailelerin aritmetik toplamından ibaret değil... Neyse bunlar derin mevzular... Biz yine konumuza dönelim...

Kendim için bir şey yaptım

11 Kasım 2003 tarihinde resmi açılışını, 7 Aralık 2003 tarihinde bölge kadınları için özel açılış şenliği yapılan Yeni Adım Kadın Eğitim ve Kültür Merkezi'nde altı aydır kurslar veriliyordu. Bu kurslar bir paket program şeklinde sunulmuştu bölge kadınlarına... Temel Eğitim kapsamında, okuma yazma, ilkökulu bitirme kursları; büro yönetimi paket programı kapsamında bilgisayar, muhasebe ve İngilizce kurslarıydı... Bu müfredata ek olarak bir de genel kültür dersleri vardı. Kültür dediyeşek tabii... Türkiye'nin en yüksek tepesi nedir? türünden bir bilgi aktarımı değildi bu... Kadınları günlük yaşamda etkin ve yetkin kılacak, onların ellerini ayaklarını bağlayan, değerleri ve bilgileri sorgulatacak türden şeyler... Evet zihniyet yapıları zor değişir, bölgenin muhafazakâr yapısı göz önüne alındığında bir

anlamda iğneyle kuyu kazmak bu. Fakat galiba olacak çünkü değişimin sinyallerini şimdiden görmek mümkün... Örneğin, "Kurslara niye katıldın?" diye sorduğumuz kadınların büyük bir bölümü, "kendim için bir şeyler yapmak istiyordum," diye cevapladı sorumuzu...

Ya kursiyerlerin çocukları?

Onlar da kurslar boyunca gündüz çocuk biriminde destek almışlar...

Yeni Adım Sitesi'nde yapılan önemli işlerden biri de danışmanlık hizmetleri. Burada kadınlar için çok gerekli olan psikolojik ve hukuk danışmanlığının yanı sıra, sağlık danışmanlığı hizmetleri de veriliyor.

Binanın giriş kısmında bulunan üç dükkândan biri de Kuaförlük ve Cilt Bakımı Kursu'na ayrılmış ve bu kurs da açılışla birlikte faaliyete geçmiş...

KADAV'dan Ayşe Yetmen'e kursları ve katılımı soruyoruz şöyle anlatıyor: "Kursa otuz beş kadın ile başladık... Otuz kadın sertifika aldı. Okuma yazma kursundan sertifika alanların sayısı ise on dört kişiydi... Kurslara düzenli olarak geldiler. Günlük işlerin dayatmasıyla bazı aksaklıklar oldu ama yine de sayımız hiç 30'un altına düşmedi..."

Evet, kadınlar halk eğitim onaylı sertifikalarını aldılar, önce resmi konuklar gitti. Sonra kursiyerlerden birinin yazıp, oynadığı tiyatro gösterisini izledik. Kendi hayatından bir günü anlatan bu arkadaşımız, hiç tiyatroya gitmemişti ve değme oyunculara taş çıkartacak nitelikte bir performans sergiledi.

Tiyatrodan sonra da büyükler kaynanalar ve annelerin bir kısmı terk etti salonu...

Sonra eğlence başladı... Yemeniler bellerde iki saate yakın göbekler atıldı, danslar edildi.

KADAV'cı arkadaşlarımızın, "Haydi yuvarlak oluşturalım, toplanalım, deneyimlerimizi konuşalım," çağrısına uyan kadınlar, yuvarlak oluşturdu ama tansiyonu indirmek mümkün olmadı. Çıkışız bir kere o evlerden konuşalım da ne olacak, şarkıya, göbeğe devam modundaydılar...

İstanbul'a dönmek üzere otobüse bindiğimde içimde umudun yanı sıra korku da vardı. Yeni Adım Sitesi'ni ayakta tutmak önemli bir mali gücü ve feminist çalışmayı gerekli kılıyordu ve KADAV'cı kızların solukları nereye kadar dayanacaktı bu çalışmaya? Evet, doğru dayanışma diye bir şey vardı ama...

namus takıntısı

Nasıl bir şey olduğunu bir türlü anlayamadığımız "Muhafazakâr demokrat"lık, "namus" konusunda kendini açık ve net bir biçimde gösterdi. Onca uğraşa rağmen, ve onlarca kadının ardı ardına ölümüne rağmen hâlâ TCK tasarısında namus cinayetlerini önleme konusunda gerekli adım atılmadı. AKP iktidarı direndikçe direniyor. CHP muhalefeti ise bu muhafazakâr görüşlere örtülü bir destek veriyor.

Adalet Alt Komisyonu'ndan geçerek TBMM'ye sevk edilen ve Eylül ayında görüşülecek olan TCK Tasarısı'nda son durum şöyle:

- Tasarıda tek bir "namus" sözcüğünün bile geçmemesine büyük özen gösteriliyor. Bu sözcüğe, bu kavrama dokundurtmak istemiyorlar. Uzun uğraşlardan sonra, nihayet Adalet Komisyonu'nda töre cinayetlerinin de, aynen kan davalarında olduğu gibi ağırlaştırılmış müebbet ile cezalandırılması kabul edildi. Tüm Türkiye ve dünya kamuoyuna "tamam gerekeni yaptık" mesajı verilirken, bir yandan da "Töre cinayetleri başka, namus cinayetleri başka... Eşini aldatmanın da bir yaptırımı olmalı. Ailenin namusunu kirletenler cezasını çekmeli." Sözleriyle töre kavramını iyice daraltmaya başladılar. Neredeyse töre cinayetini sadece suç mağduru (örneğin tecavüz edilen) kadınlara karşı işlenen suçlarla sınırlayacaklar. Kadının kendi seçtiği biri ile birlikte olması ya da evlenmek istemesi, flört etmesi, bekâretini kaybetmesi, ailesinin zorla evlendirme isteğine direnmesi, artık sevmediği kocasından ayrılmak istemesi, ya da izinsiz sokağa çıkması, sinemaya gitmesi, nişanı bozması vs. durumlarında işlenen cinayetlerin hepsi "namus davası" denilerek hoş görülme devam edecek.

Diğer sorunlu maddelere şöyle bir bakınca, aslında tümünün yine bu "namus" kavramıyla ilgili olduğunu görüyoruz:

- Tasarıda bekâret kontrolleri açıkça tanımlanmıyor. Bekâret kelimesini de kullanmak istemedikleri için "Genital muayene" deyip geçiyorlar. Maddede sadece yargıç kararı olmadan genital muayeneye "gönderilme" halinde ceza öngörülüyor. Ceza sadece gönderene, yapana (doktor, ebe...) ceza yok. Ayrıca gönderme sözcüğü kullanıldığına göre, kızını kendisi alıp bekâretini kontrol ettiren babaya ceza verilmeyecek mi? En önemlisi, bekâret kontrolü, vücut bütünlüğünün, cinsel dokunulmazlığın en önemli ihlallerinden biri.

Üstelik kadınların hayatına mal oluyor. İntihara zorlayarak ya da en son Çorum'da 16 yaşındaki Esra Baş örneğindeki gibi babası tarafından sokak ortasında boğazı kesilerek... Bekâret kontrolü aynı zamanda, tecavüzün bir başka biçimi. Tecavüzdten tek fark cinsel amaçla yapılmıyor olması (ki cinsel amaçla yapıldığına da sıkça rastlanıyor). Buna rağmen komik bir ceza getirilmiş. Cinsel amaçlı olarak parmağını birinin ağzına soksa 2-7 yıl arasında ceza alacak ve de cezası iki yıldan başladığı için ertelenemeyecek. Hayatına kastetmek (ya da hükmetmek) için bir kadını bekâret kontrolünden geçirenlere 3 ay- 1 yıl. Son derece orantısız bir ceza. Kadınların yaşam hakkını ve aynı zamanda da kendi bedenleri ve cinsel yaşamları hakkında kendilerinin karar verme hakkını korumaya yetecek caydırıcılıktan son derece uzak bir ceza.

- Veee nihayet, bir zamanlar "flört fahişeliktir" diyen yeni Adalet Bakanımız Cemil Çiçek amacına ulaşıyor. Yeni TCK'da 15-18 yaş arasında cinsel ilişki yasaklanıyor. Bir anlamda flört suç oluyor. Cebir, tehdit ve hile olmaksızın (tarafların rızasıyla, gönüllü olarak vs. dememek için saymışlar bunları da!), 15-18 arasında biriyle cinsel ilişkinin cezası 6 aydan 2 yıla kadar hapis. Şikâyet edildiğinde yandılar. İkisi de hapsi boylayacak. Aman dikkat, taraflardan biri diğerinden üç yaş büyükse, şikâyet koşulu bile aranmadan, kamu davası ile cezası iki kat artırılabilecek. Yeni medeni yasa ile 17 yaşında evlenen, hatta yargıç kararıyla 16 yaşında bile evlenen insanlar için bu madde nasıl uygulanacak acaba? 18 yaşını dolduruncaya kadar kardeş kardeş oturup bekleyecekler mi? Yoksa hepsini hapse mi atacağız? TCK başka bir maddesinde 15 yaşını bitirenlerin işledikleri suçlardan sorumlu olmalarını düzenliyor. İnsan, işlediği bir suçtan hapis cezası alacak kadar ehliyetliyse, kendi cinselliği hakkında neden karar veremesin? Kadınlar, erkekler, herkes açısından son derece tehlikeli bir düzenleme bu... Tecavüzün tanımı anal, oral, vücuda

herhangi bir şey sokma biçiminde genişletildiği için, bu yaş grubundaki cinsel amaçlı her eylem hapislerde çürütecek ciddi bir suç olacak! "Muhafazakâr demokratiğin" dünya hukuk tarihine "namus" takıntılı bir katkısı daha...

- Müstehcenlik maddesi, sınırlarının kime göre, nerede başlayıp, nerede bittiği belli olmayan içeriği ve getirdiği son derece ağır cezalarla ifade özgürlüğünün önünde ciddi bir duvar olarak duruyor. Maddenin getirdiği "doğal olmayan cinsel ilişki" ifadesi ise bir başka gariplik. Çocuklarla, ölümlerle, hayvanlarla cinsel ilişkiyi tek saymış ve buna bir de "doğal olmayan cinsel ilişki" kavramını eklemiş. Nedir doğal olmayan cinsel ilişki? Anal, oral sevişme mi? Ya da misyoner pozisyonu dışındaki tüm pozisyonlar mı?

- Ayrımcılık maddesindeki "cinsel yönelim" ayrımcılığı Alt Komisyon'da konuştu, Adalet Komisyonu'nda çıkarıldı. Bunun anlamı çok açık: Cinsel yönelimi nedeniyle insanlara her türlü ayrımcılığı yapmak serbest oluyor..

Görüldüğü gibi, namus ve bekâret takıntısı aynen sürüyor. Şimdi laf kalabalığı ile kadınları ve kamuoyunu susturmaya çalışıyorlar... Çünkü namus ve bekâret kavramları, erkeklerin kadınların yaşamlarını, kimliklerini, emekleri ve bedenleri denetim altında tutmanın en eski, en köklü, en önemli araçları. "Namus" dedikleri şey, kadınların erkeklerin malı-mülkü olduğu iddiasının kilit kavramı. Kadın, kendi bağımsız kişiliği, hayatı, tercihleri olan bağımsız bir varlık değil, babasının, erkek kardeşinin, erkek akrabalarının, köyünün-mahallesinin erkeklerinin, okul müdürlerinin kısaca bütün bir toplumun erkeklerinin "namusu", yani "malı"... Eğitimlisinden eğitimsizine dek hemen hemen tüm erkekler tarafından, kadınlara karşı en yaygın olarak kullanılan ve ellerinden alınmasına kolay kolay izin vermeyecekleri silahlar. Bakalım yasa TBMM'de görüşülürken daha neler görecektik, neler duyacağız...

uzlaşmıyoruz!

TCK Mecliste Eylül ayı itibariyle görüşülmeye devam edilecek. Şu ana kadar yapılan değişiklikleri mümkün olduğunca yansıtmaya çalıştık. Av.Vildan Yirmibeşoğlu da TCK tasarısında olan bitenleri ve bundan sonraki çalışmalarını **Pazartesi** için yazdı.

8 Temmuz Perşembe günü "gelmeyin" demelerine karşın İstanbul'dan ben (Vildan), Pınar, Müjde, Türk Ceza Kanunu kadın çalışma grubu olarak TBMM'deydik. TCK Platformu bünyesinde 25 örgüt 40 temsilci beraberdik. TCK tasarısı üzerinde cinsiyetçiliğin hukuk alanından tamamen tasfiye edilmesi için bu alanda emek veren STK ve akademisyenlerle zaman zaman bir odaya tıklıp, gün boyu çıkmadan aylarca yıllarca çalışmış tartışmış, bu çalışmamızı da kamuoyuna sunmuştuk. Öyle ya ceza yasanı 78 yıldan bu yana ilk defa bütünüyle yazılmıştı ve sık sık değiştirilmemesi gereken yasalardı. Evrensel uygulamalar, insan hakları ve demokratik bir hukuk devletinin temel ilkeleri dikkate alınarak yasaya iyi yansıtılmalıydı. TCK tasarısı 28.07.2003 tarihli 29. birleşiminde geneli üzerindeki görüşmelerin tamamlanmamasından sonra maddelerin ayrıntılı bir biçimde incelenerek gerekli değişiklik ve düzenlemelerin yapılması için alt komisyona havale edilmiş, 21.10. 2003 tarihinden 12.05.2004 tarihine kadar yapılan çalışmalar sonucunda yeni madde metinleri ve gerekçeleri ile 12.05.2004 tarihinde Adalet Komisyonuna sunulduğunda Adalet Komisyonu başkanı basına açıklama yapmıştı. "Tüm ceza yasaları incelenerek, Türkiye'nin gelenekleri ve özel şartlarına uygun yeni bir yasa tasarısı hazırlandığını, tasarının bir ay süreyle incelenmek üzere tüm ilgililere ve isteyen herkese gönderileceği" ve "herkesin katkısının beklendiği" ifade ediliyordu. Komisyonun CHP'li üyesi Orhan Eraslan da, "henüz yapamadıklarımız, yaptıklarımızdan fazla ama siyaset uzlaşmayı gerektirir," diye konuştu.

Basında yer alan haberlere bakıldığında ise TCK tasarısı ile ilgili haberlerin çoğunda tasarıdan sanki kanunlaşmış gibi söz edildiğini gördük. Meclis Genel Kurulu'nda oylayıp kabul edilmediği sürece şimdiye kadar yapılan olumlu değişikliklerin hiçbirinin geçerli olmayacağı açık iken bazılarının işine gelen yanlış bir izlenimle bu değişiklikler hemen yürürlüğe girecekmiş gibi yansıtıldı. Bir de yazılı basında hiç gerçeği yansıtmayan başlıklar vardı; "namus cinayetlerine indirim kalktı", manşetten ise "bekâret kontrolleri ayırbı tarihe karıştı" gibi. TCK'da varolan 462. madde (yakının evlilik dışı ilişkisine tanık olma halinde 1/8'e kadar ceza indirimi sağlayan) AB uyum yasaları çerçevesinde uygulamadan kalkmıştı. Ancak "haksız tahrik" maddesine "haksız fiil" eklenmesi ve gerekçesine eklenenler yetmez. Örneğin kızına tecavüz nedeniyle, kızın (mağdurun) öldürülmesinde sanığa haksız tahrik indirimi yapılmayacaktır, ancak eşi veya kızı evden ayrılıp boşanmaya ve seçtikleri bir erkekle birlikte yaşamaya kalktıklarında namus cinayeti diye haksız tahrik indirimi yapılacaktır. Nitelikli adam öldürme maddesinde sayılmış olan kan gütmeye, töre saiki eklenerek kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılır. Oysa biz ısrarla(namus) saikinin eklenmesini istemiştik. Komisyon buna direnmek suretiyle erkek kardeş veya koca, "aile meclisi karar vermedi, töre gereği değil, bu cinayeti namusum için işledim," dediğinde ona haksız tahrik indiriminde açık kapı bırakılmıştır. Adalet Komisyonu ayrımcılık maddesine alt komisyon tarafından eklenen "cinsel yönelim" ibaresini tasarıdan çıkartarak toplumu farklı cinsel yaşamları inkâr ederek

devlet olarak imzaladığımız uluslararası sözleşmeleri yok saydılar. Bekâret kontrolleri yasaklanmadı " reşit olmayanla cinsel ilişki" adı altında eklenen bir maddeyle 15 yaşını bitirmiş (cinsel farkındalık ve rıza yaşında olan) bir çocukla aynı yaşlarda başka bir küçüğün cinsel ilişkide bulunmalarına hapis cezası getirilerek bekâret testlerine yol açıldı. Oysa bizim talebimiz "bekâret kontrolü yapılamaz. Yetkili hâkim ve savcı istemi ve mağdurun onayı olmaksızın kişiyi genital muayeneye gönderen ve muayene eden fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolür" idi.

Adalet Komisyonu genital muayeneye ilişkin maddede, genital muayeneye gönderilmesini yetkili hâkim ve savcı kararına bağlarken mağdurun onamını aramayı Türkiye'yi mahkûm eden AIHM kararını da görmezden gelmiştir.

Müstehcenlik maddesi de önerimizin hiç dikkate alınmadan yasakçı zihniyetle yapılan bir maddeydi. Bu düşüncelerle 8 Temmuz günü Adalet Komisyonuna bireysel özgürlüğü desteklediklerini ifade eden Adalet Bakanı ve Adalet Komisyonu başkanıyla görüşmeyi amaçladık. Adalet Komisyonuna ancak on kişi kabul edilebildik. Türkiye'de ilk defa oluyordu bu kabul. Selma Acuner ve Yakın Ertürk olumlu gelişmeleri ifade ederek bizleri dinledikleri için teşekkür sunarken eksiklikleri ve uluslararası sözleşmelere göre devlet olarak yükümlülüklerimizden söz ettiler. Koksal Toptan kadın örgütlerinden etkilendiklerini işimizi iyi yaptığımızı ve önemli katkılarımız olduğunu söylediğinde ben müdahale ederek, "tam tersi görevimizi yeterince yapmadığımızı size anlatamadığımız ortaya çıkıyor," dedim.

Araştırmalarım ve namus cinayeti dosyalarının üzerinde yaptığım analizi özetledim. İsteklerimiz insanın en basit temel haklarından kaynaklandığına, bu sözleşmelerin devletçe onaylandığına, evrensel hukuka uygun davranılması gerektiğine göre, uzlaşılması gereken yer insan hakları ve özgürlükler dışında bir yer olamazdı. Mecliste siyaset gereği uzlaştık diyenlere, "biz kadın yurttaşız, ezilen, aşağılanan, öldürüldüğü zaman hak etmişti," denilen kesimiz. Uzlaşmıyoruz. Böyle haklarımızı gasp eden geleneklere uyarlanmış yasal zemininde kimseyle uzlaşamayacağız. Kişisel önceliğim olarak Eylül'de Meclis Genel Kurulu'nda görüşülecek TCK tasarısı için TBMM'nin bir oturumunun sadece "kadına yönelik şiddet" konusuna ayrılmasının sağlanması, ayrımcılığa yönelik toplumsal bilincin yükseltilmesi çabaları için el ele ve hızla kampanyalar yapmamız gerektiğine inanıyorum.

Medeniyet boyayla olmaz!

Aşağı yukarı bir senedir yapımı süren eski Cezayir, yani şimdiki adıyla Fransız Sokağı, 1-4 Temmuz 2004 tarihleri arasında kalabalık bir katılımı açılışını yaptı. Gezenler memnun, ya sokak ahalisi...

PASTA gibi evleri, neşeli misafirleri ve lüks cafeleriyle, herkesin yaşamak isteyebileceği bir sokak haline getirilmiş Fransız Sokağı. Yani eğer mimarlarına sorarsak. Ancak, durum hiç de görüldüğü gibi değil. Yıllardır Cezayir Sokağının sakini olan Gül Cerit'e teybimizi uzattık ve bir iç turizm yatırımı olarak Fransız Sokağı'nın mahalleliler üzerindeki etkisini sorduk. 21. Yüzyıl Zorbalık Harekatı, İstanbul...

Nasıl taşındınız bu mahalleye?

Ben buraya yıllar önce kocamın bir tanıdığı biri sayesinde taşındım. Hiç anlatıldığı gibi değildi, sessiz sakin bir mahalleydi. Çok da insan otururdu burada. Bir sabah bir uyandık, evimizi boyuyorlar. Bütün sokağı boyadılar. Biz de dedik ne güzel belediye, çalışıyor. Derken buralarda epey bir tamirat yapmaya başladılar. Sonradan duyduk ki, Fransız sokağı yapacaklarmış burayı. Tabii o zaman anlıyorsun, bizim için değil bütün bu yapılanlar, turistik bir şey. Gece onlara kadar çalışıyorlardı, çok gürültü yaptılar, çok taciz ettiler bizi. Ama tabii insanlar mahallemiz güzel olacak diye ses etmedi. Sonra barlar filan açılınca olay değişti.

Evinden olan kimse oldu mu?

Kimse kalmadı buralarda oturan. Bizim apartmanda altımızdaki ve üstümüzdeki daireleri sattılar, iki kişi daha oturuyor, onlar

da çok şikâyetçi. Onların gösterdiği kişiler, "çok memnunuz, Fransız Sokağında oturuyoruz," demiş ama o kişiye karşı ben yedi-sekiz kişi bulabilirim memnun olmayan. Ayrıca, sorun memnun olmak değil, az kirayla oturan insanlara ev sahipleri 300-500 milyona kira verip evden çıkarttılar. Ve burada yaşayan insanlar yirmi senedir bu sokakta. Çok bilinçli olmadıkları için insanlar, haklarını filan da aramadılar. Kalanlar da burada yaşamak istemiyor.

Niye?

E, yirmiden fazla bar var burada. Zaten bazı insanlar da, tabii burada yaşayan daha halktan insanlar, artık bu sokakta yaşayamayacağını anladı. Mesela altımızdaki öyle. Yani dindar insanlardı ama daha önce hiçbir sorunumuz olmamıştı üstteki de aynı şekilde. Buna da zorunlu değil, insanlar isteyerek çıktı diyorlar. Ama bu bir zorbalık, dayatma. Zaten çok taciz olduk bir senedir gürültüden. Ne kavgalar ettim, hatta o Mehmet Taşdiken'e dedim ki, "siz mimarsınız, medeni insanlar olmalısınız, insanlara saygı duymalısınız, medeniyet boyayla olmaz." Özür dileyip, arkasından aynı şekilde devam ettiler. Hatta ben o kadar sinirlendim ki bir ara, "siz mafya mısınız?" dedim. "Aaa, rica ederim böyle konuşmayın," filan. Ben mesela evde yokken balkonuma girmişler izinsiz.

Keyiflerince, istedikleri gibi, hiçbir insana saygı duymadan burayı hallettiler. Burada altmıştan fazla hane vardı, hepsini gönderdiler. Benim ev sahibime de daha fazla kira teklif etmişler bizim evden çıkmamız için. Ama çok istiyorlarsa dava açınlar, ben bu işin peşini bırakmayacağım. Hiç olmazsa birkaç kişinin sesi çıksın. Kimsenin sesi çıkmadığı için gitti bu mahalle.

Mafya değil ama MİT ile ilişkileri varmış. Bir sokağa el koydular resmen. Kadir Topbaş da hiç hoşlanmıyormuş bu işten.

Valla, hoşlanıyor mu, hoşlanmıyor mu bilmem... Tamam boyasınlar binaları, yerleri de yaptılar çok güzel oldu. Birde yaygınlaştırmışlar burası pis bir mahalleydi diye. Ben senelerce oturdum burada, gayet temiz bir sokaktır.

Bir de burasının asıl adı Cezayir Sokağı'ydı...

Tabii, burası Cezayir Sokağı ve burayı Fransız Sokağı yapmak çok ahlaksızca bir şey. Tam sömürgeci zihniyet. Sırf rant için yapıyorlar bunları. Ve çok zevksiz oldu. Güya kültür

sokağı, yani kültürel, Fransız kültürünü yaşatmak için yapılan katiyen bir şey yok. Bir tane galeri var, zaten gezerseniz görürsünüz. Galeri de hiç enteresan bir şey değil, Beyoğlu'nun her tarafında var. Bir de Cemil İpekçi'nin bir tane giyim mağazası varmış. Herhalde Fransız deyince insanların aklına bar geliyor. Hani Kuşadası'nda 350 tane bar varmış, iki tane de kitapçı varmış, o hesap. Yani güzel bir şey yapmak istiyorsanız insanlarıyla yapın. Ben on beş sene Fransa'da yaşadım, yanlış anlamayın, batı hayranı değilim ama kesinlikle Fransızlar bu kadar kaba değiller. Ve burada bir tane Fransız yemeği bulamazsınız. Bazı yerlerin adı İngilizce. Ayrıca bir Fransız bile işyeri açmış değil burada, bir Fransız bile oturmuyor. Zaten Mehmet Taşdiken'in ne olduğu belli, yolsuzluktan belediyeden atılan, hapse giren bir adam. Sonra olaylar çıktı tabii, Ahmet Tulgar sayesinde. Sokağın girişine güvenlik kapısı koymuşlardı, onu kaldırdılar. Ama şimdi de orada görevliler var, tipini beğenmediğini almıyorlar. Tabii o insanda gariban olduğu için kuzu kuzu gidiyordur, bizim insanlarımız böyle.

Ve size, mahalleliye kimse sormadı...

Sormak değil, bir bilgilendirme bile yapılmadı. Eğer ciddi bir iş yapıyorsan, medeni bir insanın, bir bildiri asarsın, "bu sokakta şöyle şöyle şeyler yapacağız, eğer bilgi almak istiyorsanız şuraya gelin," dersin. O çok beğenilen Avrupa'da bu işler böyle yürür. Orada öncelik insandır. Ve burayı kesinlikle Fransızlar desteklemiyor, konsolosluğun bu işle hiçbir alakası yok. Mesela ben onlarla kavga ettiğimde, "kimi dava edebileceğim ben?" dediğimde "Paris Belediyesini" diye cevap verdiler. Güya, insanları evlerinden çıkarmak için verdikleri paraları da Fransızlar vermiş, öyle yaygınlaştırıyorlar. Ayrıca burası deprem açısından çok sağlam bir bölgeydi, hem zemin açısından, hem de binalar çok iyiydi. Ve dairelerin içini yıktılar, hâlâ da devam ediyorlar. Taşyıcı duvarları yıkıyorlar ve bir depremde ne olacak bu mahallenin hali hiç bilmiyorum. Mesela şu yanda bir bina var on üç katlı, en alt kata bar yapmak istiyorlar, ama on üç katın on üçü de itiraz ediyor. Yine de devam ediyorlar, söylendiği, "buraya bar yapamazsınız," dendiği halde devam ediyorlar.

Şarezayî bi boyaxê nabe!

Kuçeya Cezayîr ku niha weke kuçeya Fransiz te binavkirin, nezî du sal in ku di asta çekirine de ye, di navbera rojen 1-4 Tirmehê de, bi beşdariyek mezin vekirina vir hate pêkanîn. Kesên ku le geriyên xweşhal in, le niştecihen kuçe...

ev hovîtî ye zordarî ye. Ji xwe ji ber teqereqe em ev salek e pir hatin tacîzkirin. Me çî şerna kirin. Her wiha min ji Mehmet Taşdıken re got ku "hun miroveke qesirbend in, dive hinek şareza bin dive hun hurmete bidin mirovan. Şarezayî bi boyaxan nabe" Leborîn xwest ku dawiyê bi heman awayî domand. Li wir ez pir hers bûn. Ji ber hersa xwe min bang kir û got: "Ma hun mafya ne" "Got ez tika dikim wisa nefikirin. Felan û bevan. Weke mînak dema ku ez ne li male bûm beyî ku destûra min hebe ketine şaneşîna min. Li gorî kefa xwe, weke daxwazen xwe, tu hurmet nedan mirovan û ev dere hal kirin. Li vir ji 60'an zedetir mal hebûn hemmûyan şandin. Ji xwediyê xaniyê min re jî pereyê mezin teklîf kirin, ji bo ku em ji vî malî derkevin. Le ger ku pir dixwazin bila doz vekin ez dawiyê vî karî bernadim. Qe nebe bila denge çend kesan derkeve. Ji ber ku denge tu kesî derneket gelek kes çûn.

Ne bi mafya, le bi MÎT re pewendiyên wan hene. Rast e rast kuçeyê desteser kirin. Li gorî agahiyan ku min bidest xistine Kadîr Topbaş jî jî ve helwestê aciz e.

Wele nizamî aciz e an ne... Temam bila boyax bikin, erdan jî çekirin pir baş e. Icar li her dere gotine ku ev der kuçeyê pîs bû. Ez bi salan li vir mam kuçeyê paqij bû.

Her wiha navê kuçeyê Cezayîr e.

Guherîna navê kuçeyê Cezayîrê weke kuçeya Fransiz helwesteke li dijî ehleqe ye. Rast e rast zihniyeta dagirker e. Tenê ji bo rantê wisa dikin. U pir nexweş bû. Qaşo kuçeya çandê ye. Ango Çanda fransiz e qe tişteke wisa tune ye. Yek galeriyek heye ji xwe hun bigerin hune bibînin. Galerî jî qe ciheke balkeş nîn e, li her aliye Beyoglu ye hene. Yek jî mexezeyek Cemil İpekçi le heye. Dema ku bahsa Fransiz te kirin bar tene bîra mirovan. Dibejin li Kuşadasıyê 350 heb bar hene du jî pirtûkxane, ev jî dişibe we derê. Ger ku hun dixwazin tişteki xweş çê bikin bi mirovên wedere re çekin. Ez 15 salan li Fransa ye mam. Çewt fêm nekin ne heyrana rojavayê me, le fransizî ne ew qas qure ne. U hun nikarin li vir naneke fransiz bibînin. Navê hin cihan bi inglîzî ye. Her wiha fransizêk jî li vir kargehek venekiriyê. U li vir fransizêk jî rûnanê. Ji xwe em dizanin ku Mehmet Taşdıken kiye ji ber beretiyê jî şaredariyê hatiye avetin û di girtîgehê de maye. Dawiyê bûyer derketin bi saya Ahmet Tulgar. Li ber kuçeyê deriyek ewlehiyê danîbûn dawiyê rakirin. Le niha li wir peywardar hene. Ger ku tîpa mirovan li xweşa wan neçe naxin hundir. E ev mirov jî

ji ber ku xerîb in weke bizinan diçin. Mirovên me wisa ne.

U ji we re kesek der heqe texe de tişteke nepirsî? Ne pirs, kesek agahdarkirineke jî nekir. Ger ku tu kareke ciddî bikî, ger ku tu kesekî şareza bî tuye agahdarkirineke bikî. Tuye bibe jî "Eme li ve kuçeyê kareke wiha bikin ger ku hun bixwazin agahdar bin werin em agahî bidin"

Li Ewropaya ku pir te acibandin, kar wisa tene birevebirin. Li wir li peşiyê mirov hene. U ev dere qe ji hela fransizan ve naye ecibandin. Tu eleqeya Balyozxaneyê pe tune ye. Weke mînak dema ku min bi wan re şer kir, min got: "Eze dozê li kê vekim?" bersive de gotin "Şaredariya Paris" Qaşo pereyên ku dane mirovên ji malên xwe hatine derxistin, fransizan dane. Bi vî awayî agahî belav dikin. Her wiha ev dere di ware xweparastina ji erdhejê jî ciheke gelek saxlem bû. Hem zemîn hem jî avahiyan ve dere pir baş bûn. Le hundirên daîreyan hilweşandin he jî didomînin. Dîwaren mezin hildiwêşîn û di erdhejê de de rewş çawa be nizamî. Weke mînak li keleke avahiyeke heye 13 qat e, dixwazin di qata binî de bareke vekin, le her malbatên 13 daîreyê de ne jî îtfraz dikin, le dîsa jî didomînin. Li gel ku dibejin "hun nikarin li vir bar çebikin" hejî te domandin...

Ger ku em li qesirbenden kuçeyê bipirsîn, bi malên xwe yên weke paste, bi mevanên xwe yên xweşhal û bi cafeyên xwe yên luks, bûye kuçeyek ku her kes xwezîyên xwe pev tîne ku le bijî. Le rewş qe ne weke ku duxuyê ye. Me teyba xwe li nişteciha kuçeyê ku bi salan e li vir rûdine Gul Cerit direj kir. U me pirs kir ku li gorî turizma navxweyî kuçeya Fransiz li ser wan bandorek çawa hiştî ye. Tevgera Serdestiyê ya sedsala 21. an Stenbol...

We bi ve taxê re hevdu çawa nas kirin?

Min beriya niha bi salan bi riya hevaleke hevserê xwe ve dere nas kir. Qe ne weke ku bahsa we di hate kirin bû. Taxek bedeng û emîn bû. Gelek kes li vir rûdiniştin. Sibeheke em rabûn ku mala me boyax dikin. Hemû kuçe hate boyaxkirin. Me jî got ku çî xweş şaredarî dixebite. Di nava demê de li vir gelek guherîn hatin kirin. Dawiyê me bihîst ku navê kuçeyê guherandine û kirine kuçeya Fransiz. Herî dawî me fêm kir ku her tişt ne ji bo me ye, ji bo turîstan e. Heya dehe şeve dixebitîn. Pir deng derxistin em pir tacîz kirin. Le em weke mirovan bi boneya ku taxa me xweşik dikin me deng nekir. Dawiyê bar hatin vekirin we gavê rewş guherî.

Mala gelek kesan ji destê wan hate standin?

Ji niştecihan kesek nema. Di apartmana me de daîreyên ser me û bine me hatin frotin. Du kesên dinê jî rûdinen ew jî gelek aciz in. Kesên ew nîşan dane gotine ku "Em pir xweşhal in em jî kuçeya Fransiz rûdinen" le li hemberî ew kesên dikarim heft heyşt kesan bibînin ku ne xweşhal in. Her wiha pirsgrêk ne xweşhalbûn e. Kesên ku bi kireyê erzan li vir rûdiniştin hebûn. Xwediyê xaniyê wan 3 sed 5 sed milyon dan wan û ew ji xane derxistin. Kesên ku li vir rûdiniştin ev 20 sal in li ve kuçeyê bûn. Bi boneya ku ne zede zanabûn li mafên xwe negeriyên. Kesên ku man e jî naxwazîn ku li vir bijîn.

Çima?

E, ji 20 salan zedetir e ku li vir bûn. Hemû kesên ku li vir dijîn ji gel in. Hinek ji wan hene, fêm kirin ku naxwazîn li vir bijîn. Weke mînak kesên di bin me de wisa ne. Ango kesên oldar bûn. Le heyra niha tu pirsgrêkên me bi wan re tûnebûn. Yen jore jî wisa bûn. Ji bo we jî dibejin ne bi zor e, mirov bi dile xwe derdikevin. Le

Erguvan Kapısı

bir arayışın romanı

ERGUVAN KAPISI, Oya Baydar'ın son romanı. Bizans tarihçisi Teo'nun Konstantinopolis surlarında gizemli Erguvan Kapısı'nı arayışı ile, bugüne kadar 113 cana mal olan ölüm oruçları ekseninde gelişen romanda, İnanç-kimlik-ötekilik sorunsalı öne çıkıyor. Olaylar, dört ana karakterin: Teo, Ülkü, Derin, Kerem Ali'nin anlatımlarıyla, yani dört gözden ve dört farklı bakıştan aktarılıyor. Böylece, doğru'nun tekliği ve tekelinin yerini herkesin kendi doğrusu alıyor. Erguvan Kapısı, metaforlarla yüklü bir kitap. Kurtarıcı ve kurban, hain ve kahraman, inanç ve feda gibi binlerce yıllık evrensel kavramlar, duygular ve olgular, 1990'ların sonlarının ve 2000'lerin başlarının İstanbul atmosferinde, güncel gelişmeler içinde yeniden üretiliyor. "Bir arayış romanı" diyor Oya Baydar. "İnsanın bitmeyen arayışının ve ötekilikten kurtulma, kendi kimliğini bulup o kimlikle barışma çabasının hikâyesi..."

Bir röportajınızda, "Biz Türkiye'de çok iteriz, çok ötekileştiririz insanları" demişsiniz. Ayrıca aynı kültürü paylaşmadığınız ve size en uzak karakter olduğu için Kerem Ali'yi yazmakta zorluk çektiğinizi ve yazarken "empati kurmaya" çalıştığınızı da belirtmişsiniz. Acaba kendimizden uzak gördüğümüz insanlarla empati kurmaya çalışmak, bizi onları ötekileştirmekten vazgeçirebilir mi? Sizin de Kerem Ali'yle empati kurmanızın amacı bu muydu, onu ötekileştirmekten kaçınmak? Erguvan Kapısı'nın dört ana karakterinden biri olan Kerem Ali, İstanbul'da ölüm oruçlarının en yoğun ve en trajik yaşandığı gecekondu tepelerinden birinin sol örgüt militanı genci.

Bu semtleri, onların isyankâr çocuklarını, o isyanı yönlendirmeye çalışan örgütleri uzun yıllardan beri tanıyorum, ama onlardan değilim, benimki ne olursa olsun dıştan bir bakış. Kerem Ali'yi; küçümsemeden, yüceltmeden, kayırmadan, karikatürize etmeden, yani nasılsa öyle yazabilmem için, o dıştan bakışı empati yoluyla, olabildiği kadar düzeltmem gerekiyordu. Öteki ile empati kurma niyeti bile önemlidir bence, ötekileştirmekten vazgeçmenin ilk adımıdır. Her şey, "ben onun yerinde olsaydım..." yerine "ben, şu anda o'yum, o olmaya çalışıyorum" diyebilmekle başlar; sonrası gelir.

Erguvan Kapısı(EK), politik bir roman olarak görülmemeli diyorsunuz. Ancak bence romanınız -feminist kuramın da bize öğrettiği gibi- özel olanın ne kadar da politik olabileceğini gösteriyor ve bu anlamda sıkı bir politik roman! Romanınızı böyle tanımlamakla haksız mıyım?

Türkiye'de bir süredir, yüzeysel bir siyasal roman tartışması sürüyor. Hatta tartışma bile değil, böyle bir adlandırma, bir kategorize etme eğilimi var. Toplumsal, siyasal çalkantıların etkilediği kaderleri yazmaya kalkıştınız mı, insanın toplumla çatışmalarını, çelişkilerini, isyanını yansıttınız mı, yazdığınıza kolayca "siyasal roman" adı yakıştırılıyor. Bundan gocunmuyorum, ama yanlış buluyorum. Bildiğim kadarıyla, roman teorisinde, öyle tarihsel roman, polisiye roman türleri gibi bir siyasal roman türü yok. **Savaş ve Barış**'ın, **Ecinneler**'in, **Yüz Yıllık Yalnızlık**'ın siyasal roman sayıldığına hiçbir yerde rastlamadım. Ama

Oya Baydar son romanı Erguvan Kapısı vesilesiyle dergimize konuk oldu bu ay. İnternet üzerinden yaptığımız görüşme, samimi cevaplar ve de röportajı yazdığı giriş notu için kendisine teşekkürü bir borç biliriz.

günümüzde, özellikle de Türkiye'de roman okuru, sabun köpüğü gibi, "biraz aşk, biraz aldatma, biraz cinsellik, biraz da Ak Merkez-Cihangir- Bebek üçgeninde yaşam" odaklı bir sözde edebiyatın sağladığı kolaycılığa öylesine alıştırdı ki, insanın en temel sorunları bile "siyasal" sayılıyor. Tam da dediğiniz gibi, bu yüzeysellik ve yapaylığın ötesinde, belli bir yerde, belli bir zamanda yaşayan etten kemikten gerçek insanın sorunsalına eğildiğinizde, öze olan, geniş anlamıyla siyasaldır.

EK'da siyasal eylemin köklerinin inanç ve kimlikte yattığını gözler önüne seriyorsunuz. Bu tür bir tespit her türlü örgütlü mücadelenin geleceğini nasıl etkiler sizce?

Becerilebilse, iyi etkiler. Her türlü siyasal eylemin insanın dinsel, siyasal, ideolojik her türlü yönelimi, onun kimlik bileşenlerinin, başka bir deyişle, kişisel tarihinin birikimlerinin sonucudur. Dünyayı kavrayış tarzımız neye inandığımıza bağlıdır. Dindar olabiliriz, ateist olabiliriz, sağcı, solcu, faşist, komünist vb. olabiliriz. Şu veya bu olmamızı, şuna veya buna inanmamızı koşullayan binlerce irili ufaklı etkiler vardır üzerimizde. Eylemlerimiz inançlarımızı göre şekillenir. Örgütlü mücadeleyi bütünüyle reddetmiyorum, ama ister dinsel tarikatlar, cemaat örgütleri, isterse siyasal örgütler olsun tümü düşünen ve sorgulayan özgür birey kimliğini kendi içinde eritmeye, tek tipleştirmeye, inancı ve düşünceleri mutlaklaştırmaya yatkındır. Örgütün –en başta da devletin- birliği ve bütünlüğü üyenin mutlak bağlılığı ile korunur ki, bunun için de sorgulamayan kör inanç gerekir. Vurguyu bireyin

kimliğine yapmak, örgütlerin ve cemaatlerin tepkisini çekse de, daha çoğulcu ve özgür yapılar özendirebilir.

Teo bir Meryem tasvirine benzettiği annesini, ona "orospum, kaltağım benim" diye hitap eden bir adamla sevişirken görüyor, sonra da kendisinden daha yaşlı ve yatakta "anne" diye hitap ettiği bir kadınla, Ülkü'yle, ilişkiye giriyor. Bu örneklerde kadınların genelde zorla sıkıştırıldıkları iki uç karakteri -Bakire Meryem ve fahişe- aynı kadında görüyoruz sanki. Toplumun, kadınlardan hem Bakire Meryem hem fahişe olması ama aynı zamanda hiçbiri olmaması beklentisini göz önünde bulundurarak mı böyle tasvir ettiniz Teo'nun annesi ve Ülkü'yle ilişkisine dair psikolojisini? İtiraf etmem gerekirse, sizin kadar ince ve derin düşünmemiştim; sadece Teo'nun cinsel sorunlarının ve onu kendisinden oldukça yaşlı Ülkü ile yakışlaşmaya ve cinsel birlikteliğe sürükleyen itkinin psikolojik temelini inmeye çalışmışım. Yorumunuz, yazdıklarım fark etmediğim bir boyut kazandırdı, teşekkürler...

Derin, annesinin çevresindeki kadınların sık sık, "Çağımızda her kadının bir psikologu olmalı canım," demelerini işitmiş. Kendisi de psikolog seanslarına son veriyor, çünkü "o kadınlardan biri olmak" istemiyor. Derin'in olmak istemediği kadın nasıl bir kadın? Günümüzde birçok orta sınıf kadının psikologlara sığındığını (eğer sığınmak ifadesi burada yerindeyse) görüyoruz, ama Derin bunu yapmayı reddediyor. Sizce doğru bir karar mı?

Derin, kendi burjuva çevresinde gözlediği, büyük olanaklara rağmen daracık yüzeysel bir dünyaya sıkışmış, kendi burunlarının ötesini göremeyen, çemberleri aşamayan, zaten böyle bir niyetleri de olmayan, kimlikleri tam gelişmemiş kadınlardan biri olmayı reddediyor. Psikoloji ve psikiyatriye karşı değilim, ama Derin'in tepkisini anlıyorum, çünkü benzemek istemediği kadınların psikolog psikolog dolaşmalarının nedeni gerçek ruhsal bunalımdan, yani psikologun deva bulabileceği bir sorundan çok, can sıkıntısı ve psikologa gitmenin moda oluşu. Oysa Derin ne istediğini biliyor aslında, kendi çözümünün psikologda olmadığını da görüyor.

Ülkü: Arın Murat'la olan ilişkisini Derin'e anlatırken, "Arın Murat kimliğinin özü iktidara yönelişi, iktidar arayışı, hatta tapıncıydı. Onu benden ayıran buydu. Ama şimdi düşünüyorum da, tutkumun gerçek nesnesi de buydu." Arın Murat iktidarı reddetmeye karar verince, Ülkü de birden onu isteyip istemediği konusunda şüpheye düşüyor ve bunun için "Belki kadınca bir zaaf," deyip bunu Derin'e şöyle açıklıyor: "Erkeklik iktidarla özdeşleşir: her alanda, her anlamda iktidar. Erkek iktidarı arar, kadın ise

iktidara sahip olanı." Siz Ülkü'nün bu düşüncesini paylaşıyor musunuz? Bu "kadınca zaaf"ın evrenselliğinden söz edebilir miyiz? Erkek ve kadın için böyle bir iktidar arayışından sıyrılmak mümkün mü?

İktidar kavramı ve olgusu üzerine kurulu erkek egemen toplumda, erkeğin iktidar arayışı kadar kadının da binlerce, on binlerce yıllık tortuların kalıntılarının ürünü olan iktidar hayranlığının, bu kadınca zaafın evrensel olduğunu sanıyorum. Tabii istisnalar her zaman vardır, ama içimizi yoklayalım, sizce genelde böyle değil mi? Özellikle bir süredir, önceki romanım *Sıcak Külleri Kaldı*'da, şimdi de *Erguvan Kapısı* nda "iktidar" sorunuyla uğraşmaya çalıştım. Bu yüzden konuyu çok düşündüm, yine de cevabım yok. İktidara yönelmenin, iktidar tutkusunun ve özleminin dünyayı, insanı, yaşamları mahvettiğine inanıyorum, iktidardan nefret ediyorum, ama öte yandan iktidara yönelmeyen bir siyasal hareketin günümüz dünyasında nasıl gerçekleştirebileceğini bilmiyorum. Belki de ancak Marksizm'in ütopyasına varıldığında -ki tanım gereği ütopyalara varılamaz- iktidar hırsının olmadığı, iktidar olgusunun küçümsendiği ve reddedildiği bir dünya yaratılabilir.

Dilin düşüncenin temel aracı olarak önemini vurguluyorsunuz. Kitapta da Derin, "yeni bir dil yaratma" arayışı içinde yola çıkıyor. Bunu okuduğumda, özellikle cinsiyetçilikten

arındırılmış ya da erkek egemen

olmayan bir dil yaratma çabasında olan feministler geldi aklıma. Ütopyamızı gerçekleştirmemizi mümkün kılan bu "yeni dil" mi? Bu yeni dil nasıl olmalı sizce?

Dil-düşünce birliğinin ne kadar sıkı ve önemli olduğunu yaşayarak öğrendim. Burada dil derken, kavram çeşitliliğinden ve zenginliğinden ve o kavramların sesli karşılıklarının çoğulluğundan ve zenginliğinden söz ediyorum. Yeni bir dil, bu anlamda yeni bir düşünce tarzı demektir. Erkek egemen olmayan bir dil yaratmak demek düşüncüyü ve yaşamı da erkek egemen olmaktan kurtarmak demektir. Bu yeni dil mutlak olarak özgürlükçü, barışçı, paylaşımcı, iktidar dışı ve en önemlisi kimsenin öteki olmadığı, ya da hepimizin bir anlamda öteki olduğumuzu yansıtan bir dil olmalıdır bence.

Bir röportajınızda yeni neslin geleceğe dair umutları, hedefleri olmadığını söylemişsiniz. Bu bağlamda benzetme yapıp kitaptaki "Umut arayışı"nın da biraz "umut arayışı" olduğunu söyleyebilir miyiz? Ve sizce günümüz dünyasında yeni neslin umudu, Derin'in yeni

bir dil yaratma isteği gibi, yaratılması gereken bir şey mi? Öyleyse yeni nesil için (deyim yerindeyse) postmodern toplumda umut yaratma yöntemleri nelerdir ve/veya neler olmalı?

Ah, keşke bu sorunun cevabını bilseydim!... Günümüzde, sadece ülkemizde değil bütün dünyada, umudun yeniden yaratılması gerekiyor. Yirminci yüzyılın ilk atmış-yetmiş yılı, tüm acılara, tüm olumsuzluklara rağmen, insanın daha iyi bir dünya yaratabileceği inancının ve umudunun egemen olduğu bir umut çağıydı. Şimdi, güçlüğün orman kanununun geçerli olduğu, mazlumun umutsuzlukla sarıldığı terör silahının hepimizi tehdit ettiği ateşler içindeki dünyamızda, insanlık için daha iyi bir gelecek umudu giderek kararıyor. Umudun yolunu gösteren öğretiler lanetleniyor; insanın daha özgür, daha aydınlık bir dünya için mücadelesi eski moda sayılıyor. Gerçeği söylemek gerekirse, biraz umutsuzum. Yine de kavramakta, benimsemekte güçlük çektiğim yeni dünyanın gençlerinin kendi umutlarını yaratacaklarını düşünüyorum. Çünkü insan nitel olarak değişmedikçe, umut yaşayabilmenin ve yaşatabilmenin tek yoludur.

Kendinizi programlı bir biçimde değil de, içinizden geldiğince yazan biri olarak tanımlıyorsunuz. Bugünlerde sizi yazmaya iten bir şey kıpırıyor mu içinizde acaba? Bir sonraki eserinizi heyecanla bekleyenler için soruyorum...

Bunu, pazara ürün yetiştirme ve kendimi gündemde tutma telaşında değilim anlamında söylemişim. Yazarın, yapının önüne geçmesinin; yapının değil de yazarın konusulmasının edebiyata ve düşünce hayatımıza zarar verdiğini düşünüyorum. Hele de Türkiye gibi, okurun beğenisinin ve ilgisinin, yazar üzerinden yaratılan medyatik-magazinel bir havayla ve tümüyle pazara dönük biçimde diri tutulduğu bir ülkede...Bu yüzden, sadece içimde beni yazmaya zorlayan, dürtten, paylaşamazsam, aktaramazsam boğulacağım bir şeyler biriktiğinde yazıyorum. Roman olması da şart değil. Erguvan Kapısı'ndan çıkamadım henüz. Bugünlerde içimi dolduran tek şey, doksan yaşındaki annemle yaşadığım, insanın hayatının sonu dramı: Tükenişin mutlak çaresizliği..Bunu bir biçimde yazmak isterdim, ama hazır değilim. Sanıldığının aksine, içinde yaşadığınız durumu sıcaklığına aktararak, kendinizi veya yakınlarınızı bire bir anlatarak iyi edebiyat yapamazsınız. Süzülmesi, soğuması, dışınıza çıkması gerekir yazabilmek için. En azından ben böyleyim.

DÜNYA'dan

✿ **GANNA:** Geçtiğimiz Mayıs ayında Ganalı feministlerin bir Kadın Manifestosu hazırlayarak hükümetlerinden kadınların karar verme güçlerinin artırılması talebinde bulunmasının ardından, bu konuda çalışmalara başlayarak Kadın ve Çocukta Sorumlu Devlet Bakanlığını kuran Gana Hükümeti Temmuz ayında Afrika Birliği'nden övgü aldı.

✿ **ETİYOPYA:** Etiyopya'da on üç yaşında bir kızın aynı adam tarafından iki kez üstüste kaçırılarak haftalarca tecavüze uğraması ve olayın basına yansımalarıyla kültür çatışması bir kez daha ülke gündemine oturdu. Cinsel tabulara uygun olarak tecavüzcüsüyle evlendirilmeye çalışılan kız hakim, "Adamları evlen, nasıl olsa sonunda seversin," tavsiyesi üzerine bile tecavüzcüsünü hapise yollamaya karar verdi ancak birkaç ay sonra hiçbir gerekçe gösterilmeden adam hapisten çıkarıldı.

✿ **LÜBNAN:** Bu sene Lübnan'da yapılan belediye seçimlerinde geçen defaki seçimlere oranla doksana bir kadın daha koltuk kazanmayı başardı.

✿ **KOLOMBİYA:** 2000 yılında yaşları on beş ile on dokuz arasında değişen yaklaşık 400.000 genç kadının hamile kaldığı ya da çoktan çocuk sahibi olduğu Kolombiya'da, hükümet genç kızlar arasında hızla yükselen hamilelik oranlarını düşürebilmek için bir kampanya düzenledi. Kampanya kapsamını cinsel eğitim, genç kızlara hamilelikten korunma yollarının öğretilmesi ve ücretsiz prezervatif dağıtımını oluşturuyor. Kızların on dört yaşında cinsel açıdan etken olmaya başladıkları Kolombiya'da her sene yaklaşık 300.000 genç kız kürtajdan ölüyor.

✿ **SOMALİ:** Somali'nin başkenti Somali şehrinin en büyük hastanesi on dört yıllık aradan sonra tekrar açıldı. Somalili işadamlarının desteğiyle açılan hastaneden kadınlara ve çocuklara ücretsiz sağlık hizmeti verilecek. Yıllardır milislerin elinde olan hastane binası ve ekipmanları, Barış Cephesi Kadınları adli bir sivil toplum kuruluşunun çabaları sonucunda yeniden hizmete girdi.

✿ **GÜNEY AFRİKA:** Güney Afrika hükümetinin kadın bakanları, çoğunlukla siyahların yaşadığı Orange Town bölgesine giderek yöre kadınlarından şiddete ve kötü yaşam koşullarına karşı seslerini çıkarmalarını istediler. Kadınların ve çocukların ev içinde ve ev dışında maruz kaldıkları taciz ve şiddet olaylarına karşı daha bilinçli olması gerektiğini söyleyen kadın bakanlar yerli kadınların şikâyetlerine kulak verdiler.

Kaynaklar: www.peacewomen.org

Hazırlayan: Emek Ergun

PAPA

feminist avında!

Feminizmin aileyi, ailenin anne babalı "doğal yapısını", evliliği ve heteroseksüelliği eleştirmesinden rahatsız olan Papa II. Jean Paul, Hıristiyanlara feminizme karşı acil mücadele çağrısı yaptı...

Katoliklerin ruhani lideri Papa II. Jean Paul geçtiğimiz günlerde feministlere karşı bir bildiri yayınladı. Duyduğunuzdur. Papa'nın bildirisine gelmeden evvel şeriatla yönetilen İran'da da feministlere bakışa göz atalım evvela. Toparladığım kadarıyla kısaca şöyle: "İran Dini Lideri Ayetullah Ali Hamaney, İranlı kadınlardan, kadın hakları mücadelelerinde 'feminist eğilimler ve cinsiyetçilikten kaçınmalarını' istedi. Hamaney, bazı kadın milletvekillerini kabulünde yaptığı konuşmada, 'İslam'ın kadın ve erkeği birbirine tamamlayıcı olarak gördüğünü ve temel haklar konusunda ayrımcılığı reddettiğini,' belirtti ve 'kadınların temel özellikleri ile çelişmeyen görevlere gelmesi gerektiğini,' söyledi. 'Kadınların durumunun düzeltilmesi için önce toplumun kadınlara genel bakış açısının düzeltilmesi, sonra da kadınlarla ilgili yasaların düzeltilmesi gerekir,' diyen Hamaney, 'Kadın sorunları ve bunların çözülmesi sürecinde feminist eğilimler ve cinsiyetçilikten kaçınılmalıdır,' demiş. Şimdi bir de Papa hazretlerine bağlanalım: Katolik dünyasının ruhani lideri Papa II. Jean Paul "Kilise ve Dünyadaki Erkek ve Kadınların İşbirliği" başlıklı 37 sayfalık bildiriye Katolikleri kadınlara karşı savaşmaya çağırdı.

Papa II. Jean Paul'un Baş Teoloji Sözcüsü Alman Kardinal Joseph Ratzinger (ki bu zata geleceğin Papası diye bakılıyor, muhtemeldir ki şimdiki ölümünü dört gözle bekliyor) tarafından imzalanan bildiriye, feminizmin aile yapısına zarar verdiği ve evliliği sorguladığı belirtiliyor. Papa'nın görevde bulunduğu süre içerisinde kadının rolüne ilişkin yayımlanan bu üçüncü bildiriye, feministler, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılığı "bulanıklaştırmakla" eleştiriliyorlar. Bildiriye, cinsiyetin feminist düşüncelerin etkisiyle günümüzde fiziksel bir farklılıktan ibaret sayıldığı, bunun da anne ve babadan oluşan aile kavramı üzerinde soru işaretleri oluşturduğu belirtiliyor. Aile yapısındaki bozulmada hükümetlerin sosyal politikalarının da etkili olduğunu kaydeden Papa, yetkilileri, çalışan kadınların aile sorumluluklarını reddetmeyeceği koşullar yaratmaya çağırdı. Bildiriye, kadınlara iş hayatında erkeklerle eşit haklar verilmesi ve saygı gösterilmesi vurgulanırken, cinsiyet farklılığının unutulmaması gerektiğine dikkat çekiliyor. Sınıf savaşlarına burun kıvrarak bakan zamane düşünürleri acaba İslam ve Hıristiyan liderlerin bu ortaklıklarına ne diyorlar dersiniz? Doğu ve batın kadın düşmanlığındaki birliği kendilerinin ilgisini çekiyor mu? Papa, feminist avına çıkmış. Neden? Feministler bugüne dek kadınlara biçilen anne kimliğine karşı yıllarca

mücadele ettiler. Ailenin sanıldığı gibi kadının cenneti değil, cehennemi olduğunu ispatladılar. Şiddet ve ensestini üstüne yürüdüler. Evliliğin kadınla erkeğin bağılılığı üzerine değil, kadının erkeğe köleliği üzerine kurulu olduğunu gösterdiler. Annelik ise, çalışıp hayatını kurmak isteyen kadının ayak bağıydı. Özellikle kariyer yapmak isteyen kadınların. Kariyer peşinde koşmayan kadınlar da çocuk konusunda temkinli davranıyorlar. Çocuk isteyenlerin kimi bekâr anneliği tercih ediyordu. Bir dönem Almanya sokakları kadınları çocuk doğurmaya çağıran afişlerle donatılmıştı. Çünkü bizim ülkemizde değil ama Avrupa'da yalnız yaşamlar o kadar çok ki. Aile, çocuk çok da tercih edilir şeyler değil. Üstelik Almanya feminist mücadeleler açısından öne çıkmış bir ülke bile değil. Buna rağmen hal böyle. Binlerce yıl kadın erkek arasında aşılamaz farklar olduğu, kadınların erkeklere muhtaç yaratıklar olduğu söylendi kadınlara. Ancak feministler kadınla erkeğin arasındaki farkın cins değil cinsiyetten kaynaklı olduğunu ispatladılar. Cins fiziksel bir fark. Bunu geçelim. Oysa cinsiyetin doğumla falan alakası yok. Cinsiyet içine doğduğumuz toplumun marifeti. Bizlere biçilen rollerdi. Bundan dolayı aşılamaz da değildi. Değiştirilebilirdi. Ve feministler kadınları ezen bu hayatı değiştirmek için mücadele eden politik kadınlardır. Bunlar yetmezmiş gibi feminizm bir de eşcinsel birliktelikleri, evlilikleri de kabul ediyordu. Devletlere de kabul edilebilir gösteriyordu. Yani eşcinsellik ve heteroseksüelliği eş görüyordu feminizm. Papa'ya, uyan da balığa gidelim demekten öteye bir şey gelmiyor aklıma. Papa'nın paçalarının tutuşması bunlardan. Sonsuz huzur ve mutluluğu bu dünyada değil, öte dünyada bulacağını düşünen kadını arasında da bulsun Papa hazretleri. Kadınlar artık öbür dünya nimetleriyle kandırılmak istemiyorlar. Bizat bu dünyada mutlu yaşamak istiyorlar. Haklılar da. Diğer tarafın ne de olsa garantisi yok değil mi? Ne demişler, iyi kızlar cennete, kötü kızlar her yere.

Emmanuelle

30 yaşında

1974 yılında çekildi. Tüm zamanların en çok ilgi çeken legal seks filmi oldu. Arkadaşlarımdan bazıları bu klasiği, konak gibi şimdi varolmayan İstanbul sinemalarında, kimi taşrada yazlık sinemada kimileri Show TV'nin kırmızı noktalı yayınlarında izlemiş. Bugünse VCD olarak izlenebiliyor.

Yakın çevremde yaptığım mini soruşturmaya göre o yıllarda memleket dışında etki yapan yabancı seks avantür filmi "Anjelic" olabilir. Ama Emmanuelle de epey erkek hayali süslemiş. Bugün yirmi yaş civarında olan erkeklerin çoğu ise Emmanuelle'i bir porno külliyyatının ana başlığı olarak biliyor. Nitekim çıktı ki Boyut yayın grubu böyle bir VCD setini aktif olarak pazarlıyor. Neyse yaptığım sohbetler 12 Eylül sonrası türeyen, "biz eskiden her şeyden mahrumduk, Özal'dan sonra dünya nimetlerine açıldık," ağzını tamamen yalanlar nitelikteydi. İstanbul'da kolejliler de Haydarpaşa Liseliler de filmi izlemiş. Hatta kız erkek karışık izleyenler var. Malatya'da memur bir ailenin kızı olarak yaşayan bir arkadaşımın şöyle anlattı, "Üniversiteyi kazanamamıştım. Evlenmem bekleniyordu. Film merak etmiş ama gidememişim. Babamla gidemeyeceğime göre kimle gidecektim. Sinemada çalışanlar bizimkilere söylerdi. Sonra siyasi mülteci iken Almanya'da seyrettim. Yani o bile bana memleketi ve o yıllar özletti." Filmin zamanında Fransa'da yasaklanmış olması şöhretini çoğaltan özelliklerinden biri olmuş. Şimdi yirmi iki yaşında olan bir feministse lisedeyken su içmek için kalktığında tv'ye bakayım dediğini, kırmızı noktalı bir Emmanuelle filmiyle karşılaştığını, gördüğü sahnenin iğrenç olduğunu hemen tv'yi kapatıp yatağına döndüğünü anlattı. Meğer bu başka bir Emmanuelle'miş.

70'lere yolculuk

Ben de şu ahir ömrümü Emmanuelle'lerin kraliçesi olması gereken birincisini görmeden geçirmeyeyim deyip bizim semtte iki buçuk milyona vcd kiralayan gençlere karşı yüzümü

kızarttım. Film işe öğlen saatlerinde gideceğim bir gün, ailenin diğer fertleri evi terk ettikten sonra, evde tek başıma seyretmeye niyet ettim. Film karşısında içimin bir hoş olması ihtimalini aklımda tutarak vcd'nin tuşuna bastım. Film başladı. Ama daha önemlisi şarkı başladı. Şarkıyla birlikte hatıraların koynuna açılan bir kapı açıldı. Hâlâ bakkala gönderilen bir ortaokul tıfılıyım. İstanbul'a yeni gelmişiz. Haşpapilerim var ve Sander kitapevine gidiyorum tek başıma sinemaya da gidiyorum ama tabii ki Emmanuelle'in afişine bile bakmamışım. Şarkı öyle canlı yani. Bir sigara içip dalmışım.

Konuşma öpüş

O arada filmin girişi bitmişti. İki Tayland'lı kız biri Emmanuelle'in kocası olan iki Avrupalı erkeğe masaj yapıyordu. Kızlara bakarak şöyle diyordu biri, "Mükemmel bir teknik ve masumiyet. Hepsi bunu öğrenmeli." Öteki şikâyetçiydi, "Para ödemeyi sevmiyorum. Güçsüzleşiyorum." Tatlı gençlik anılarımdan şiddetle kopmuştum. İşte en temel erkek egemen arzu filmde sesini bulmuştu: "Masum olsun. Aptal olabilir. Güzel olsun. Cinsel teknik sahibi olsun. Gönüllü bir hizmetkâr olsun." Filmin devamında kocasıyla Emmanuelle Tayland'da eskiden bir prensesinin sarayı olan evlerinin girişinde bir hizmetçi topluluğu tarafından karşılanıyordu. Sanmayın ki devamında bu topluluk sert ve girift yiyişme sahnelerinde yer alacaklar. Filmin tamamında her an üstten

çıkarılmaya hazır giysiler altında ince vücudunu bize hissettiren kadın oyuncular ve genellikle giysili olan erkekler zarif hareketler içindeler. Emmanuelle'i oynayan Sylvia Kristel bir röportajda annesinin ona, "ne yaparsan yap bacaklarını açma," dediğini söylemiş. Kız annesini dinlemiş diyebilirim. Filmin setinde Fransızca bilmeyen Kristel'e o zamanlar kocası olan 2002'de az daha Nobel alacak olan Hollandalı yazar Hugo Claus çevirmenlik yapıyormuş. Kristel aynı röportajda durumu zaten konuşmaktan çok duruyor ve öpüşüyordum diye anlatmış. Zaten hedonizma alemleri fazla konuşan kadın kaldırmaz değil mi? Ama bu alemlerde oyunculuk Sylvia'ya yaramamış. Uzun yıllar alkol tedavisi görmüş.

Arkeologla Kadın Kadına aşk

Filmde Emmanuelle kocasının seks serbest, bağıllık yasak diyebileceğimiz felsefesinin dışına bir kere çıkıp sulu sepken aşık oluyor. Bu sevgili filmdeki aylak kadınlara ve sömürge memuru adamlara benzemiyor. Bir arkeolog ve onu gerçek Taylandlılarla, çalışanları olarak da olsa ilişkisi içinde görüyoruz. Emmanuelle onunla gün batımında ata biniyor, vahşi nehirlerde yüzüyor, sonra yerli işçilerle kazı alanında çalışıyor. Tabii bu çalışma hayatı daha çok biraz sonra müzik eşliğinde gelecek olan bir kadın kadına sevişme sahnelerinin ön cilvesine vesile oluyor. Fakat arkeolog hanımın bir işi olduğu gibi bir de erkek sevgilisi var ve onu seviyor. Yüz bulamayan Emmanuelle kot şortunu, rahat pabuçlarını ve çadır hayatını bırakıp, şifon elbiselerine, hizmetkârlarına ve kocasına geri dönüyor.

Seks öğreten erkekler

Filmde kadınların olgunlaşması erkeklerin bazı fantezilerini yaşamaları şeklinde kurgulanmış. Eve dönen Emmanuelle'i bir erotizma eğitmeni diyebileceğimiz yaşlı bir züppeye emanet eden kocasının içi pek rahat. Emmanuelle Tayland'ın afyon salonları ve dövüş kulüplerinde bu adamın rehberliğinde birleşmeler yaşıyor. Film çeken muhtemelen eşcinsel moda fotoğrafçısı Just Jeackin allah için 'estetik bir seviyeyi koruyor'. Filmde birçok erkek egemen aptallık ve 'estetik görüntü' birarada. Ama bu çiğ ve emperyalist hayal aleminde bana en ilginç gelen tıpkı bugün gibi erkeklerin haz vermeyi öğrenmekten çok akıl vermeye meraklı oluşları oldu. Erkekler bir eğitim ve değişim aleminin geçmeye meraklı değiller. Bu gün de yakınlarındaki kadınlara haz vermektense sanal veya gerçek otel odalarında olmayı yeğliyorlar. Tavsiyem filmi seyredin. Sırf dönemin moda erkek tiplerine göz atmak için bile değer. Bence bir numara uçaktaki ikinci adam.

Emmanuelle Arsan
Emmanuelle

Şebnem Korur Fincancı

ilkelerinden vazgeçmiyor

Şebnem Korur Fincancı'nın Adli Tıp'taki görevine son verilmesinin ardından, Adli Tıp'ın özerkleştirilmesi, Adli Tıp raporları, Adli Tıp'ın alanları gibi konularda tartışmalar da alevlendi. Şebnem'le sadece hekimliğini değil, katıldığı Avrupa Sosyal Forumu'nu ve namus cinayetlerini konuştuk.

Son olarak görevden alınma nedenin "Resmi sifata uygun olmayan itibar ve güven duygusunu sarstığın" gerekçesi. Halbuki bizim bildiğimiz adli tıbbın özerkleştirilmesiyle ilgili faaliyetlerin yüzünden görevden alındın. Adli Tıptaki AKP kadrolaşmasına karşı çıkmakla görevden alınma gerekçesinde nasıl bir ilişki kurdular?

Hep yakın tehlike olarak algıladılar beni. Asistanlığımdan itibaren çatışmaya başladım. Kurum başkanlarıyla. Her aşamada çatışmalar yaşadım. Kurum başkanı olanlar sürekli benim onları başkanlıktan indireceğimi düşünüyorlar. Keşke öyle bir yetkim olsa... (gülüyor). Kimse kendi başkanını seçemiyor çünkü.

Adli tıplardaki pek çok hekimin bundan rahatsız olduğunu biliyoruz. Ama çok ses gelmiyor kamuoyuna.

Aslında evet rahatsızlar, ama bunu dile getirmek çok kolay olmasa gerek. Çünkü sonuç olarak devletle ilgili bu hekimler ve konuşma hakları yok. Yani 657 sayılı yasa, demec vermek gibi pek çok şeyi yasaklıyor.

Adli tıpta özerkleştirme neleri değiştirir?

Özerkleştirme son dönemde pek çok kurum için çeşitli manalarda adı geçen bir kavram. Özerkleştirme deyince mali özerkleştirme anlaşılıyor ve mali özerkleştirme de özelleştirmenin bir biçimi. Sağlıkta mali özerklik mümkün olamaz.. Mutlaka devlet tarafından genel vergilerden finanse edilmeli. Biz idari özerklik olması gerektiğini söylüyoruz. Yani politik olarak hiçbir müdahalenin gerçekleşemediği, kendi yapılandırmasını kendi oluşturan, kendi içinde birtakım bilimsel nitelikler göz önüne alınarak yapılacak demokratik seçimlerle oluşacak bir yapıdan söz ediyoruz. Evet, farklı bir yönetim modelinden söz ediyoruz aslında. Mali özerklik çok tehlikeli bir şey. Çünkü o zaman sadece

parası olanlar adalet hizmetinden yararlanabilecek. Çünkü bu aynı zamanda hem sağlık hem de bir adalet hizmeti. Sağlık hizmetinden parası ölçüsünde yararlanabilmek zaten kamu vicdanını rahatsız eden bir durum. Hepimiz biliyoruz, işte parası olmadığı için ambulans çağırılmayanlar, parası olmadığı için ameliyat olamayanlar... Bugün Türkiye'nin geldiği nokta bu. Aynı durum bir de üstüne katmerleşecek, bilimsel bir veri alamayacak parası olmadığı için. Tabii, bu çok tehlikeli. "şüpheden Sanık yararlanır" hukuk ilkesi uyarınca bilirkişilik raporu yeterli olmadığı için durum şüpheli kalacak ve bundan sanık yararlanacak.

Böyle bir niyet var mı ?

Var tabii ki. Özel bilirkişilik kurumları oluşturmaya çalışıyorlar. Özel hastanelerin genetik bölümleri oluşturuluyor. Buralarda adli genetik çalışmaları yapılması planlanıyor. Bunlar hakikaten sıkıntı verici. Bu olabilir, ama aynı yeterlilikte bilimsel koşullara sahip kamu kuruluşları olduğu sürece.

Kadına yönelik aile içinde, gözü altında işkence, taciz, tecavüz yaşandığında da adli tıp kurumunun raporlarına ihtiyaç oluyor. Adli tıp kurumları hem fiziksel, hem psikolojik olarak kadınların kendilerini ifadesine uygun mu?

Adli tıp resmi bilirkişili bir kurum olduğu için mahkemeler kişileri doğrudan bu kuruma yönlendiriyor. Zaten ilk savcılık başvurusunu yaptığında adliyedeki adli tıp uzmanı tarafından muayene ediliyorlar. Burada tabii şöyle bir sorun var, adli tıp uzmanının çalıştığı yerler adliyenin içinde. Ve muayene için çok uygun bir ortam değil. Hele, böyle bir saldırıya uğramış bir kadının muayenesi için çok olumsuz koşullar söz konusu. Yardımcı sağlık personeli yok, çalışanlar çoğunlukla erkeklerden oluşuyor... Erkeğin saldırısına uğramış bir kadını bir erkeğe muayene ettirmek, erkeklerle yüz yüze bırakmak aynı şiddeti yeniden yaşamasına neden olabiliyor. Dolayısıyla çok uygun bir ortam olması gerekiyor. Cinsel saldırı, aile içi şiddet gibi özellikli olgularda özel ortamlara gerek var. Kadının kendi hemcinsleriyle birlikte olabileceği, kendisini tehdit altında hissetmeyeceği bir ortam oluşturulması gerekiyor, buraya uygun yardımcı sağlık personelinin oluşturulmuş olması gerekiyor, görüşme sırasında psikolog desteği gerekiyor.

Anadolu'nun küçük kentlerinde durum kadınlar için daha da zor...

Tabii, çünkü adli tıp uzmanı da yok. Hiç olmazsa buralarda var. Oralarda devlet hastanesindeki kadın doğum uzmanı, genel cerrah, olayla ilgisi daha da uzak insanlar ilgileniyor böylesi durumlarla. Bir de ayrıca, aile içi şiddet olmayan aile birimi ne kadar? Çok azdır sanıyorum. Şiddet kadını sadece tekme tokat dövmek değil, o kadar geniş bir alanı kapsıyor ki. Dolayısıyla insanlar mesleki uygulama içerisinde profesyonelliklerini kullanamayabiliyorlar. Oysa çok nesnel, olayın dışında bakacak bir birime ihtiyaç var. Bunun içinde de özel eğitilmiş insanlar olması gerekiyor.

Namus cinayetlerinin pek ilgisi kurulmamıştır adli tıpla. Ama çok önemli bir ilişkisi var sanırım.,

Bence de var böyle bir ilgi. Özellikle benim alanımdan, adli tıp alanından bakınca, vakaların bir kısmı kayıtlara intihar olarak geçiyor. Çünkü, işte dereye atılmış oluyor, hakikaten kendisini bir yerden atmış oluyor, ateşli silahla kendisini vurmuş oluyor... Görünen bu. Kendi eylemiyle yapılmış. Ama kendi eylemi özerk bir irade ile

ortaya çıkmış bir eylem mi, değil mi, aslında bunu da söyleyecek olan hekimler, adli tıp uzmanları. Olayın bütünlüğüne bakacak, olayın bütünlüğünden nasıl gerçekleştiğini öğrenecek ve bunu özgür iradesiyle yapıp yapmadığına karar verecek. Örneğin bir miras davası vardır ortada ve evin babası, malın yüzde seksenini hiç de bırakılması beklenmeyen birine bırakmıştır ve ölmüştür. Dosya Adli Tıp Kurumuna gelir, incelenir ve kişinin hukuki ehliyeti var mı yok mu, yani böyle bir miras bırakma eylemini gerçekleştirebilir mi, ruhsal dengesi yerinde mi bakılır. Öldükten sonra yaptığı işlemlerden geriye dönerek psikiyatrik durumu değerlendirilir ve ona göre ehliyeti olup olmadığına karar verilir. Aslında burada da tam öyle bir şey var. Bu kişi bu intihar kararını verirken gerçekten kendi özgür iradesiyle mi vermiş? Yoksa onu etkileyen bir takım faktörler mi olmuş? Sadece kadın intiharlarında değil, tüm intihar vakalarında önemli. Ama kadınlar söz konusuysa çok fazla önemli, çünkü aile ceza almamak için kadını intihar etmesi için ikna edebiliyorlar. Onu dışlayarak intihara sürüklüyorlar. Çaresiz bırakıyorlar. Bir de hakikaten, dereye götürüp atıyorlar. Üstelik, intihara ikna veya yardım ciddi bir suçtur. Bunun Adli Tıp'ın ilgi alanına girmesi gerekiyor. Psikolojik otopsi, kişinin özgeçmişini, özgeçmişindeki psikolojik durumunu, onu olaya götüren etkenleri araştıran bir dal. Buradan yola çıkarak cinayeti işleyen kişinin kişiliğiyle ilgili bir takım ipuçlarına ulaşma gibi bir takım çabalar var. Bu aslında tam da bunun için uygulanmalı.

Hastanelerde aile içinde şiddete maruz kalmış kadınlar için bölüm var mı?

Bir altyapı oluşturulmuş değil aslında. Rapor olacak, belgeleyecek ve yargı sürecini başlatacak. Normalde, bizden rapor alıp hastaneye sevkini isteyebilir, ya da hastane polisleri Adli Tıp'a yönlendirebilir. Ama kadın bunların hiçbirine kendini hazır hissetmeyebilir. Buna yönelik işlemler yapılması gerekiyor. Yani kadın geldi, hastaneye başvurdu diyelim, hastaneden tıbbi yardım almalı, bu sırada aile içi şiddet olduğuna dair kayıtlar tutulmalı ve kadına bu konuda bildirimde bulunmak isteyip istemediği sorulmalı. Taciz ve tecavüz için de bu böyle. O anda kendisini bu ihbarı yapabilecek durumda hissetmeyebilir. Kadın kararını tamamen kendisini hazır hissettiğinde, ki bunun için profesyonel anlamda ruhsal yardım alması gerekiyor, başvuru için belgeler yargıya iletilir. Aslında sistemin böyle işlemesi gerekiyor. Buna dönük bir çalışma başlatmıştık, benzer bir sistem yürütüyorduk. Psikolojik destek için psikiyatriyle ortak çalışıyorduk. Onlar destek çalışmasını yürütürken psikiyatrik durumunu belgelemeye yönelik bir takım bulguları kaydediyorlardı. Biz de diğer bulguları belgelemiş, fotoğraflamış oluyorduk. Sonra kadın istediğinde, biz belgeleri kadına veriyorduk, gidip savcılığa suç duyurusunda bulunuyordu. Bu çok sağlıklı oluyordu. Çünkü kadın güvenerek muayene oluyordu, güvenerek öyküsünü anlatıyordu bize. Dolayısıyla da bir sıkıntı yaşanmıyordu. Bu sırada psikolojik yardım alıyordu, başka sorunlar varsa tedavi ediliyordu, öneriler yapılıyordu, başka alanlarda yardıma ihtiyacı varsa onlara yönlendiriyorduk.

Artık üniversiteler özel kurumlar maalesef. Ama biz, ücretsiz yapıyorduk, yani özel yakınımızmış gibi imzalayıp gönderiyorduk. Bunlar çok sıkıntı verici şeyler, yani bizim uğraşmamamız gerekiyor. Bir sosyal hizmetler uzmanı almayı, bir psikologu devamlı kadromuzda bulundurmamızı planlıyorduk ama hiçbirini yapamadık.

TCK da kadınlar için kimi olumlu değişiklikler yapılsa da, hala pek çok sorunlu yasa var.

Örneğin bekâret kontrolünün önü hâlâ açık. Evet, kişiler çoğunlukla rıza da veriyorlar. Kendisini aklamak için veriyor. Korkusundan. veriyor. Sonuçta rızayı almak son derece kolay bu ülkede. Cinsel saldırı iddiası olduğunda da, bu cinsel saldırı iddiası ile yapılan muayenede adli tıp uzmanının, kişinin bakire olup olmadığına da bakması gerekiyor. Yasalarda kızlık zarının zarar görmesi ağırlaştırıcı bir sebep olduğu için, böyle bir durum var mı öğrenilmesi gerekiyor. Aslında kişinin cinsel saldırıya uğraması yeterince ağır bir suç. Bir bakirenin tecavüze uğraması daha ağır değil.

Aile içinde kıskançlıktan dolayı işlenen cinayetlerin de namus cinayetleri olduğunu düşünüyorum. Feministler arasında da çok tartışılmış bir konu değil namus kavramı. Sen namus kavramıyla ilgili ne düşünüyorsun?

Mülkiyetle birlikte başlayan bir şey sanırım. Ama kadınlar açısından çok ağır sonuçları olan bir kavram. Herhalde, mülkiyetin çıkışıyla varolan mülkün paylaşılmasını engellemek için kullanılmış. Namus kavramının yok edilmesinin İnsanlar arasındaki ilişkilerin iktidarsızlaştırılmasından geçtiğini düşünüyorum.

Bir yandan sokağa çıkmak istiyoruz, ama bir yandan da, sokaktaki şiddet bizi eve kapatacak kadar yoğunlaştı. Çalışan kadınlar daha da tehdit altında.

Tabii, şiddet yoğunlaşıyor. Bunu ortadan kaldırmak için, şiddeti ortadan kaldıracak politik yöntemleri de beraberinde yürütmek gerekiyor. Yoksullaşmaya, işsizliğe karşı da mücadele etmek gerekiyor. Bir kadınlık mücadelesini

sürdürebilmek gerekiyor ama bunun yanında kapitalizme karşı bir mücadeleyi de beraberinde yürütmek gerekiyor.

Yalnızca mesleki sorunlarla ,kadınların durumlarıyla ilgilenmiyorsun. Alternatif kürüselleşme hareketlerine de katılıyorsun. Paris Sosyal Forumuna katıldın. Ben de Selanik sosyal forumuna katılmıştım. Oraya dair en büyük eleştirim, her ne kadar toplantılarda eşcinsellik ve kadın sorunu gibi kavramlar ele alındıysa da, hem konulara yaklaşımlar hem eylemler yeteri kadar cinsiyetçiydi. Paris Sosyal Forumu nasıldı?

Aslında biz yetişemedik, forumun gayri resmi açılışı bir kadın toplantısıyla başlayacaktı. Ama bu yeterince tanımlayıcı. Gayri resmi açılış. Resmi açılış, benim de konuşmacı olduğum bir toplantıyla yapılacaktı. O toplantıda da toplam iki kadındık zaten. İktidarın dışında olan, kadın kimliğiyle gelen yegane insan bendim herhalde. Konuşmacılar erkek egemen söylemin bir parçasıydılar. Biz kadın mitingine yetişebildik. O toplantıda neler konuşulduğunu bilemiyorum. Mitingde, Avrupa'da uzun zamandır süren, kürtajın yasaklanması kampanyasına karşı sloganlar atılıyordu. Toplantıda da bunlar konuşuldu sanırım. "Bedenimiz bizimdir" üzerinden giden bir mitingdi. Miting, yıllar önce bilerek düşük yaptığı için idam edilen kadının mahkum edildiği mahkeme binasının (şimdi bir devlet dairesi) önünde bitirildi, son konuşmalar orada yapıldı. Bu da çok anlamlıydı. Tabii bu mitingde, daha sonra ki eylemlere katılan kadınlardan çok daha fazla kadın vardı. Diğer mitinglerde kadını önceleyen ayrımcı bir tutum yoktu. Bu yüzden, insandan yana, daha güzel bir dünyayı hedefleyen söylemlerle küreselleşme karşıtı bir mücadelenin süreci içinde yer tutan bu forum belki çok gerçekçi ya da içten değil. Yani kadınların kendi hakları ve sorunları için her yerde mücadele etmesi gerekiyor. Bu mücadelenin sürmesi gerekiyor. Bunu biz erkeklerden bekleyemeyiz. Tıpkı çok iyi geçindiğimiz (olabilirse!) patronumuzdan bizim haklarımız için sendikal mücadele vermesini bekleyemeyeceğimiz gibi. Nilgün Yurdalan

devrimci feminizm üzerine

yani bizim mücadelemiz kadın hakları mücadelesi olarak tanımlanamaz. bir noktada bunu da içerir elbette ama biz esas olarak haklarının savunulacak bir kadınlığın, erkeklikle birlikte ortadan kalkması için uğraşyoruz. patriyarkanın ortadan kalkmasının bunu getireceğine inanıyoruz.

devrim ve feminizm kavramlarının yan yana gelmesi konusunda bazı tarihsel talihsizlikler var; bunları anmakla başlasak iyi olur diye düşünüyorum. birinci dalga sırasında olanlar ayrı, ikinci dalga feminizm de birçok ülkede benzer tartışma süreçlerinden geçmiş, geçti. tabii türkiye’de olup bitenler bizi başka ülkelerde olup bitenlerden daha fazla ilgilendirir. bu ülkenin ikinci kuşak feminizmin ilk neferleri, “bizim yaptığımız devrim kadınları da kurtaracak” diyenlerle tartışmak zorunda kaldılar. ama bu talihsiz karşı karşıya geliş devrim fikri ve feminizmi birbirinden bağımsız, birbirinin karşısında iki kavram haline getirmede. herhangi bir devrim kadınları kurtaramaz ama kadınların kurtuluşu için devrimci bir mücadele verilmesi gerekiyor bence. insanlık tarihi çeşitli devrimlerden bahsediyor. ulusal devrimler, burjuva devrimi, sosyalist devrimler, başarılı, başarısız onlarca devrim süreci. bunların çoğunda kadınlar en ön saflarda yer almışlar, herhangi bir ulus-devlette, herhangi bir toplumda devrim dönemlerinde kadınlar da özgürleşmişler, hayatlarında değişiklikler olmuş. ama yine tarih, bu süreçlerin çok kısa sürdüğünü gösteriyor bize. kalıcı özgürlükler sağlasa bile hiçbir devrim kadınların kurtuluşunu sağlayamamış.

özgürlük/kurtuluş

yine yazılı tarih, patriyarkanın olmadığı bir dönemden bahsetmiyor. tarih öncesi

dönemlerde anaerkil toplumların olduğundan, tarih öncesi çağlarda kadınlar ve erkekler arasında mutlak bir “eşitlik” bulunduğu bahsedilen olsa da, bunlar, belirli kanıtlara dayandırılarak öne sürülen iddialar. patriyarkanın olmadığı dönemlerle ilgili elimizde somut, nesnel kanıtlar yok. bu tartışma bu yazı açısından fazla önemli olmadığı için üzerinde durmayacağım ancak patriyarkanın çeşitli dönemleri ve çeşitli coğrafyalarda aldığı biçimler arasında kadınların kullanabildikleri haklar ve özgürlükler açısından ciddi farklılıklar söz konusu. bunlar, sadece söz konusu toplumsal yapının, iktisadi koşulların ya da ülkenin gelenek ve göreneklerinin buna uygun olmasından kaynaklanmıyor. kadınların mücadelesinin tarihi incelendiğinde, en ufak bir hak için ne kadar uzun ve zorlu mücadeleler verildiği görülecektir. bizler bugün, kendi ülkemizde oy verebiliyorsak, evlenmeden yaşayabiliyorsak, bir yere oturup çay içebiliyoruz ve bizi taciz eden müdürümüzü şikayet edebiliyorsak bunun ardında kaç kuşak kadının mücadelesi vardır. ya da iskandinav ülkelerinde kadınlar başka ülkelere oranla daha geniş özgürlüklerden ve haklardan yararlanıyorlarsa bunun sebebi o ülkelerde verilen mücadeledir. (maalesef, örneğin anja meulenberg’in kitaplarını okuyup anlattıklarından kadınlar arası rekabeti hatırlayıp aktardığı mücadele deneyimlerini umursamama adeti feministler arasında da var.) kadınların mücadele tarihi, mücadele deneyimleri devrimci bir feminizm için çok önemli veriler içerir, bütün bu tarih olmasa bu mücadele üzerinde yükseleceği bir zemin bulamaz zaten.

ancak kadınların kurtuluşu için mücadeleyle kadınların özgürlüğü için mücadele arasında çok net bazı ayrımlar koyabiliriz. kadınların özgürlüğü mücadelesi bugünün koşullarını değerlendirir, bugünün koşullarında kadınların hayatını, çalışma, evlenme, siyaset yapma, sanat üretme vb koşullarını dönüştürecek adımlar atar. kadınların kurtuluşu mücadelesi ise, patriyarkanın ortadan kalktığı bir dünyayı hedefler.

bu iki farklı mücadele çizgisi birbirini dışlamak zorunda değildir. nitekim kadınların kurtuluşu için mücadele veren feministler kadınların özgürlük mücadeleleri içinde her zaman yer almışlar, bunu devrimci feminizmlerinin bir parçası olarak görmüşler.

ancak devrimci feministler, kadınların hayatını kolaylaştıran, kadınları rahatlatan her adımı benimsemezler. bunun en iyi örneği annelik hakları için verilen mücadeledir. günümüzde anne olan kadınlar çok çeşitli

zorluklarla karşılaşmaktalar. işlerinden oluyorlar, özellikle yalnızlarsa maddi sıkıntı çekiyorlar. o yüzden her türden annelik yardımı, çocuk parası, annelik izni, anne olmayı tercih eden kadınların hayatını kolaylaştırır. ancak bunların çoğu kadınların anne olması durumunu da mutlaklaştırır. dahası kadınları annelik rolüne sıkıştırır, teşvik eder. devrimci feminizm, kısa vadede kadınların yararına görünse bile, bu tür talepleri savunmaz, desteklemez. çünkü bu talepler kadınların kurtuluşunun örülmesiyle çelişir. devrimci feminizm kadınları anne olmaya teşvik eden talepleri desteklemez, bunun yerine, örneğin babalık izni gibi, çocuklara mümkün olduğu kadar erkeklerin ve kamusal kurumların bakacağı çözümleri ve talepleri savunur.

ayrıca, devrimci feminizm, bugünlerin sevilen terimiyle “kadın kimliği”ni mutlaklaştırmaktan uzak durur, kadınların şimdiki varoluşunu yücelten, bunun açığa çıkartılmasına (örneğin kadınlık “sırlarının” ifşası, kadınlık deneyimlerini paylaşılması) dayanan eylem ve örgütlenmeleri önemsemekle birlikte bunlarla yetinmez. yine bir örnekle ifade etmek gerekirse, kadınların dilsizleştirildiği bir alan olan cinsellikle ilgili deneyimleri paylaşılması önemlidir ama bu paylaşma varolan heteroseksüel ilişkilerin sorgulanmasının yerini tutamaz, bu sorgulamanın bir parçası olduğunda dönüştürücü bir içerik kazanır.

toplumsal cinsiyet feministler açısından ortadan kaldırılması gereken bir kategori olduğu kadar bir veridir de. devrimci feminizmin en önemli kuramcılarında christine delphy, pazartesi için yaptığımız röportajda bu konuda şunları söylemişti:

“Reformizm, elindeki güçle insanların anlayabilecekleri, elleriyle dokunabilecekleri bir değişiklik yapmaktır. Bizim için sorun toplumsal cinsiyeti çözmek için toplumsal cinsiyeti ne ölçüde kullanabileceğimize. Bir örnek vermek istiyorum, Fransızca’da mesleklerin kadınlar ve erkekler için ayrı kelimelerle ifade edilmesi. (Bilim adamı bilim kadını gibi.) Bazı insanların kafası bu konuda çok karışıktır, meslekleri dışlaştırmak bir aşağılama işaretidir. Buna atılıyorum. Böyle yaparak toplumsal cinsiyeti olmadığı yerlere de sokuyorsunuz. Ama bunu yapmadığımızda ne oluyor? Kadınları yok ediyoruz. Onları siliyoruz. Fransızca’da kadın ve erkek ressam aynı kelimeler. Bu olmadığına, örneğin, “Şu isimde ünlü bir ressam öldü.” Herkes onu erkek sanıyor. Bunun anlamı toplam nüfusta daha az kadın ressamın olması demek oluyor. O zaman kadın ressamın silinecektir. Bu ikilemin tuzağındayız. Cinsiyeti kavgamızda kullanmak zorundayız (..) Öyleyse iki katmanlı bir kavga yürütmek zorundayız.”

yani bizim mücadelemiz kadın hakları mücadelesi olarak tanımlanamaz. bir noktada bunu da içerir elbette ama biz esas olarak haklarının savunulacak bir kadınlığın, erkeklikle birlikte ortadan kalkması için uğraşıyoruz.

patriyarkanın ortadan kalkmasının bunu getireceğine inanıyoruz. kadınlar, ortadan kaldıracığımız bu sistemin mağdur tarafı oldukları için ilgilendiriyor bizi. bizler gerçekten kadın ve erkeğiyle "bütün insanlık"ın şu patriyarka denen beladan, bu egemenlikten kurtarılmasını hedefliyoruz. kadınlarda özsel, tabii bir iyilik olduğu için değil, erkekler onları egemenlik altına aldığı için kadınların kurtuluşunu hedefliyoruz. cinsiyete dayanan egemenliği ortadan kaldıracamız. ayrıca hemen bütün feministler gibi patriyarkanın kadınları sömürüp baskı altına aldığını ama erkeklerin hayatını da sınırlandırdığının farkındayız. bu anlamda, feminizm, bütün toplumu kapayan bir proje aslında.

alan/sınırlar

çünkü eşitlikçi feminizm, patriyarkanın ortaya çıkarttığı her türden ayrımı ortadan kaldırır. devrimci feminizm ise, patriyarkanın kendisini ortadan kaldırmayı hedefler.

burada patriyarkayla ilgili kısa bir tanımlama yapmakta yarar olabilir. bu kavram, feministler tarafından da çok çeşitli biçimlerde kullanılıyor. devrimci feminizm, patriyarka kavramını, aile kurumu içinde, kadınların –ve çocukların- emeğine karşılıksız olarak aile reisi erkekler tarafından el konulmasına dayanan bir üretim ilişkisi olarak tanımlar. ama patriyarka salt bir üretim ilişkisiyle sınırlı değildir, bu sömürü ilişkisini mümkün kılan toplumsal ilişkileri, araçlar, kurumlar da vardır. patriyarka ücretli emeğin sermaye tarafından sömürülmesine dayanan kapitalizmle, iç içe varolur ama bu her zaman uyum içinde oldukları anlamına gelmez. sık sık kapitalizmle patriyarka karşı karşıya gelirler. bütün kadınlar patriyarkal sömürüye tabi, bazı kadınlar aynı zamanda emeklerini ücret karşılığında satarak kapitalist sömürüye maruz kalırlar. çok az sayıda kadın, sermaye sahibi olup başka erkekleri ve kadınları kapitalist sömürüye tabi tutar. bütün erkekler, ister burjuva ister emekçi olsun, kadınları sömürür. bu konular pazartesesi'de daha önce çok sık işlendiği için ayrıntılı olarak ele almıyorum. ancak temel iki noktanın altını çizmek istiyorum; bunlardan birincisi patriyarkanın bir zihniyet meselesi, üst yapı ilişkisi, iktisadi temellerden yoksun bir hegemonya olmadığı, bizzat belirli bir sömürü ilişkisine işaret ettiği. ikincisi ise, patriyarkanın, kapitalizmden bağımsız bir sistem olarak varolduğu.

öte yandan, genel olarak feminist mücadelenin önemli bir meselesi, mücadele alanlarını

belirlemek. patriyarka, başka birçok egemenlik biçimine göre daha kapsamlı, daha geniş, hayatımızın her alanına sızmış. en başta iktisadi bir ilişki ama sadece bu değil, mutfakta ve tarlada olduğu kadar okulda ve yatakta da belirleyici. öyleyse feministlerin ilk hedefi bu alanları belirlemek. kadınların devrimi, haritası çizilmemiş bir coğrafyayı "işgalci düşmanın elinden almak" gibi, önce bu ülkenin neresi olduğunu keşfedecek, sınırları çizicek, kuşatacak, düşmanı kovacak ve sonra o ülkede ne yapacağınıza karar vereceksiniz. ancak bir kadın devriminin tabiatını anlamak için öncelikle siyasal devrim ve toplumsal devrim arasındaki farkı ortaya koymamız gerekiyor. toplumsal devrim bir toplumun ekonomik altyapısının, toplumsal ilişkilerinin kökten değiştirilmesi anlamına gelir. bir toplumsal devrimden sonra, toplumdaki üretim ilişkileri, servetin paylaşımı, sosyal ilişkiler bütünüyle değişir. çeşitli ülkelerdeki burjuva devrimleri bunun iyi bir örneğidir. bir sürü ülkede burjuva devrimi herhangi bir siyasal kalkışma ya da (örneğin fransız ihtilali gibi) siyasal devrim olmaksızın gerçekleşmiştir ama bu ülkelerdeki üretim ilişkileri ve toplumsal ilişkiler kökünden değişmiştir. kadın devrimi, her şeyden önce bir toplumsal devrim olacaktır. patriyarkanın tasfiyesi, patriyarkal üretim ilişkilerinin tasfiyesi, hayat bütün alanlarının toplumsal cinsiyet ayrımından arındırılması, devrimci bir süreçtir. bu sürecin bazı aşamalarının siyasal anlamda da devrimci süreçlerden geçmesi kaçınılmazdır. zaten böyle köktenci bir perspektif bir yana, kadınların oy hakkı mücadelesinin bile nasıl zorlu aşamalardan geçtiğini biliyoruz. eğitimin' cinsiyetsizleştirilmesi gibi bir adım, şimdi de

görüldüğü gibi ağırlıklı olarak ideolojik bir mücadeleyle yürütülecektir ama örneğin tarımda toprak mülkiyetinin erkeklerin elinden alınması, kadın kolektiflerinin kurulması (hindistan'da olduğu gibi) gibi aşamalar farklı olacaktır.

bu noktada, sosyalist feminizmle devrimci feminizm arasındaki farka da kısaca değinmekte yarar var. sosyalist feminizm, kadınların kurtuluşu için kapitalizmi tasfiye edecek bir sosyalist devrimi ön koşul olarak görür. devrimci feminizm ise, kadınların kurtuluşunun tek koşulunun kendi verecekleri devrimci mücadele olduğunu benimser. devrimci feministler kapitalizme karşı mücadeleyi gerekli görmekte birlikte bunu işçi sınıfı hareketinin gerçekleştireceğine ve gerçekleştirmesi gerektiğine ve bu mücadelenin kadınlara da belirli özgürlükler sağlaması ihtimali olmakla birlikte esas olarak ücretli emeğin kurtuluşunu sağlayacağına inanırlar.

peki ya farklılıklar?

kadınlar arasında birçok farklılık var. ancak bu farklar, kadınların tümünün patriyarkal sömürü altında olduğu gerçeğini değiştiriyor; sadece farklı sınıf, ülke, hayat tarzı, kültürel ortamlarda patriyarka biçim değiştirebiliyor. devrimci feminizm, kadınlar arasındaki farklılıkları tanımakla ve siyasal ve ideolojik adımlar atarken bu farklılıkları gözardı etmemekle birlikte, bütün kadınların ortak ezilmişliğine ve sömürüsüne karşı mücadele eder; kadınlar arasındaki farklılıkların kadınların biraraya gelmesini engellemesini değil, hareketi zenginleştirmesini hedefler. bu tavrıyla feminizmin postmodern versiyonlarından farklılaşır.

kadınların kurtuluşu mücadelesi içinde, çeşitli dönemlerde, çeşitli konjonktürel sebeplerle belirli kapitalist sınıflardan, kültürlerden, cinsel eğilimlerden ve hayat tarzlarından kadınlar ağırlıklı olarak yer alacaktır. ama siyasal olarak önemli olan yürütülen mücadelenin ve öne sürülen taleplerin bütün kadınları kapsamamasıdır. son söz olarak

bu yazının sıkıcı, yer yer didaktik bir yazı olduğunun farkındayım. aslında burada ele aldığım temaların çoğu, farklı kadın gruplarıyla, farklı ortamlarda tartıştığımız konular. bu metnin üzerinde ortak bir tartışma yürütebileceğimiz bir zemin oluşturmasını diliyorum. yazıyla ilgili görüşlerinizi, eleştirilerinizi, açılımlarınızı bekliyorum.

Cahide Birgül

'tekinsiz' bir yazar

Polisiye ve psikolojik gerilim türünde yazdığı romanlarla tanıdığımız, "tekinsiz" yazar Cahide Birgül ile geçtiğimiz ay İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkan son romanı *Ah Tutku Beni Öldürür Müsün?* vesilesiyle görüştük.

Mimarlıktan edebiyatçılığa uzanan uzun bir yolculuğun ortalarında tanıdık onu. İlk romanı "Gölgeler Çekilince" de hiçbir şeyin, hiç kimsenin görüldüğü gibi olmadığını; "Geceye Uyananlar" da yalnızlıktan öteye bir yol gitmediğini gördük. Yazdığı tiyatro oyunlarını bir yerlerde dinledik, meraklandık, kulak kabarttık. O, Türkiye'de pek kimselerin cesaret edemediği psikolojik gerilim türünde yazarken, her satırda bir sonrakinin merakı ve üzerimize çöken kasvetli gerginlikle baş etmek zorunda kaldık. Yazdığı dünyanın gündüzleri de en az geceleri kadar karanlıktı. Hiç kimsenin masum olmadığı bir dünyadan haberler vermekteydi bize ve hiç kimseye kızamadık. Zira kötülük insanın hamurunda vardı, içimizden "kötülük çiçekleri" fişkırmaktaydı. Hiçbir romanının sonunda içimiz rahatlamadı, hayata kaldığımız yerden devam edemedik. Polisiye ve psikolojik gerilim türünde yazdığı romanlarla tanıdığımız, Cahide Birgül ile son romanı "Ah Tutku Beni Öldürür müsün?" vesilesiyle görüştük.

Ankara'da doğmuş, orada okumuşsunuz. İstanbul'a gelişiniz nasıl oldu?

O zamanlar evliydim. Eşimin işi nedeniyle geldim. Sonra oğlum burada Robert Kolej'i kazanınca kaldım.

Mimarlık geçmişiniz olduğunu biliyoruz. Son romanınızın başına daha çok fantastik romanlarda görmeye alışkın olduğumuz bir ev

planı koymuşsunuz. Bu çizimi koyarken amaçladığınız şey neydi?

Doğruyu söylemek gerekirse mimarlık değil memurluk yaptım. 657 ye tabi mimar-memurdum. Ama bana yazarlık anlamında büyük faydası oldu bu dönemin. Kocaman bir atkestanesi ağacına bakan bir odam vardı. Deri büyük bir koltuğum ve onu aydınlatan sarı ışığım. Günlük işlerimi bitirdikten sonra bol bol okur ve yazardım. *Ah Tutku Beni Öldürür müsün*'deki planı ben çizdim. Doğrusu o kadar teknik, standart bir plan olmasını istemiyordum. Bir ressam tarafından çizilmiş, gölgeli, romanın ruhuna uygun bir plandı gönülümdeki. Ama olmadı. Mimar olmam, bu planı çizme fikrimi kuvvetlendirmiş olabilir. Ama ben, daha çok eski polisiyelere bir gönderme yapma amacıyla o planı ve çizelgeyi koydum romana. Matematiksel bir düşünce yapısına sahip olmamı, eğer başarıyorsam, daha mantıklı bir zemine oturan kurgular yapmamı mimarlığa borçlu olabilirim...

Radyo ve tiyatro oyunları yazdığınızı biliyoruz. Bunlardan biraz bahsedebilir misiniz?

Ankara yıllarına denk gelir bu dönem. Yazmaya radyo oyunu, *Arkası Yarın* yazarak başladım diyebiliriz hatta. Radyo oyunu-Arkası Yarın yazmak, tıpkı tiyatro oyunu ya da senaryo yazmak gibi kendine has kuralları olan bir teknik gerektirir. Sadece sesle, efektle insanların gözünde bir hikâyeyi canlandırmak ancak bu tekniği iyi öğrendiyseniz başarılabilir bir iştir. Radyo oyunu ve Arkası Yarın yazmanın bana çok faydası olduğunu düşünüyorum. Romanlarımda doğru kurgu yapabiliyorsam bunda yirmiyi aşkın radyo oyunu ve Arkası Yarın yazmamın da payı vardır sanırım.

Son romanınızı nasıl tanımlıyorsunuz? Polisiye ya da gerilim diyor musunuz?

Daha çok "psikolojik gerilim" olduğunu düşünüyorum. Çünkü insan psikolojisi çok ön planda.

Polisiye ya da gerilim türünde en çok imleri okumayı seviyorsunuz?

Patricia Highsmith ve Ruth Rendall çok severek okuduğum yazarlardandır. Onları da diğer pek çok polisiye ve gerilim yazarından ayıran unsur insan psikolojisini asla gözardı etmiyor olmalarıdır. Patricia Highsmith'in ünlü kahramanı Tom Ripley aslında pek çok kötü denebilecek özelliği barındırır karakterinde. Katildir her şeyden önce. Ama ona antipati duyamazsınız. Çünkü Patricia Highsmith iki boyutlu değil, ete kemiğe bürünmüş gerçek bir karakter yaratmıştır.

Polisiyenin Türkiye'de pek yaygın bir tür olmadığını göz önünde bulundurursak, nasıl tepkiler aldınız?

Kitabın çıkışından bu yana bu değerlendirmeyi yapacak kadar uzun bir zaman geçmedi. Ama saygı duyduğum, özellikle polisiyede bir otorite olarak gördüğüm eleştirmen olan Ömer Türkeş'in kitabı beğendiğini biliyorum, bu da beni onurlandırıyor.

Dünya çapında pek çok kadın yazara rağmen, polisiye daha çok erkek yazarlara, erkek okuyuculara yakıştırılan bir tür. Oysa sizin romanınızla kadınların bu işte en az erkekler kadar iyi olduklarını bir kez daha gördük. Siz

bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Polisiye- gerilim türü yazmanın erkek olmayla daha çok anılmasının nedeni, kadınların belki bir tür erkekçe baskıyı asırlardır üzerlerinde hissetmeleriyle ilgili olabilir. Hani bazı alanlar vardır, kadınların el atması daima engellenmiştir. Kadından futbolcu olamaz, beyin cerrahı olamaz, profesyonel şoför olamaz gibi. Bu meslekleri kadınlardan uzak tutan şey, direkt "fiziksel güç"tür. Bu öne çıkarılır, engel olarak

sürülür. Hep bir "ben daha güçlüyüm" söylemi. Polisiye, gerilim romanda ise başka tür bir engel var bence. Bizler sanki hep kadın olmakla özdeşleştirilmiş, bir tür üzerimize yapıştırılmış özelliklere sahip romanlar, hikâyeler, hafif metinler yazmak zorundayız. Aşk romanı yaz, duygusal roman yaz, hadi biraz daha hak tanıyalım, tarihi roman falan yaz. Ama haddini aşma. "Erkekler nasıl tavlansın?" diye birçok kitap yazsanız kimseye garip gelemes de, bıçakların, tabancaların, cesetlerin havada uçtuğu bir polisiye roman kaleme almak kadın yazarın alanını aşar, tuhaf karşılanır. Çünkü orada bir biçimde erkeklerin dünyasına burnunuzu sokmuş olursunuz. Sanki polisiye yazmak, onun tekniğini bilmek, kadınların giremediği erkek kulüplerine adım atmak gibi yasak bir durumdur. Özellikle Türkiye'de erkeklerin at koşturduğu bir alan polisiye. Ama bu da zaman içinde aşılacak. Nasıl artık kadın beyin cerrahı, kadın hâkim oluyorsa, giderek daha çok sağlam polisiye ve gerilim yazan kadın yazarlar çıkacak. Ayrıca gerilim yazan erkek yazar var mı ülkemizde, varsa da ben bilmiyorum.

Bütün romanlarınızda bir biçimde aile kurumuna değiniyorsunuz. Aile mefhumuyla alıp veremediğiniz nedir?

Hamurumuz o aile denilen çember içinde yoğruluyor çünkü. Herhangi bir ailenin sıradan görünüşü ardındaki sırlar çok cezbediyor beni. Mesela bir ev kadınının yıllarca kendine eziyet etmiş kocasını usul usul zehirleyip sonra da başını bağlayarak cenazesinde göz yaşı dökmesi gibi. O kadın o güne kadar neler yaşamıştır, sonrasında neler yaşayacaktır, asla bilemezsiniz. Vicdan azabı çeker mi? Yoksa sadece huzura mı ermiştir? Bunları bilmek, görünürde olan komşunuzun, temizlikçinin ya pazarda yan yana domates seçtiğiniz o kadının sakladığı gizli dünya büyüleyici geliyor bana.

Kahramanlarınızdan Selim vasıtasıyla eski Türk filmlerini de bol bol anmışsınız. Son dönem romanlarda Türk Sineması'nı anmak bir gelenek gibi oldu. Sizin amacınız neydi?

Öyle mi, bilmiyordum. Özel bir amaç gütmedim. Selim'e ait bölüm başlıklarının eski Türk filmlerinden seçilmiş olmasının romana herhangi bir katkısı yok. Sadece bir hoşluk. Kenar süsü gibi. Ya da Selim'e yakışan bir küçük ayrıntı diyebilirim.

Ayrıca bölüm başlıklarında da filmlere, şarkı sözlerine gönderme yapıyorsunuz. Bu fikir nereden çıktı?

Bence bir yazara sorulacak en zor soru, "bu fikir nereden çıktı?" dir. Çünkü nereden çıktığını o da bilmez. Öylece olur. Eski Türk filmlerinin adları o bölümlerin içeriğine yakıştığı için seçildi. Şarkı adları ise sevdiğimden seçildi ve yine bölüm içerikleri ile ilgili.

Ah Tutku Beni Öldürür müsün'ü hiç kimsenin masum olmadığı bir dünyada yaşayan masum olmayan insanların anlatıldığı bir kara roman olarak değerlendirebilir miyiz?

Bunu ben değerlendiremem. Sanırım okuyanlar değerlendirecek. Ama kara filmleri de, romanları da severim. Umarım dediğiniz gibidir. Bir de şunu hiç unutmamak gerek sanırım. Masum değiliz hiçbirimiz. Mesele bu masum olmama halini, en insani biçimiyle verebilmek. Eğer birazcık bunu başardıysam ne mutlu bana.

Romanınızın çok sinematografik bir yapısı var bana kalırsa. Günün birinde bir sinema filmi için senaryolaştırılmasını ister miydiniz?

Bence de bu romanın sinemaya çok uygun bir yapısı var. İkinci kitabım **Geceye Uyananlar** için de Gül Dirican bir senaryo çalışması yaptı. Barış Pirhasan çekecekti. Ama sonuca ulaşmadı.

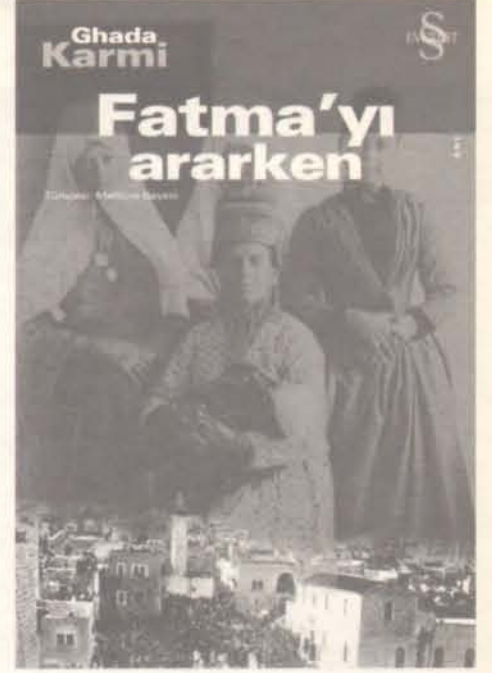
Böyle bir durumda romanınızı hangi yönetmenin ellerine bırakmak isterdiniz?

Ben Uğur Yücel'in çekmesini isterim mesela. Onun yaptığı dizilerde böyle bir gerilim ögesi çok kuvvetli olarak mevcut. Kafa olarak bana yakın olması, kitabın ruhunu hissetmesi gerekir o yönetmenin. Ferzan Özpetek bir gerilim çekse nasıl olur diye kıskırtıcı bir fikir de yok değil aklımda. Melih'i Mehmet Günsur canlandırabilir. Ama kesinlikle temiz yüzlü biri olmalı.

Ufukta yeni projeler görünüyor mu?

Yaz sonu bir romana başlamayı düşünüyorum. Orta yaş-geçer ilişkisini anlatan bir aşk romanı olacak. Yine de böyle dediğime bakmayın, masaya oturunca kaleminiz size hükmediyor. Yani bambaşka bir şey de çıkabilir ortaya. Ama sanırım yine gerilim unsuru olacak içinde.

FATMA'YI ARARKEN Ghada Karmi

İsrail Devleti'nin kurulmasıyla sonuçlanan savaş, Karmi ailesini Kudüs'ü terk etmeye zorladı. Aile bir süre Şam'da yaşadıkdan sonra Londra'ya göç edip ünlü Yahudi bölgesi Golders Green'e yerleşti. Yahudilerle girilen bir savaştan kaçıp da başka bir ülkede onların yoğunlukta olduğu bölgeye yerleşmek tam bir kara mizah örneğiydi.

Karmi ailesinin her bir üyesi savaşın ve kültür değişiminin şokunu kendince yaşadı. Ama bunun sıkıntısını en çok çeken Ghada'ydı...

Fatma'yı Ararken, köklerini kanatarak koparmak zorunda kalan bir ailenin, Karmilerin içten ve etkileyici öyküsü...

TOPRAĞIMIZIN KOKUSU Kenizé Mourad

Ortadoğu'da 15 yıl boyunca gazeteci olarak çalışan Kenizé Mourad, romancı duyarlılığını gazetecilik deneyimiyle birleştirip ortaya çıkardığı **Toprağımızın Kokusu**'nda, altmış yılı aşkındır yaşanan Filistin-İsrail çatışmasını bu kez örnek bir kitapla sergiliyor.

Toprağımızın Kokusu, Filistin-İsrail dramını, barışı güçleştiren bütün nedenlerle birlikte ortaya koyarken, çatışmanın gerçek kurbanlarının sesleriyle ilk kez bu kadar gerçek ve çıplak olarak su yüzüne çıkarıyor.

hamarat adam araniyor!

Herifin ağzının üstünü fırça gibi bıyıklar sarmış. Simsiyah. Nah şöyle. İğrenç ki ne iğrenç. Saçlarını arkaya doğru devirmiş. Basamak basamak duruyor. Göbek tepeleme. Bu tipler genellikle göbeksiz olamıyorlar. Elinde iri taşlısından bir tespih. Kendine doğru yuvarlıyor tespihi, kıvrak parmak hareketleriyle ilk turu karşılayıp ikinci yuvarlamaya hazırlanıyor öte yandan. Diğer elini arkasına, kışının üzerine atmış. Önde göbeği, arkasında kendisi, vücudunu biraz da fazlasından sağa sola sallaya sallaya pasajın içinde dolanıp duruyor. Burnu havalı ama. Sanırsın yüksek (ya da alçak, ne fark eder) tepeleri o yaratmış. O ne kurum, ne caka, ne fiyaka? Burnu sivri ayakkabılarında o ne takırdama... Adam evvelden daha başka işler yapıyormuş. Daha paralı işler. Mesela paradan para kazanıyormuş. Artık galiba sular durulmuş. Ve şimdilerde durulan o sulardan "ağabeyimiz" bizlere çay yaparak para kazanıyor.

Adama bakınca bir top erkek görüyorsunuz. Kollu, bacaklı, kıllı, Nur'un topu gibi bir erkek. Davranışları, konuşması, sesi, bakışı, kısaca her şeyi tam bir erkek. Adem oğlu adem. Ondan her çay isteyişimde mutluluk sarar beni. İstedğim çayı bana uzatmak için hem tepisini, hem de kendi eğilmez erkek vücudunu önümde eğerek bana çay servisi yaptığında nasıl sarhoş edici bir duyguyla titrerim. Anlatamam. Böyle adamların evde kadınlarına yaptıkları böyle işleri dışarıda bana ve benim gibi nice kadına yapmaları ne güzel. Keşke karısı da bu ana tanık olsa da sünepe kocasının bu halini de bilse. Muhtemel ki bu adamlar evde aylar, dayılar, patronlar. Diyeceksiniz ki kapitalizm, para vs var işin ucunda. Olsun. Ne olursa olsun.

Bu sünepelerin bir kısmının üzerindeyiz ya. Geride kalan kısmının da üzerine geldik mi, değme keyfime! Kaldığım yerden devam edeyim. Ya da daha genci geliyor. Abla çayınız diyerekten masama bırakıyor. Saygılı, biraz da mahcup. Ama yemezler. Çünkü bunlar sokakta erkek kesiliyorlar. Laf atmalar, şarkı söylemeler, omzunuza hızla çarpmalar, aşağılıkcasından sırtmalar. Kadını incitmek için ayarlanmış erkek taktikleri. Bunları bildiğimden ve bol bol yaşadığımdan, hâkim erkek vücutlarının önümde bir çay için eğilmesinden haz duyuyorum. Ya da masanızı silebilir miyim diye müsaade istemelerinden. Elimde değil. Acayip zevk alıyorum ben erkeklerin kadınlara hizmet etmelerinden. Kabası kibarı, tiplisi tipsizi, esmeri, sarışını, Allah ne verdiyse, bilgisayar başında insanlıktan çıkacağına, şöyle iki bulaşık çalkalasa ya da sıcak bir kahveyi tütüre tütüre kadına götürse de insan olsa fena mı olur? Olmadı, şu sıcak yaz akşamı buuzzz gibi bir karpuzu kesip hayatım karpuz hazır diye seslense sesi mi kısılır? Cafe'de, evde, sokakta, okulda, iş yerinde... Nerede olursa olsun. Erkekler kadınlara hizmet mi ediyor, değme keyfime... Mesela yanımda tamı tamına beş adam çalışıyor. Ve bu adamlar temizlik ve hizmet meseleleriyle meşguller. Elleri bezi alıp cama aynaya yönelince hayata nasıl kahrediyorlar. Görüyorum. Görüyorum ama gözümün önünden gitmeyen bir başka görüntü de böyle milyonlarca kadının olduğu. Çocukların, kocaların, ailelerin pisliğini temizleyerek hayatlarını sürdürmeye mahkûm edilen milyonlarca kadın. Peki onları kim düşünüyor? Diyeceksiniz ki kısasa kısas mı?

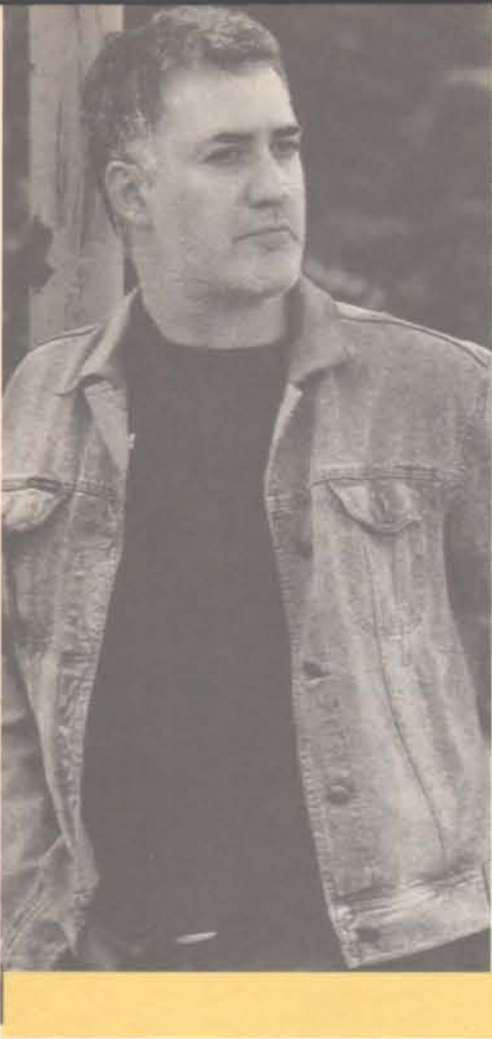
Kadınların sadece ev içinde değil dışarıda da çalıştıkları zamanımızda biz kadınların da sevgililerinden beklentileri farklılaştı haliyle. Mağaralarda ikâmetten bu yana değişmeyen küt beyinlilere bakmaz oldu şimdiki kızlar. Artık erkeklerde aranılan özelliklerin başında hamarat ve tez canlı olmaları geliyor. Kırılan prizi, patlayan ampulü, su damlatan musluğu tamir etmeyi öğrendik çoktan...

Asla! Ruhumun derinliklerinde erkeklere karşı epeyce fitne fesatla doluyumdur. Onlara inanmam. Beğenmem. Beceriksiz bulurum. Bir erkek düşmanlığı sarmış beni sormayın göitsin. Böyle de bir haldeyim işte. Ne yapayım beni de onlar çıldırttı, tıpkı tüm kadınları çıldırtıkları gibi.

Hani hep deriz ya, devrim olacak, kadın erkek arasındaki bu ezme ezilme ilişkisi ortadan kalkacak. Özgürlük falan. Böyle bir dönemin hayaliyle yaşarız. Bunun için uğraşırız. Elbette benimde nihai hedefim, hayalim devrim. Özgür günler yaşamak. Ancak dedim ya bende biraz fitne fücür var diye. İşte o yanım tam da burada hortluyor. Diyorum ki, hani o devrim kısmı gelmeden önce bir ara aşama olsa. Şöyle küçücük bir zamancık. Ucundan bir fırsatçık. Devrim öncesine sıkıştırılmış bir ara bölüm. Adamlara evi silip süpürtecek, çocukları tam gün baktıracak, yemek pişirecek, çamaşır ütölettirecek, sağa sola atılmış kadın çamaşırını toplattıracak, alışveriş yaptıracak kadar... Sonunda bu bir kamera şakasıydı dedirtecek bir parça zamana ihtiyacımız varmış gibi geliyor. Çünkü adam kısmı çabuk unutturmuş. Güzel günlere başlamadan evvel şöyle birkaç bölüm tersine dünya çeksek fena olmaz diye düşündüğümden. Hafızayı zinde tutmak için. Kadının da, erkeğin de. Benimkisi insanlık için ufak bir çabadan öteye bir şey değil. Ne öneriyorum. Devrim öncesi erkekler için bir "sınıfsızlık hazırlık süreci". Takdir edersiniz ki her adam devrime aynı tepkiyi veremez. İş sağlama almak gerek. Toparlarsak. Hayat bu, çok kısa. Her şeyi göreceğiz diye kural yok. Ama seçtiğimiz adamların da bizim için biraz yol olduklarını görsek fena olmaz artık.

Düşünün, akşam eve vardığınızda hazırlanmış bir masa. Ütülenmiş elbiseler. Karnı doyurulup uyutulmuş bir çocuk. Tüm bunların üzerine de sıcak bir çay iyi gider. Eee çay bu. Kendiliğinden masanıza gelmiyor ki! Ya siz, ya sevgiliniz getirecek. Tercih sizin. Benden söylemesi!

KONUŞMAK için en azından günlük gazete okumuyor ve düzenli haber dinlemiyorsanız iletişim kurmak için yeterli değildir, yeni tanımları bilmiyorsanız siz onların konuştuklarından anlamayacaksınız onlar da sizden sıkılacak. Mütemediyen öğrenmek zorunda olduğumuz trendy tanımlar, moda konular var. Bu dağarcıkla hayat kovalanır gibi değil yani. Son günlerde metroseksüelleri tanımaya çalışmak için az mı uğraştık? Şu günlerde “adamlar” dünyasına yeni tanımlar katıldı “seri poligami mi yoksa seri monogami mi “ hangisi kafamıza yatıyor onu tartışacağız. Bu tanımları Vatan Gazetesi Pazar ekinde Dilek Önder’ in köşesinden edindim. “Birden fazla aynı kadınla sürekli ilişki mi, yoksa hep farklı kadınlarla mı ilişki kurmalı?” Anlamışsınızdır üç ya da dokuz kadınla devamlı birlikte olmak “seri monogami”, her seferinde farklı kadınlarla birlikte olmak “seri poligami” imiş. Bunların avantajları ve dezavantajları vardır mutlaka. “Seri monogaminin” avantajları, güven veriyor musunuz?, hijyen misiniz?, yattığınız odaya gizli kamera yerleştirir misiniz? “adamın” hayatına müdahale eder misiniz? Gibi soruların cevapları bir “adamlar” sürekli görüyorsanız az çok bilinebilir. Dezavantajları; bu kadınlar bir zaman sonra birbirlerini fark edebilir, “adam” hepsine birden alışabilir. Bill Clinton, David Beckham, İbrahim Tatlıses “Seri monogamici” ünlülerden birkaçı. Bu seri katillerin neden evlendiklerini de yeni yeni anlıyorum (gerçi İbrahim Tatlıses, başına gelebilecek en kötü şey gelmiş tüm seriye alışmış hepsiyle evlenmek istiyor ve de dertli, “eski kadınlar kadın değil miydi onlar cefakârdı, fedakârdı bunlara göz yumardı,” deyip duruyor.) Bu adamlar evlilikleri şirket ortaklığı gibi görüyor çünkü bir süre sonra ya da (zaten önceden de) evlendikleri kadınlar da bu ortaklıktan kazanç sağlıyorlar, toplum

yorum
Devrim Gökçek

delikanlılığın kaç dolar eder, şu bendeki aşk olmasa

içinde de evli çiftler olmaktan dolayı prim yapıyorlar. İnsanlar da bu evlilikleri kendilerinininki gibi düşünüyor ki, “Hillary’nin ekonomik özgürlüğü de var neden kocasını terk etmiyor?” Sorusunu tartışmışlardı. Bu konudan da çıkamayacağımı hissedip evlilik anlaşmalarının toplumun kültürüne ve ekonomik yapısına ve de kişilerin hayattaki duruşlarına göre farklılık gösterdiğini söyleyip, bundan sonraki günlerde de evlilik isimlerinin türeyeceğini onları tartışacağımızı söylemekle yetiniyorum. Tam evlilik. _ evlilik, %100 evlilik gibi. Kafamı karıştıran şeydir bu anlaşma. Aşkın, verem ettiğini kara sevdaya dönüştüğünü filmlerde gördük ve istedik ki öksürüğümüzün mendilde bıraktığı kan lekesi olmasın. Telefondaki dost sesin aslında dost olmadığını ‘adam’larımızı baştan çıkarmanın zaten “kahpe” olduğunu da, o kadınlarla savaşmazsak veremden öleceğimizi öğrendik. Ama sonra ne oldu biraz gözyaşı ve çabadan sonra ‘adam’larımıza kavuştuk, evlendik, bir ömür mutlu olduk. Filmler siyah beyazdı, mesaj da modern çağın mesajı. Başlık parası yok, görücü usulü de değil, aşık oluyorsun evleniyorsun. Modern çağ dediğin nedir ki ondan büyük küresel dünya var. Bu dünyada evlilik anlaşmaları var. Seri monogamici Hakan Uzan’ın, Yeşim Salkım’la aralarında yaptıkları evlilik kontratlarıyla az mı meşgul olduk. Tek dışarı çıkan evde kalana bilmem kaç bin dolar ödeyecekmiş ki bu fikrin asıl mucidi Jennifer Lopez’dir. Küreselleşme işte dünya küçüldü, mesafe kapandı ya benzemeye başladık. Neyse konumuza dönelim;

Seri poligami...

Seri poligami: Kötü tarafını bulamadım gizli kameraya çekmediğiniz ve şantaj yapmadığımız, hijyene de dikkat ettiğiniz sürece çok eğlenceli. Seri poligamici ünlüler Mehmet Ali Erbil (ki kendileri diğer guruba da girer), Kaya Çilingiroğlu, Rafet El Roman, Tamer Karadağlı ki taş fırındır kendileri ve tabii ki Türk erkeği döver/sever, aldatırgillerden. Ve fakat bu günlerde ayın, güneşin açısından kötü etkilenmiş

Tamer Karadağlı’nın seks kasetlerinin ortaya çıkması ve kendilerine yapılan şantaj olayıyla bütün bakışlar Birol Güven’e çevrildi. Güven, Pinar Altuğ’u kocasından ayrılıp, sevgili bulduğu için diziden uzaklaştırmıştı. Ama taş fırın erkeğinin içinde olduğu durumun dizideki karaktere aykırı bir tarafı var mıydı ki? Taş fırınlık bu değil miydi zaten. Aldat, açığa çıkınca, “ben erkeğim, delikanlıyım,” de. Karından özür dile. Ne ala memleket...

olacak, çok şanssız günler yaşıyor. “Niye ben, niye ben?” diye soruyordur kendisine. Anlaşmalar baştan sağlam yapılmış ve anlaşma ona göre sağlanmışsa “adam”ın halvet durumunun basına yansımaları sadece, evliliklerin ‘modern çağda’, “aşkla” yaşanıyor gibi olduğuna inananları hayal kırıklığına uğrattı. Oysa kadın, “adam”ın başka kadınlarla birlikte olduğunu sadece kendi bilse (belki de hep biliyordu). Diğer taraftan “adam”ın yaptığı, kocasına gerçekten aşkla bağlıysa kadını, ailesi karşısında dostları karşısında, kadınlık gururu karşısında küçük düşürmekten başka bir şey değil.

İki gönlün bir olduğunda samanlığın yuva görüldüğü inancının yaşandığı zamanlar geride kaldı (iyi de oldu). Sonra psikologlar, sosyologlar aşkın ömrünün üç yıl sürdüğünü, sonraki zamanlarda alışkanlığa döndüğünü, süreyi uzatmak için neler yapmamız gerektiğini anlatıp durdular. “Kocanızı temizlik kıyafetinizle karşılamayın, saçınıza başınıza dikkat edin, ütüsünü ihmal etmeyin, arada sırada dışarıda randevulaşın sinemaya gidin, sonra da eve ayrı ayrı girip evde en az zaman geçiren çok zaman geçirene kapıyı açsın” gibi. (Ev içi emek, aile yapısı diye devam edilesi bir yerdeyim buradan acil çıkmam lazım)

İlişki uzmanı Mehmet Ali Erbil bu konu üzerine, “Arzu Balkan haysiyetli davranıp evliliğini bitirmeli, evlilik kutsal bir kurumdur,” demiş. Haysiyet kelimesi kimlerin ağzında dolaşıyor görüyorsunuz. Hangi grupta olursa olsun ünlüler bu hayatın içinde pişene kadar bir takım zorluklar çekiyorlar tabii, bakın İbrahim Tatlıses’e tam olmuş. Ünlü olmanın da zorlukları var, oysa ünsüzler; kaç komşumuz hangi yakınımız, kaç aşkımız Tamer Karadağlı, kaçımız Arzu Balkan’ olmadık ki. Şimdi bu tamerler Tamer” e çok üzülüyorlar eminim. Ne de olsa bu “adam”lar yedikleri haltın yanlarına kâr kalmasına çok alıştılar. Tabii bizim de sesimizi çıkarmamıza. Yok öyle yağma!

Joan Baez: ben güçlü bir kadınım!

Caz Festivali kapsamında Joan Baez'in İstanbul'a geleceğini duyduğumda, daha önceki gelişlerinde onu dinleyemediğim için, bu kez mutlaka konsere gitmeliyim diye düşünmüştüm. Gençlik yıllarımda billur sesli protest şarkıcısını plaktan, kasetten değil, konserinde canlı olarak dinlemek istiyordum. Ama emin olun, onunla aynı odada oturup konuşabileceğim aklımın ucundan geçmemişti. Yaşı 40'ın altında olanlarınız için J.Baez adı, güzel bir ses ve duyarlı şarkılardan başka ne ifade eder bilmiyorum ama, 1970'li yıllarda genç olanlar için bunlardan çok daha fazlasıdır o. Gencecik, uzun saçları uçuşarak her protesto eyleminde gitarıyla yer alan, Bob Dylan'la birlikte birbirinden güzel şarkılara imza atan, dünya gençliğinin kahramanlarından biriydi J. Baez.

O yıllara ait anılarımda, lise ve üniversite günlerimin isyan, boykot, yürüyüş eylemleri, başka marş ve türkülerin yanı sıra onun sesiyle de özdeşleşmiş gibi. "We shall over come..." şarkısını onun sesine eşlik eden binlerce kişiyle birlikte söylemek, bir yandan da Vietnam Savaşı'nı protesto etmek.. Ya da lisedeyken, bir boykot günü, her şeyimizi kısıtlayan idareye inat hoparlörlerden bangır bangır Ruhi Su, Rahmi Saltuk, türküleriyle birlikte İnti İllimani, Joan Baez, Bob Dylan şarkıları çalmak... Beyhan telefonda J.Baez'le röportaj yapmayı isteyip istemediğimi sorunca, şanssıma inanmadım. Ama ben, "evet," dedikten sonra o kadar uzun bir süre haber çıkmadı ki, günlük işlerin koşuşturması arasında ben bu röportaj işini unuttum gitti.

Ve bir gün öğleden sonra 2'de, ben işlerin kesatlığından yararlanıp eczanede boya yaparken telefon çalıp da, "Joan Baez'le röportaj yapmak için bugün saat 5'te Zeynep Oral'ın evinde olmanız gerekiyor," dendiğinde, elimdeki

boya fırçası ve yüzümdeki boya lekeleriyle kalakaldım. Fotoğrafı kim çekecek, ben şimdi ne soracağım, ay üstüm başım ne kadar da paspal ve boya lekeleriyle dolu gibi standart panikleme soru ve sorunlarını atlatıp yola koyulup, yoldan fotoğrafları çekecek olan Özlem'i alıp Zeynep Oral'ın evine vardığımızda, ikimiz de saatin farkında değildik. Bomboş ve sessiz evde, Zynap Oral olanca nezaketiyle toplantının saat 5'te olacağını, Joan Baez'in uçak yorgunluğunu atmak için dinlendiğini, kendisinin de henüz hazır olmadığını, ama bizim (tam bir saat erken de olsa) hoş geldiğimizi, oturup bir şeyler içmemizi söylediğinde saate bakmayı akıl ettik ve iki adet "kızıl derili" oluverdik.

Neyse, diğer basın mensupları da gelip toplantı başlayana kadar yanaklarımızın kızarıklığı biraz olsun geçmişti.

Joan Baez, klasik basın toplantılarından bıktığı, daha samimi bir ortam istediği için hepimiz bir arada, önümüzde meyve ve çerez tabakları,

İstanbul Caz Festivali'nin bu yılki konukları arasında Joan Baez de vardı. Dergide ve çevremizde bunca hayranı varken bu fırsat kaçırmazdı elbette. Özellikle belli bir kuşağın kadın ve erkekleri için önemli bir figür Joan Baez. Nazan, Joan Baez'le buluşmayı heyecanla bekledi. Muradına erdi. Buluşmasını da öncesiyle sonrasıyla ve tüm heyecanıyla **Pazartesi** ye yazdı...

elimizde içeceklerimizle salonda koltuklara kurulduk. Ama öncesinde tek tek hepimizle tanışıp selamlaştı.

O kadar genç ve güzel göründü ki gözüme. Gülüşü sıcak ve içtendi. Gençliğindeki o upuzun saçlarının tersine kısıcaktı saçları ve kırışmıştı.

Sorulan soruların çoğu, özellikle de toplantının başlarında, onun dünya görüşü ve politik duruşuyla ilgiliydi.

Öncelikle geçmişte toplumsal mücadelelerde oynadığı, neredeyse bir gençlik lideri rolü oynamasıyla ilgili bir soru soruldu. Verdiği yanıt ilginçti. "Ben yalnızca doğru yetenekle, doğru zamanda ve doğru yerdedim. Bir başkası da olabilirdi. Benim şarkılarımla yaptığımı, şimdi Micheal Moore, filmleriyle yapıyor." Bush hakkında "beyinsiz bir kukla" tanımını kullanan Baez, ülkesinin hükümetinin yaptığı bunca rezillik yüzünden, kendini bütün dünya insanlarından özür dilemek zorunda hissettiğini ve özür dilediğini de söyledi.

Müziğin toplumsal bir değişim yaratıp yaratamayacağı sorulduğunda, "Müzik kendi başına bir değişim yaratmaz, ancak duyguları anlatıp, coşkuları harekete geçirir. Ve birlikte hareketi sağlar," dedi. Bunca zamandır savaş karşıtı mücadelelerde ve insan hakları mücadelesinde aktif yer aldığını, bundan sonra ne yapmayı düşündüğünü sorduğumuzda ise, "Peki siz ne yapmayı düşünüyorsunuz?" karşı sorusunu sordu.

Irak savaşı hakkında hissettiklerini sorduğumuzda, "Benim çocukluğum Irak'ta geçti. Ailemle birlikte oradaydık. Ailemin dinsel inanışları nedeniyle yetiştiriliş tarzımdan dolayı, kendimi bildim bileli şiddet ve savaş karşıtı olmuşumdur. Şimdi orada yapılanlar içimi acıtıyor," dedi. Türkiye'nin savaş, AB gibi konularda nasıl davranması gerektiğini

düşünüyorsunuz gibi bir soruya ise, "esas Türkiye insanı ne düşünüyor, siz ne düşünüyorsunuz?" diye yarı espri yarı eleştiri içeren bir yanıt verdi.

Uzun bir aradan sonra çıkarttığı yeni albümü "The Big Chord on a Dark Guitar" hakkında sorulan bir soru üzerine genç müzisyenlerle çalışmaktan çok hoşnut olduğunu, bunun kendisini genç ve dinamik hissettirdiğini söyledi. Kendisine feminist olup olmadığını, feminizm hakkında ne düşündüğünü de sormayı ihmal etmedik tabii ki. Yanıtı, "Hiç bir zaman feminist olup olmadığını düşünmedim. Olduğum gibi davrandım. Ama bir şey var ki ben GÜÇLÜ bir kadıyım, hep öyle oldum ve öyle davrandım," oldu. ABD'de, kürtaşı yasaklayan yasaya karşı yüz binlerce kadının katıldığı yürüyüşü sorduğumuzda ise, yürüyüşe katılmadığını, ama kadınların bu eylemini doğru bulduğunu ve desteklediğini söyledi.

Şimdiye kadarki politik duruşunu sürdürüp sürdürmeyeceğini, bundan böyle de toplumsal mücadelelerin içinde yer alıp almayacağını sorduğumda, "Ben bugüne kadar hep üstüme düşeni yaptım. Ama artık biraz dinlenmek ve çoktan yapmış olmam gerekeni yaparak aileme zaman ayırmak istiyorum. 95 yaşındaki annemin

kalçasına kalça kırığı nedeniyle platin takıldı. Onunla ilgilenmek istiyorum. Oğlum büyüdü, bir torunum var, onunla ilgilenmek, oynamak istiyorum. Elbette yine bana düşen bir şey olursa yaparım, ama artık biraz da dinlenmeliyim," diyen Baez, hâlâ bu enerjisi nasıl ve nereden bulduğunu ise şöyle açıkladı: "Ben iki çeşit meditasyon yapıyorum. Biri bildiğimiz, insanın kendi içine dönerek, dış dünyaya kendini kapatarak yaptığı meditasyon, diğeri ise bunun neredeyse tam tersi olan farkındalık meditasyonu. Etrafımda olan biten her şeye kendimi açıp, onların farkına varıp, onlarla birlikte olarak onları kabullenme meditasyonu. Bir de evimin bahçesindeki iki yüz yıllık meşe ağacına tırmanıp, onun üstünde kitap okumak da beni çok dinlendiriyor." (Nedense bu sözler üzerine aklıma "Portakal Ağacında Oturan Kadın" geldi.)

Gerçekten, Joan Baez'den çevresine olumlu bir enerji, neredeyse mistik diyebileceğim bir huzur aurası yayılıyordu. Ayrıca upuzun bir uçak yolculuğundan sonra hemen hiç dinlenmeden, olanca güler yüzlülüğü, sakin sabırla saatlerce bizimle sohbet etmesi de ne denli enerjik ve güçlü olduğunun bir kanıtıydı.

Röportajlar arasında kısa bir mola verildiğinde, hepimiz onunla özel konuşma telaşına düştük. Ve birden genç "fan"lar gibi ellerimizde son albümü, imza kuyruğuna girdik. (Ben bir imzayı CD'ye attırdım. Bir imzayı da Pazartes'i'nin Haziran sayısının üzerine. Yani iki imzayla diğer basın mensuplarını solladım!!!)

Tüm sorular belki henüz sorulmamıştı ama Zeynep Oral, Joan Baez'in gerçekten yorgun olduğunu ve dinlenmesi gerektiğini söyleyerek toplantıya son vermemizi rica etti. Toplantıyı bitirdik bitirmesine ancak, orada bulunan hiç kimse kolay kolay gitmek istemiyordu. E, bu da normal, yaşayan bir efsaneyle her gün konuşamıyor ki insan. Baş başa fotoğraf çekirme ricalarını da kırmayan Joan Baez biz oradan ayrılırken hâlâ sakin ve güler yüzlüydü.

Evet, gençliğimin tanrıçalarından biriyle tanıştım, konuştum ve hâlâ onu beğenmeye, sevmeye devam ediyorum. "Eski" arkadaşların yarattığı bunca hayal kırıklıklarından, etrafımdakilerin geçirdikleri dehşet verici "değişim ve dönüşüm" sonrası aldıkları yeni biçimler yüzünden kalemini kırdığım dostluklardan sonra ne kadar iyi geldi bana bu hayal kırıklığı yaşatmayan karşılaşma bilemezsiniz.

Lilith'in kızları

Kadınlardan oluşan Lilith ilk albümleri Göğün Yarısı ile hepimize merhaba dedi. Lilith'in kızları, 17 Ağustos'ta Beyoğlu Nane Sokakta Seyr-i Mesel Tiyatro Salonu'nda ilk konserini verecek.

Pazartes'i'nin kapısından günün değişik saatlerinde kimin gireceği belli olmaz. Bir bakarsınız kargo, bir bakarsınız Eskişehir'den, İzmir'den bir abone, bazen yazı getirmiş kadınlar, bazen tezi için yardım isteyen kadın ve erkekler ya da hiç olmadı bize feminizm dersi vermeye gelmiş bir kısım erkek arkadaşlar. Geçtiğimiz Lilith ismini verdikleri müzik gruplarıyla ellerinde ilk albümlerinin afişiyle bir müzisyen kadın grubu çaldı kapımızı. İlk albümleri yeni çıkmış. Göğün Yarısı. Tanıştık. Hoş beş ettik. Sonra bir daha uğradılar. Albümleri henüz piyasaya çıkmadığı için getirememişlerdi bize. Olsun bir basın bildirisiyle ve Lilith'in öyküsüyle gelmişlerdi bu kez. Bir de tanıtım konserlerinin davetiyesiyle. 17 Ağustos'ta Seyr-i Mesel tiyatro salonunda yapacakları ilk konseri. Marmara Depreminin de yıldönümü olan o meşum tarihte uygun olan bütün kadınları konserlerine davet

ediyorlar. Beş kadından oluşan grup, neden Lilith ismini aldıklarını sorduğumuzda Lilith'in efsanevi öyküsüyle yanıtladılar sorumuzu. İşte Lilith'in öyküsü: "Lilith Hz. Adem'in Havva'dan önceki eşi. Yani ilk kadın. Tanrı Adem'le Lilith'i balçıktan yaratır. Onlara kendi

nefesinden ruh verir. Adem ve Lilith birbirlerine eş olurlar. Gel zaman git zaman, Adem'in üstünlük ve ayrıcalık isteğine Lilith, "tanrı ikimizi de eşit yarattı," diyerek itiraz eder. Lilith tartışmada Adem'in kendisine şiddet kullanacağını anlar ve ondan kaçır. Adem'in Tanrıya Lilith'in kaçtığını söylemesi üzerine tanrı Lilith'le görüşür. Tanrı bu görüşmede Lilith'den o kadar etkilenir ki ona gizli adını söyler. Tanrının gizli adını bilmek önemli bir güçtür ve Lilith Tanrıdan ona kanat vermesini ister. Tanrı ona kanat verir. Lilith uçarak Kızıldeniz'e gider ve orada yaşamaya başlar..." Hikâye sürüp gidiyor. Devamını araştırabilirsiniz ya da 17 Ağustos'ta Lilith'in kızlarından dinleyebilirsiniz.

BARIŞAROCK

Geçen yıl Eylül ayında Rock'n Coke Festivali'ne alternatif ve en güzelinden bir karşı duruş olarak gerçekleştirilen, küresel güçlere toptan hayır diyen BarışaRock Festivali için geriye sayım başladı. 21-22 Ağustos tarihlerinde Sarıyer Mehmet Akif Ersoy Piknik Alanı'nda gerçekleşecek etkinlikler konserlerle sınırlı değil.

İstanbul'un her köşesi ayrı bir festival ve konser haberi ile 'yıkılıyor' bugünlerde. Etkinlikler birbirini kovalıyor, aynı akşam şehrin dört bir yanında yapılan accayip konserler dinleyicileri kararsızlığın doruklarına çıkarıyor.

Ağustos ayı da yaz geleneğini bozmadı. Ay sonuna doğru çakışan iki festival var ki, durumları, ilişkileri son derece özel. Mesele burada sadece iki konserin, iki ismin, iki festivalin çakışması değil, daha derin manaları var. Türkiyeli küreselleşme karşıtlarının, 'temiz' şarkılar dinlemek isteyenlerin, birşeylerin farkında olan ve bunu da göstermek isteyenlerin konserleri; dramalar, film gösterimleri, atölyelerle süsledikleri şarkılı bir oyun. Barışa Rock'tan bahsediyoruz.

Neler olacak, ne zaman olacak diyenleri ayrıntılı bilgiler için aşağıya alalım. Geçen yıl 6-7 Eylül tarihlerinde, Rock'n Coke'a alternatif ve onun 'yerli işbirlikçilerine' bir karşı duruş olarak, otuzdan fazla müzik topluluğu ve binlerce dinleyicinin katılımı ile gerçekleşen BarışaRock Festivali'nin ikincisi, yine Rock'n Coke ile

eşzamanlı olarak 21-22 Ağustos tarihlerinde gerçekleştirilecek. Festival kapsamında iki gün boyunca çeşitli sivil toplum örgütlerinin standlarını ziyaret etmeniz, boyama, heykel, tiyatro atölyelerine katılmanız mümkün. Film gösterimleri, müzik, kadın ve savaş konularında da toplantılar da yapılacak. Festivalin 'kokakola' gibi dev olmasa da BirGün Gazetesi, Barış İçin Sinema Girişimi, Eğitim-Sen, Film Kolektifi, Petrol-İş, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sofarg birimi, turnusol.net, Uluslararası Af Örgütü, Yol-İş ve İstanbul Tabipler Odası gibi önemli destekçileri var.

BarışaRock, rock müzisyenleri ve dinleyicilerinin yer aldığı, katılmak için de barışçı olmak dışında şartın olmadığı kolektif ve en önemlisi gönüllü bir çalışmanın ürünü. Dediklerine göre 'Kokakola'nın festivali bahane olmuş bir araya gelmelerine. Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu

(BAK) çatısı altında hareket ediyorlar. BAK'ın doğası gereği bir partiye, bir örgüte bağlı değil, gönüllü olarak çalışıyorlar. Kolektif olarak 'politik' sayılabilecek (!) tek amaçları, barış dolu bir dünyada şarkılar söyleyebilmek.

Festivalin bu yılki sloganı savaştan kaçarak yok etmekte olduğumuz dünyadan başka gidecek yerimiz olmadığını hatırlatmak düşüncesi ile 'Evimiz Dünya' olarak belirlenmiş. BarışaRock gönüllüleri tarafından düzenlenen etkinliklerde görev alanlar ve yerli gruplar para almıyor, yalnızca yurtdışından gelen toplulukların yol ve konaklama masrafların organizasyon tarafından karşılanacak.

Moğollar, Mor ve Ötesi, Bulutsuzluk Ötesi gibi kırka yakın grubun konser vereceği Barışa Rock için gönüllerimizin sultanı Manu Chao'nun gelme ihtimali de mevcut duyduğumuza göre.

Ne var, ne yok?

1. Sokak tiyatrosu (Anatole)
2. Tiyatro atölyesi (Mahşer-i Cümbüş)
3. Graffiti atölyesi
4. Resim atölyesi
5. Şiir atölyesi (Birçok barış yanlısı şair..)
6. Film atölyesi (Bilgi Üniv. Sinema Bölümü-Ethem Özgüven)
7. Yıldızlar altında sinema ve belgesel gösterimi (Film Kolektifi)

Kimleri dinleyebileceğiz?

Abraxas, Akın Eldes, Arkabahçe, Bulutsuzluk Özlemi, Çamur, Cavit Murtezaoğlu, Crush (Gürcistan), Dirty Black, False In Truth, Gür Akad, Gökalp Baykal, ihtiyaç molası, Infected, IQ, Işğın

Yansıması, Kara Güneş, Karakedi, Kep, Kronik, Metro, Moğollar, Mor ve Ötesi, Objektif, Oyuncak Araba, Soul Sacrifice, StukaEx: Teneke Trampet, Tibet Ağırta, Turgut Berkes, Unplayed, Vedat Sakman, Version Forward, Yol Arkadaşları, Zardanadam

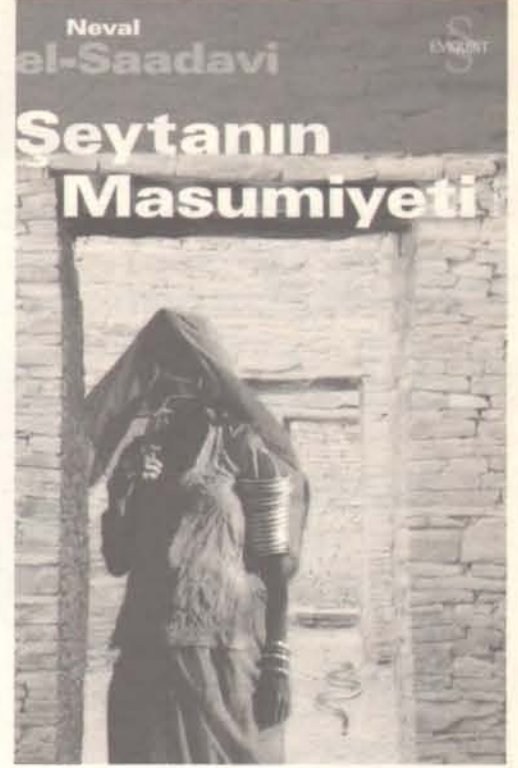
Bilet bilgileri

15 milyon lira olan biletler; Beyoğlu Karga, İstiklal Kültür Merkezi, Mephisto, Metropol, Ada Kültür, Semerkant, Köstebek, Beşiktaş Pena Müzik, Aksaray Ezgi Müzik, Kadıköy Seyhan Müzik'te satılıyor. BarışaRock'ın web sitesi ve barisarock@yahoo.com adresinden ya da 0212 243 89 57 numaralı telefonda gönüllülere ulaşabilirsiniz.

şeytan kadınlar

Daha önce Kadının Cennette Yeri Yok diyen Mısırlı feminist yazar Neval el-Saadavi'nin son romanı Şeytanın Masumiyeti, bir akıl hasta nesinde karşılaşan iki kadını anlatıyor. Çocukluk arkadaşı olan Nergis ve Ganat, yetişkin olarak tekrar görüştiklerinde Sarı Saray denilen hastanededirler. Ganat "deli" olduğundan kapatılmıştır Sarı Saray'a, Nergis ise hemşirelik görevini sürdürmesi için. Çocukluklarında en değerli hazineleri olan kızlık zarı yırtılmasın diye zıplayamayan bu kız çocukları, her geçen gün daha fazla hissederler baskıyı. Sıradan bir biyolojik durum bile bir kâbus gibi yaşanmaktadır, "Dersin bitiminde zil çaldı. Oturduğu yerde öylece kalakaldı, kalkmaktan korktu, çünkü kalkar kalkmaz baçağından aşağı sicim gibi akan sıcak kanı hissedeceğini biliyordu. Bir yılanın kuyruğu kadar yumuşaktı. Ayakkabısının içinde gözden ka-

yboldu ve kırmızı mürekkep rengindeki bu sıvı çoraplarını ıslattı. Etrafına bakındı, görünürde kimsecikler kalmadığı zaman tedirgin bir tavırla duvar dibinden, çantasıyla formasını kapmaya çalışarak yürüdü." Bu yersiz suçluluk duygusunu çocukken yaşayan kadın, bir gün "hayır" derse, elbette "düşmüş bir kadın, orospu" olarak adlandırılacaktır. Kaçınılmaz olarak ise, namus lekesinin tek çaresinin, suç gibi taşınan bedenden çıkacak kan olmasıdır. Neval el-Saadavi sadece İslam ve diğer tek tanrılı dinlerde değil, Mısır'ın folklorunda da yer alan "kadın-şeytan" mitinden; tüm Havva kızlarının, erkeği günaha-kötülüğe iten şeytanla özdeşleştirilmesinden hareketle kahramanına "şeytan" der. Şimdi Saadavi'nin günahlar ve sevapların kısıkcı altındaki kadın kahramanları el yordamıyla çıkışı yolu ararlar.

*Şeytanın Masumiyeti, Neval el-Saadavi
Çev. Devrim Denizci,
Haziran 2004
Everest Yayınları, 178 sayfa.*

"Beni Odana Götür" diyor, **Bakire Kızlar ve Öteki**'nin yazarı Neşe Cehiz. **İnkılap Yayınevi**'nden çıkan kitap on bir öyküden oluşuyor. Ama zannetmeyin ki, öyle her telden okuyacağımız öyküler var bu kitabın içinde. Yazar yalın ve kendine has üslubuyla, yine hayatın içinden ama bu kez tıpkı **Bakire Kızlar ve Öteki**'nde olduğu gibi bir cinse, kadınlardan sonra erkeklere yöneliyor ve kaleminden erkeklerin tarafından bakarak, onların hayatlarını deşifre ederek oynatıyor, belki de silahını çekiyor erkeklere. Neşe Cehiz, anlattığı bu öykülerle bizlere, zaman zaman küçük tüyolar veriyor,

erkeklere rağmen gerçek öyküler

bazen de büyük sırlarını açıklıyor erkeklerin. Yaşadığımız erkek egemen dünyanın içinde erkekler çoğu zaman canımızı sıkıyor, acıtıyor tenimizi, yüreğimizi; entelinden, şehirlisine, beyaz türküden, metroseksüeline aslında adamların kafası çok değişmiyor, çoğunun bilinçaltında törpüleyemedikleri, maçoulukları sürüyor. Neşe Cehiz ise, "erkek egemen topluma rağmen benim erkek kahramanlarım, yaşadığımız maço toplumun değerlerini birebir yansıtmıyor," diyor. Haklı da. Onun öykülerini okurken erkeklerin çoğu zaman o öğretilmiş tüm duygulara, rollere rağmen; naif, çocuksu, trajikomik hallerini görmek mümkün. Bazen karşılıksız bir aşkın, bazen gemlenemez cinsel dürtülerin, bazen aldatma sonrası pişmanlıkların ardından aslında adamların düştüğü durumları, yüzünüzde hınzırca bir gülümsemeyle okurken, bir yandan da salya sümüşe karışabiliyorsunuz. Bu hikâyelerin gerçekliğine şaşırıyorsunuz çoğu zaman, ama gerçekler. Neşe Cehiz, anlattığı tüm öykülerinin ona anlatılan ve kendisinin tanık olduğu olaylar olduğunu da, her yerde altını çizerek söylüyor. O aynı zamanda yazar

olarak da, "yalnızca düşleyerek, kurgulayarak, anlatılar yazmak istemiyorum," diyor. Neşe Cehiz, **Beni Odana Götür**'deki öykülerin, cinsellik temalı ve müstehcen olmadığı gerçeğinden hareketle çıkmış yola ona göre, "Cinsellik davranışlarımızın temelinde yer alıyor çünkü. Bir yığın sakatlık ve dengesizlik bu en derinde yer alan yaşantımızdan kaynaklanıyor," haksız da sayılmaz.

Evet, yüzyıllardır kaleminden kadınların bedeni üzerinden oynatan, kadının bedeninin bir arzu nesnesi olarak gören, kadının bedenini deşifre etmekten hiçbir zaman kaçınmayan erkeklere rağmen, Neşe Cehiz'in öyküleri erkeklere inat, onların yaşamını anlatıyor bizlere ve aynen bizim hayatımızın içine de eden, güzel de kılan, erkekler kadar gerçek. Hani daha geçen gün terk ettiğin adamın seni kırdığı kadar gerçek hikâyelerin kitabı "Beni Odana Götür".

*Neşe Cehiz,
Beni Odana Götür,
İnkılap Kitapevi,
140 sayfa*

ruhum tumbul

Esin Özbek, Türkiye'nin en başarılı ve en çok okunan mizah dergilerinden Penguen'de çizen tek kadın. Kendisiyle çizdiği dünyası ile ilgili konuşmak üzere Büyük Londra Oteli'nde buluştum ve kapıdan içeri ilk adımımı attım...

"Büyük Londra Oteli'nin lobisinde buluşalım, ben orayı çok severim, hem çok güzel Türk kahvesi yapıyorlar," diyor Esin Özbek bana. Türk kahvesi onun için haklı bir talep, zira bir gece önce sabahlamış, bense Büyük Londra Oteli gibi ismi olan bir yere karşı belli bir önyargı besliyorum galiba, yerini öğrenmemde, bulmamada zor oluyor. Epeyce erkenden gidiyorum, aaa, "Duvara Karşı"nın çekildiği yer. Oturup gazete okumaya başlıyorum. Kılığımı kıyafetimi tarif etmişim, onu ise kendi çizdiği karakterden tanıyabilirim ancak. Şimdi çizdiği karakter, kısa, tumbul, pembe saçlı sevimlice bir hanım. Öyle dalmış gazete okurken, esmer, ince çok güzel bir hatun, "Haziran?" diyor. Ben dağılıyorum. Tamam pembe saçta ısrarcı değilim ama tumbulluk... "Ruhum tumbul" diyor bu durumla ilgili, zaten çizdiği karakter de kendisi değilmiş, içinde yaşayan birisiymiş. Biliyorum, sıg birisiyim, kız tabii o değil, ne alakası var... Sonra, beklediğimin aksine beni hiç yormadan hem kendisini, hem de, o

pembe saçlı tumbul kızı anlatmaya başlıyor. Zaten ikisi o kadar benziyor ki birbirine, içi dışı bir. Yirmi sekiz yaşında ama daha genç duruyor. Neyse, Mimar Sinan Üniversitesinde Heykel Bölümünde okuyormuş, dalı metal. Son senesindeymiş ama uzun zamandır okuyormuş yani. Araya giren onca iş gücü okulu bitirmesini engellemiş. Hem heykel yapmayı, hem çizerliği çok seviyormuş, ikisini de şişirmeye içi elvermiyormuş. O yüzden, dönem dönem birini dondurup birine asılarak devam ediyormuş. Mizah dergileriyle ilişkisi epey eskiye dayanıyor, dört-beş yaşına. Kendisini bildi bileli, emekli bir denizaltı subayı olan babasının aldığı mizah dergilerinden bugüne kadar, çizgilerle iç içeymiş. İlk çizdiği resimlerde de, kocaman kafalı, küçücük bedenli, ağzında sigara olan adamlar varmış. Sonra üniversitede, Parazit isimli bir mizah dergisinin de çalışmış. Arada Hıbrır'a gidip geliyormuş,

çizgileri yayınlanmamış ama, çok şey öğrenmiş oradan. Sonra Hürriyet'te çalışmış, yine torbasını doldurarak. Ama dedik ya, okul filan var, "hiç dersim kalmam," diyerek okula asılmış. Derken Penguen çıkmış, yeni soluk... Esin, epey bir aşındırılmış kapılarını ama o aralar sadece üçüncü sayfada tek karelik karikatürleri basılıyormuş. Derken bir şeker bayramı tatilinde, on gün çalışarak bir şey getirmiş Bahadır Baruter'e, ve bizim okuduğumuz öyküleri basılmaya başlanmış. "Hepimizin çok değişik durumları var, ama ben kâğıtla baş başa kalınca, çok çırılçıplak oluyorum, en içimdeki yer ortaya çıkıyor," diyor çizdiği şeyleri anlatırken. O, kadın çizerler dünyasında, kendini anlatma cesareti ni göstermiş nadir isimlerden. "bu bir içler dışlar çarpımı, çizdiklerim ve benim aramda." Çizdiği çöl, aslında kendi içindeki düş platosu. Öylesine büyük ki, sahra olamaz. Küçüklüğünden beri varmış içinde o çöl, ama ismini yeni koymuş.

Bir de tabii, öykülerde hep bahsettiği kız arkadaşları var: Beti ve Esra. Onlar, Büyük Londra Oteli'nin lobisinde içtikleri Türk Kahveleri ve bakmayı pek sevdikleri, aslında kehanetten çok tavsiyeler içeren fallarla, Esin'in dünyasını ve dolayısıyla çizgilerini çok etkiliyor. Sonra aynı evi paylaştığı kardeşi ve alt katlarında yaşayan, onlara süt içirmek için biberon alan komik, enerjik ve kendi deyimiyle "deli" bir annesi var. Yazdığı ya da çizdiği her şeyi ilk olarak annesi ve kardeşine okutuyormuş. Onların beğenmesi çok önemli. Zaten genelinde kendisine gelen maillere bakılırsa, çoğu kişi beğeniyormuş. Ama o yine de daha iyi olmaya çalışıyor ve özenli olmaya devam ediyor.

Beykoz da oturuyor kendini bildi bileli. Bakkalı, manavı, eczacıyı herkesi tanıyormuş, "in gece 11'de sigara iste, o kadar yani," diyor mahalle ilişkilerini anlatırken. Bel ağrıları için annesiyle yoga yaparken, konuşmak için uykudan uyandırdığı kardeşiyle kahve içerken ve çölünde yaşayan zavallı yalnız bir kuyuya üzülürken o hep aynı Esin. Her şeyi dinliyormuş, Yalın da, Sex Pistols da. Ama elektronik müziğe biraz daha meraklıymış. Beykoz'dan Taksim'e gelirken yolda hep müzik dinlemiş. Ama İstiklal Caddesi'ne geldiğinde kulaklıklarını çıkarıyor muş, çünkü buradaki insan sesini dinlemeyi seviyor. Ayağında, çocukluğundan beri hep aldığı, eskiyince de bağcıklarından evine astığı kırmızı Converse'leriyle aşındırıyor bu yolları, hepimizi dinleyerek. Ayakkabıları, bir de her çeşidinden bulunan asker yeşili bol cepli pantolonları var. Hatta dergideki arkada

şları "yav sen niye hiç etek giymiyorsun?" diye Esin'le dalga geçtikleri için bir gün gitmiş bütün dolabını darmadağın etmiş. Ama lise eteğinden başka etek bulamamış. Derken bunlar üç arkadaş alışverişe çıkmışlar, ama beğendiği gibi bir şey bulamamış. En sonunda böyle pembe, bağcıklı falan bir etek bulmuşlar. Neyse, Esin bunu giymiş ama bir türlü rahat edemiyormuş, çantasında pantolonu varmış, isterse değiştirebilirdiye. Tam eteğini çıkartmaya karar vermişken, küçük bir çocuk, "aaa, prenses eteği giymiş," demiş. Çıkarmamış eteği, çok mutlu olmuş. Bir ara gözüm dövmelemine takılıyor. Elindeki ni, on sekiz yaşındayken kendisi yapmış, son derece ilkel yöntemlerle. Sonra omzuna kendisi için çok önemli bir ismi Arapça yazmış. Kimsenin hayatına müdahale etmeyi sevmiyor, herkesi olduğu gibi kabul etmeye çalışıyormuş. İnsanları değiştirmeye çalışmaktan nefret ediyor. Özür dilemenin önemli olduğunu söylüyor, o rahatlıkla özür dilemiş. Akrep- Terazi burcu, sevgilisi yok (yazı iyice anket defterine döndü). Penguen'de çalışan tek kadın o. İlk gittiği günlerde çalışma arkadaşları kendilerini daha bir sansürlerlermiş. "Küfür ediyorlar, ama ne olacak, mizahçının küfüürü nedir ki, sevimli oluyor," diyor. Zaten sonraları alışmışlar birbirlerine. Zaten o daha çok genç ve kadın mizahçı olsun istiyor. Dergide en çok Doğan Güneş'ten feyiz alıyor. Bahadır Baruter ve Metin Üstündağ da etkilendiği isimler. Gençlerden Yiğit Özgür'ü, Ersin Karabulut'u, Umut Sarıkaya'yı, Serkan Altuniğne'yi, Emrah Ablak'ı ve Alpay Erdem'i çok seviyor. Esin Özbek'e kendisini tanıma şansını bana verdiği için, kendi çölümü ve Büyük Londra Oteli'ni keşfetmemi sağladığı için ve bana ismarladığı bir fincan çay için çok teşekkür ederim.

Feminist

Ansiklopedi

İfadesini almak: Argo. (Birisini) Dövmek hırpalamak. / (Birisini) Cinsel ilişkide kullanmak düzmek. İfadeyi alan özne erkektir.

İffet: TDK Sözlüğünde şöyle yer almaktadır **1.** Cinsi konularda ahlak kurallarına bağlılık, sililik. **2.** Namus. Kelime kökeni afiflik yani temizliktir.

İffetli: TDK Sözlüğüne göre, iffetini koruyan, silik, hafif kadın. Bu terim başlangıcından itibaren erkekleri kapsamaz. Bir kadına erkek egemen düzen tarafından itibar veren bir sıfattır. Aynı iffet yani temizlik kıstasları erkekler için geçerli değildir. Erkeklerin iffeti yattığı kalktığı kadınların olması, içki kumar vs ile bozulmaz. Bir erkek bir kadına yanlış yaptığı zaman değil bir erkeğe yanlış yaptığı zaman iffeti, şerefi açısından sorgulanır. Türkiye kadın Kurtuluş Hareketi 1987 " Ne iffetli ne iffetsiz, biz kadınız" sloganını TCK'da yer alan 438. Madde'ye karşı kampanyada kullanmıştır. Bu madde fahişelik yapan, dolayısıyla iffetsiz olduğu sabit bir kadına tecavüz eden erkeklerin cezasında indirim öngörüyordu.

İğfal: Osmanlıca gaflet'den **1.** gaflete düşürüp, yanıltıp yanlış iş yaptırmak. **2.** aldatma, aldatılma.

İğfal etmek: Aldatmak, kandırmak, baştan çıkartmak. Yaygın olarak bir kadını aldatmak, baştan çıkartmak anlamında kullanılır. Bir erkek bir kadını iğfal etti denildiğinde pis bir cinsel kullanım, ya bakire bir kadına tecavüz edilmesi, ya da kandırılarak sevişilip sonra ortada bırakılması kastedilir.

İğne ardı: İğneyi çıkış noktasının gerisinden saplayıp daha ileriden çıkararak yapılan aralıksız dikiş veya nakış türü

İğne yastığı: İğnedanlık. Üzerine iğne saplanan küçük yastık. Dikiş diken ev kadınları yakın zamana kadar bu minik yastıkları elde ve kalp, çiçek gibi çeşitli şekillerde kendileri imal ederdi.

İhanet: Aşkta ihanet konusu kadınlar ve erkekler için farklı toplumsal değerlerle yaklaşılan bir konudur. Evli bir kadının ihaneti durumunda kocasının ondan boşanması beklenir. Kocanın eşine ihaneti ise toplum tarafından normal karşılanır. Bu durumu ortaya döken kadına böyle yapmaması, mümkünse durumu gizlemesi ve yuvasını yıkmaması öğütlenir. Bir erkeğin geneleve gitmesi veya başka bir şekilde para karşılığı seks yapması da ihanet olarak görülmez

İhtilam: Osmanlıca. Düş azması. Ergen olma. Kökeni ahlâm rüyalar daha çok açık saçık rüyalar demektir. Erkek ergenliğe geçişi açısından uykuda boşalma bir belirti addedilir ve bundan itibaren genç erkeğin cinsel ihtiyaçları mazur görülür.

İhanet: Aşkta ihanet konusu kadınlar ve erkekler için farklı toplumsal değerlerle yaklaşılan bir konudur. Evlilikte bir kadının ihaneti durumunda kocasının ondan boşanması beklenir. Kocanın eşine ihaneti ise toplum tarafından normal karşılanır. Bu durumu ortaya döken kadına gizlemesi ve yuvasını yıkmaması öğütlenir. Bir erkeğin geneleve gitmesi veya başka bir şekilde para karşılığı seks yapması da ihanet olarak görülmez.

İki taraflı: Argo (Kadın için) Olağan cinsel ilişkinin yanı sıra anal ilişkiye de giren. / (Erkek için) Gerek karşı cinsle, gerek kendi cinsinden kişilerle cinsel ilişkilere giren, biseksüel/ (eşcinsel erkek için) Hem aktif olarak hem pasif olarak ilişkiye giren.(Eski kaynaklarda iki zevkli de denir)

İkizler: Argo. (Kadında-kızda) Göğüsler, memeler.

İkizlere takke: Argo. Sutyen.(deyim özellikle işportacılar tarafından kullanılır.)

İmam evi: Argo. Kadınların bulunduğu tutukevi veya cezaevi.

İnce pezevenk: Sevgili adayı olarak gördükleri kişilerin bir araya gelişine aracılık eden, gerçek pezevenk gibi konunun devamından değil başlangıcından çıkarı olan, tatlı dilli genellikle kadın olan kişi. Annem bu deyim "ikinci bahar evi" isimli tv programının sunucusu için kullanıyor.

İnce zanaat: Argo. Fahişelik./ Fuhuş aracılığı, pezevenklik.

İncir: Argo. Dişilik organı, vajina, ferç. "Hacivat- Doğrusu birader. Bahçedeki meyveyi eller koparıyormuş. Karagöz- Ulan bizim bahçede meyve nerde be? Bir incir vardı, dibini karıştıra karıştıra o da kurudu gitti. (Karagöz, Çeşme)

Hazırlayan: Handan Koc

**Bir Numaralı
Kadınlar
Dedektiflik
Bürosu'nun
maceraları
devam ediyor...**

Zürafanın Gözyaşları

Alexander McCall Smith

**Çok yakında
tüm kitabevlerinde...**

Çitlembik

www.citlembik.com.tr

EYLÜL'de

TBMM

açılışında

TCK

değişiklikleri
ve sığınmaevi
taleplerimizle

ANKARA'da olacağız!

